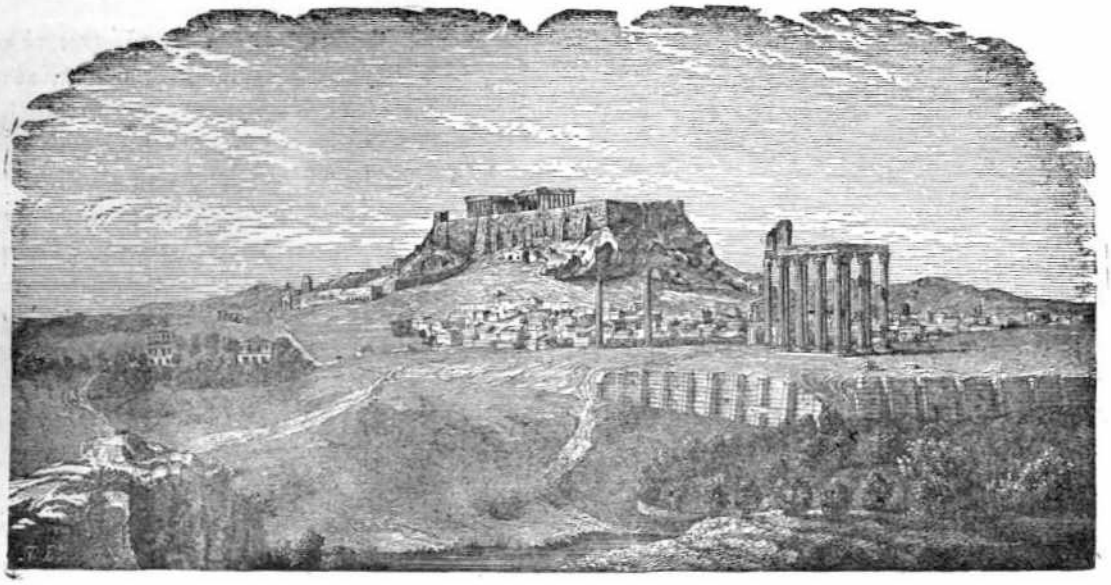

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, 1866. ΤΟΜΟΣ ΙΖ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 398.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ.

(Ἀπηγγέλθη ἐν τῷ « Ἀθηναίῳ » ὑπὸ Ν. Δραγούμη.)

Τὰ ΔΗΜΟΣΙΑ ἀκροάματα, ὡς ὠνόμασεν αὐτὰ ὁ πρόεδρος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, δὲν εἶναι ἐφεύρεσις τῶν νεωτέρων χρόνων. Πρὸ δύο χιλιάδων καὶ τετρακοσίων περίπου ἐτῶν ὁ Ἡρόδοτος, περιελθὼν διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, καὶ συλλέξας πολλὰς περιέργους καὶ χρησίμους εἰδήσεις, ἐσκοπεῖτο πῶς τάχιστα καὶ ἀπραγμονέστατα νὰ μεταδώσῃ αὐτὰς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Νομίσας δὲ καταλληλοτάτην πρὸς τοῦτο τὴν δημοσίαν ἀνάγνωσιν, μετέβη πρῶτον μὲν εἰς τὰ μεγάλα Ὀλύμπια, εἶτα δὲ ἐνταῦθα, εἰς Ἀθήνας, καὶ ἀνέγνω εἰς ἐπήκοον πάντων τὰς γνωστὰς ἐννέα ἱστορικὰς αὐτοῦ βίβλους. Καὶ ποτὲ μὲν ἐξιστορῶν τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους μάχας τῶν Ἑλλήνων, ποτὲ δὲ ἐξεικονίζων τὰ ξενοφυῆ ἤθη καὶ ἔθιμα ἀγνώστων ἐθνῶν, καὶ ἄλλοτε περιγράφων τεράστεια τῆς φύσεως, τοσοῦτον ἐδίδασκε, καὶ ἐξῆπτε τὸν ἐνθουσιασμόν, καὶ ἔτερπε τὰς ἀκοάς, καὶ εἰς γέλωτα ἐκίνει τὰ χείλη, ὥστε καταγοητευόμενοι οἱ ἀκροαταὶ Μούσας ὠνόμαζον τὰς βίβλους τοῦ ἱστορικοῦ. Τοῦ Ἡροδότου τὸ παράδειγμα ἐμιμήθησαν μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Πρόδικος, καὶ ὁ Ἱππίας, καὶ Ἀναξιμένης ὁ Χῖος, καὶ Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος καὶ ἄλλοι.

Τοῦ προπάτορος ἡμῶν Ἡροδότου τὸ παράδειγμα μιμούμεθα καὶ ἡμεῖς σήμερον. Σημειώσατε δὲ παρακαλῶ ὅτι λέγω ἁπλῶς τὸ παράδειγμα· διότι »ἡ ἀκρίβεια, καὶ τὸ κάλλος τῶν λόγων, καὶ ἡ ἁρμονία, καὶ ὅσα καλὰ ἐκεῖνος ἅμα πάντα συλλαβὼν ἔχει, πέρα εἰσὶ τῆς εἰς μίμησιν ἐλπίδος », ὡς ὀρθότατα λέγει ὁ Λουκιανός (1). Τὸ κατ' ἐμὲ τοὐλάχιστον ἐκλέξας ἱστορικὴν ὑπόθεσιν ἀνέβην δειλιῶν μὲν εἰς τὸ βῆμα, τὰς ἐλπίδας ὅμως ἀνατιθέμενος εἰς τὴν ἐγνωσμένην εὐμένειαν τῶν δεσποινῶν, πρὸς ἃς ἐξαιρέτως ἀποτείνεται ἡ ὁμιλία μου. Παρακαλῶ δὲ καὶ τοὺς κυρίους νὰ μὲ ἀξιώσωσι καὶ αὐτοὶ τῆς ἰδίας συγκαταβάσεως, μέλλοντα νὰ ἀναπολήσω πράγματα οὐχὶ ἄγνωστα εἰς αὐτούς (2).

(1) Ἡρόδ. ἢ Ἀετίων.

(2) Κατὰ τὴν σύμπηξιν τῆς ἑπομένης ὁμιλίας συνεβουλεύθην μὲν τοὺς συγγραφεῖς, ὧν τὰ ὀνόματα φαίνονται ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι, καὶ τὸ Mulierum graecorum quae oratione prosa κλ. (1739 Λονδῖνον) τοῦ Ἰω. Χριστιανοῦ Οὐολφίου, παρηκολούθησα δὲ ἰδίως ἄρθρῳ δημοσιευθέντι ἐν τῇ Edinburgh Review. Δυστυχῶς ὅμως δὲν εὗρον ἐν Ἀθήναις καὶ τὸ ἕτερον σύγγραμμα τοῦ αὐτοῦ Οὐελφίου, τὸ ἐπιγραφόμενον· « Γυναικῶν ἑλληνικῶν λείψανα πεζά, » καὶ ἐν Λονδίνῳ ὡσαύτως ἐκδοθὲν τὸ αὐτὸ ἔτος.

ΑΠΟ ΤΡΙΩΝ περίπου χιλιάδων καὶ ἑξακοσίων ἐτῶν, ἀπὸ τῆς προφήτιδος Μαριὰμ (1) μέχρι τῶν συγγραφίδων τῆς Καλύβης τοῦ Θωμᾶ καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν γυναικῶν, πολλάκις τὸ ὡραῖον φῦλον ἀπέδειξεν ὅτι οὐδόλως ἐλαττοῦται τοῦ ἑτέρου κατά τε τὴν εὐγλωττίαν, τὴν φαντασίαν καὶ τὴν ποίησιν. Ἄξια ἄρα μελέτης τὰ κατὰ διαφόρους λαοὺς καὶ χρόνους προϊόντα τῆς γυναικείας διανοίας· ἐγὼ δὲ καὶ ὁμολογῶ ἀναζωπυρουμένην ὅλην μου τὴν περιέργειαν, ὁσάκις ἀναγινώσκων πόνημα τῆς Κ. Στάελ ἀνευρίσκω τὸ ὀργῶν πάθος καὶ τὸ ὑπερεκχειλίζον αἴσθημα τῆς λεσβίας σειρῆνος, εἰ καὶ ἔθνους διαφορὰ, καὶ ἀλλοία ἀγωγὴ, καὶ θρησκεία ἀντίθετος, καὶ δισχιλίων πεντακοσίων ἐτῶν ἀπόστασις χωρίζουσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰς δύο εὐκλεεῖς θυγατέρας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Γαλλίας. Ἄξιον πρὸς τούτοις σημειώσεως, ὅτι πᾶσαι αἱ διὰ τῆς γραφῆς ἑρμηνεύσασαι τὰς ἰδέας ἢ τὰ αἰσθήματα αὐτῶν, ἐνετύπωσαν καὶ τοῦ οἰκείου γένους τὴν ἰδιαιτέραν σφραγῖδα. Ὀρθῶς ἄρα ἔλεγέ τις Γάλλος ὅτι αἱ ἰδέαι καὶ τὸ ὕφος ἔχουσι γένος, γένος ὅμως πολὺ εὐρύτερον τὰ ὅρια ἢ ὅσον ὥρισαν οἱ γραμματικοί.

Ὅτι ἡ γυναικεία διάνοια, ἧς τινος τὴν χάριν, τὴν λεπτότητα καὶ τὸ κάλλος ὁμολογοῦσι πάντες, δὲν πλουτεῖ πρωτοτυπίας, ποικιλίας καὶ τόλμης, καὶ ἄλλοι εἶπον πρὸ ἐμοῦ. Ὁ Δημοσθένης, ὁ Τάκιτος ἢ ὁ Σεξπῆρος δὲν εἶναι ἐκ τῶν προσφιλῶν τῷ ὡραίῳ φύλῳ συγγραφέων· διότι, μακρὰ σειρὰ συλλογισμῶν καταπονεῖ τὴν φαντασίαν αὐτοῦ, ἥτις ἀνυψοῦται μὲν μέχρι τῆς μέσης ζώνης, καταπίπτει ὅμως εἴποτε τολμήσει ν' ἀναπετάσῃ καὶ πρὸς τὴν ἀνωτέραν τὰς ἐλαφρὰς πτέρυγας. Ἐν γένει, ἐκλέγουσαί τινα ὑπόθεσιν αἱ γυναῖκες, στρέφονται ἀδιακόπως περὶ αὐτὴν, νῦν μὲν προσμειδιῶσαι περιπαθῶς, ἄλλοτε δὲ πτερυγίζουσαι ἐπιχαρίτως, πάντοτε δὲ περιπτυσσόμεναι φιλοστόργως αὐτήν. Οὐδέποτε περιστερὰ ἐπεδόθη εἰς πτῆσιν κομψοτέραν καὶ πλέον γαλήνιον. Ἀγαπῶσι δὲ καὶ νὰ ἀνακυκλῶσι τὴν αὐτὴν ἰδέαν, νὰ ἀναλύωσιν αὐτὴν μετὰ χάριτος καὶ νὰ περιφέρωνται ἐντὸς περιοχῆς στενὰ ἐχούσης τὰ ὅρια. Φύσει εὔγλωττοι, τὴν εὐγλωττίαν αὐτῶν δανείζονται παρὰ τῆς εὐαισθησίας μᾶλλον ἢ τοῦ βιαίου πάθους· τὴν φαντασίαν ζωηραὶ, τὰς εἰκόνας αὐτῶν χρωματίζουσι διὰ χλιαροῦ μᾶλλον ἢ φλογεροῦ φωτός· ἀγαπῶσι δὲ καὶ τῆς γλώσσης τὰ κοσμήματα, καλλωπίζουσι τὸ ὕφος μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιμελείας μεθ' ἧς καλλωπίζουσι καὶ ἑαυτάς. Καὶ ἂν ἐξαιρέσωμεν δύο ἢ τρεῖς, τὴν Κ. Dacier φέρ' εἰπεῖν καὶ τὴν Κ. Duchâtelet (1), εἰς τὸ τρίτον τῆς γραμματικῆς γένος ἀνηκούσας, οὐδέποτε γυνὴ παρεξετράπη τῶν νόμων τῆς ἰδίας φύσεως· οὐδέποτε ἔργον ἐξελθὸν ἐκ τῶν ἁπαλῶν αὐτῆς δακτύλων παρεγνωρίσθη, ὥστε ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰς τραχείας χεῖρας τοῦ ἑτέρου τῶν φύλων. Ὡς τῶν ποιμενικῶν αὐλῶν οἱ μελῳδικοὶ καὶ παθητικοὶ φθόγγοι, οὕτω καὶ αὐτῶν ἡ φωνὴ, ἡ ἑρμηνεύουσα τὴν χαρὰν ἢ τὴν λύπην, εἶναι μονότονος. Ἀλλὰ, ὁποία πλήρης χάριτος καὶ γοητείας μονοτονία! Ὁμοιάζει πρὸς τὴν ὁμοιόμορφον μὲν, ἀλλὰ καταπληκτικὴν λευκότητα καὶ τὸ ἀμβρόσιον ἄρωμα τοῦ κρίνου. Ὁ Μελέαγρος, ὅστις ἔπλεξε στέφανον πρὸς τοὺς ποιητὰς, τὸ κρίνον φαίνεται παραδεχόμενος καὶ αὐτὸς ὡς σύμβολον τῆς γυναικείας εὐφυΐας· διότι, ἐνῷ πρὸς τοὺς ἄνδρας προσφέρει, τούτῳ μὲν κλῶνα δάφνης μελαμπέταλον, ἐκείνῳ δὲ θαλεροὺς κορύμβους κισσοῦ, καὶ ἄλλοις καρύαν, μύρτον καὶ πλατάνιστον, τὴν Ἀνύταν ὅμως, τὴν Μοιρὼ, τὴν Νοσσίδα στέφει δι' εὐανθέμων καὶ μυροπνόων κρίνων (2).

Καὶ παρὰ μὲν τοῖς πρὸς ἄρκτον λαοῖς ἡ ἐντελὴς ἀνάπτυξις τῆς γυναικείας διανοίας ἐγένετο ἐπὶ τοῦ χριστιανισμοῦ· διὸ σπανίως εὑρίσκομεν πρὸ αὐτοῦ ἀσθενῆ τινα ἴχνη τῆς ἰδιαιτέρας δεξιότητος, δι' ἧς διακρίνεται τὸ καθ' ἡμᾶς ὡραῖον φῦλον περί τε τὸν ἔμμετρον λόγον καὶ τὴν συγγραφὴν ὑπομνημάτων, περιηγήσεων καὶ μυθιστοριῶν. Ἡ μεγίστη ἄρα τῶν γυναικῶν ἐπιῤῥοὴ ἐπί τε τὴν ποίησιν καὶ τὴν φιλολογίαν ἄρχεται ἀπὸ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ παρθένος Μαρία κατέστη τῆς μητρικῆς στοργῆς καὶ τῆς παγκοσμίου ἀγάπης τὸ θεῖον σύμβολον (3). Ἡ ἀγωγὴ τῶν γυναικῶν, ἀνυψωθεῖσα σήμερον εἰς βαθμὸν τελειότητος, ἥτις ὅμως δὲν ἔφθασεν ἔτι εἰς τὰ τελευταῖα αὐτῆς ὅρια, ἐγένετο μακρὰ καὶ ἐπίπονος· διότι, διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπῆρξαν δοῦλαι, ἡ δὲ χειραφέτησις, βραδέως τελουμένη, οὐδὲ τὸ ἥμισυ τοῦ κόσμου κατέκτησεν ἄχρις ὥρας.

Παρακαλῶ δὲ τὸν ἀναγνώστην νὰ ἔχῃ κατὰ νοῦν, ὅτι τὰ ἐν τῷ «Ἀθηναίῳ» ἀπαγγελλόμενα εἰσὶν ἁπλῶς διαλέξεις καὶ οὐχὶ ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι.

(1) «Ἔλαβε δὲ Μαριὰμ ἡ προφῆτις ἡ ἀδελφὴ Ἀαρὼν τὸ τύμπανον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθον πᾶσαι αἱ γυναῖκες ὀπίσω αὐτῆς μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν. Ἐξῆρχε δὲ αὐτῶν Μαριὰμ λέγουσα· ᾄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, κλ.» Ἐξοδ. Κεφ. ΙΕ', 20, 21.

(1) Ἤκμασεν ἡ μὲν Κ. Dacier περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, καὶ μετέφρασε γαλλιστὶ τὴν Ἰλιάδα, τὴν Ὀδύσσειαν, τὸν Πλούταρχον καὶ ἄλλα. Ὁ Boileau ἔλεγεν αὐτὴν ἀνωτέραν τὴν παιδείαν καὶ τοῦ ἑλληνιστοῦ αὐτῆς συζύγου. Ἡ δὲ Κ. Duchâtelet τὴν ΙΗ', καὶ ἔγραψε περὶ φιλοσοφίας καὶ φυσικῆς. Ὑπῆρξε δὲ καὶ τοῦ Βολταίρου φίλη.

(2) Ἀνθολ. IV, I. Μελεάγρου στέφανος.

(3) «The idea and place of woman have been slowly and laboriously elevated by the Gospel,» εἶπε καὶ ὁ Gladstone ἐν τῷ ὀνομαστῷ αὐτοῦ συγγράμματι τῷ ἐπιγραφομένῳ· «Studies on Homer κτλ. Vol. II, Sect. IX.

Ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι τὰ τῶν γυναικῶν ὑπέστησαν οὐκ ὀλίγας μεταβολάς. Πρὸ τοῦ δημοκρατικοῦ τῶν Ἀθηνῶν πολιτεύματος αἱ γυναῖκες ἦσαν σύντροφοι τῶν ἰδίων συζύγων· ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν μάλιστα χρόνων ἡ γυνὴ ἦτο συνεταιρὶς καὶ σύμβουλος τοῦ πολεμιστοῦ. Κατὰ τὸν Ὅμηρον, τὸν ἀκριβῆ τοῦτον ζωγράφον τῶν ἀρχαιοτάτων ἠθῶν, ἡ Ἥρα οὐ μόνον ἴση πρὸς τὸν σύζυγον, ἀλλὰ καὶ ἀντίζηλος αὐτοῦ ἦτο· ἡ Ἀφροδίτη, ἡ Παλλὰς, ἡ Θέτις εἶχον ἴσον μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν τὸ ἀξίωμα· ἡ ξανθὴ Ἀγαμήδη, ἡ γινώσκουσα τόσα φάρμακα «ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθὼν» (1), ἐτάσσετο μετὰ τῶν ἡρώων· ἡ Πηνελόπη ἐγένετο μεγάθυμος καὶ σεβαστὴ γυνή· τῆς δ' Ἑλένης τὸ κάλλος, καί τοι παρεκτραπείσης, τοσοῦτον εἶχε τὸ κράτος, ὥστε καὶ στρατιῶται, καὶ ἱερεῖς, καὶ πολιότριχες πρεσβῦται, προσεκόμιζον αὐτῇ ὑποκλίσεως καὶ λατρείας θυμίαμα. Ἐν γένει δὲ αἱ κοινωνίαι ὅσαι εἶχον ἡρωϊκὴν τὴν διοργάνωσιν, μέγα σέβας ἔτρεφον πρὸς τὰς γυναῖκας. Οἱ Γερμανοὶ, οἱ ἱππόται τοῦ μέσου αἰῶνος, οἱ ἀρχαῖοι τῶν Ἰνδιῶν πολεμισταὶ, ἔνευον πρὸ τῶν γυναικῶν τὴν κεφαλήν. Ἡ Σίτα ὑπῆρξεν ἡρωῒς οἵα καὶ ἡ Geneviève de Brabant (2)· Ὁ πολεμιστὴς ἐκστρατεύων καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τὸν θάνατον, ἀνέθετεν εἰς τὴν σύζυγον τὴν ἀνωτάτην τοῦ οἴκου διοίκησιν· δὲν ἦτο ἄρα δούλη ταπεινὴ, ἀλλὰ δέσποινα, δίδουσα συμβουλὰς καὶ προσταγὰς καὶ ἔχουσα ἰδίαν ἐνέργειαν. Οἱ Δωριεῖς, τηρήσαντες ἐπὶ μακρὸν τὰς παραδόσεις καὶ τὰ λείψανα τῆς ἡρωϊκῆς διοργανώσεως, ἔδωκαν εἰς τὰς γυναῖκας ἐλευθερίαν ἐνεργείας, ὕψος κοινωνικῆς θέσεως καὶ φρονήματος, ἅτινα ὅμως ἀφήρπασαν τὰ νεώτερα τῆς Ἀσίας ἔθνη. Ὁ Πίνδαρος ὁμιλεῖ μετ' εὐλαβείας περὶ τῶν γυναικῶν, καὶ ὡς Δωριεὺς, ἐκπροσωπῶν τὰ ἤθη καὶ τὰς ἰδέας τῶν συμπολιτῶν, ἀνυμνεῖ τὸ μεγαλεῖον τοῦ κάλλους καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς γυναικός. Ἡ Θεσσαλία, ἡ Αἰτωλία, πᾶσα ἑνὶ λόγῳ ἡ πρὸς ἄρκτον Ἑλλὰς, ὀλιγώτερον τῆς Ἀττικῆς ὑπείκουσαι εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν Ἰώνων, ἐχορήγουν εἰς τὰς γυναῖκας δικαιώματα, ναὶ μὲν περιωρισμένα, ἀσφαλιστικὰ ὅμως τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν. Ἐν τῇ Σπάρτῃ καὶ ὠνομάζοντο καὶ ἦσαν δέσποιναι· γνωστὸν δὲ ὅτι τοῦ Λυκούργου οἱ νόμοι σκοπὸν εἶχον νὰ καταργήσωσι τὴν μεταξὺ τοῦ ἀνδρικοῦ καὶ τοῦ ἀσθενεστέρου φύλου φυσικὴν ἀνισότητα, καὶ νὰ μετασκευάσωσι τὰς Λακαίνας εἰς ἀθλητὰς καὶ ἥρωας. «Μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχετε ὑμεῖς αἱ Λάκαιναι», εἶπε ποτέ τις ξένη πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Λεωνίδου (1). Καὶ οὐ μόνον τῶν οἴκων «ἦρχον κατὰ κράτος, λέγει ὁ Πλούταρχος, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις πράγμασι, καὶ γνώμης μετελάμβανον καὶ παῤῥησίας περὶ τῶν μεγίστων» (2). Ἡ θυγάτηρ τοῦ Λεωνίδου καὶ σύζυγος τοῦ Κλεομβρότου Χειλωνὶς, ἡ χήρα τοῦ νεωτέρου Ἄγιδος Ἀγιάτις, ἡ μήτηρ τοῦ Ἄγιδος Ἀγησιστράτη, ἡ μήτηρ τοῦ Κλεομένους Κρατησίκλεια καὶ τοῦ Παντέως ἡ γυνὴ, ἧς τὴν ἀνδρίαν, τὴν πρὸς τὸν σύζυγον ἀφοσίωσιν, καὶ τὸ κόσμιον τῆς ψυχῆς θαυμάζει ὁ Χαιρωνεὺς (3), διέπρεψαν ἐπί τε γενναιότητι, καὶ μεγαλοφροσύνῃ, καὶ συνέσει, καὶ θερμῷ ἔρωτι πρὸς τὴν πατρίδα. Ὁ Πλούταρχος μάλιστα προστίθησιν ὅτι αἱ γυναῖκες τῆς Λακεδαίμονος, ἀγωνισάμεναι ἐφαμίλλως πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἀπέδειξαν τὴν ἀρετὴν μὴ δυναμένην νὰ ὑβρισθῇ ὑπὸ τῆς τύχης (4). Ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων μόνη ἡ Πολωνία, τηρήσασα μεταξὺ τοῦ νεωτέρου τῆς Εὐρώπης πολιτισμοῦ τὰ ἡρωϊκὰ καὶ ἱπποτικὰ ἤθη, ἀναβιβάζει τὰς γυναῖκας εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς κοινωνικῆς κλίμακος, ἐπιτρέπουσα αὐταῖς ν' ἀναμιγνύωνται καὶ εἰς τὰ σπουδαιότατα τῶν πολιτικῶν ζητημάτων. «Πρὸ πάντων, παρήγγελλε Ναπολέων ὁ Α' πρὸς τὸν εἰς Βαρσοβίαν ἀποστελλόμενον ἐπίσκοπον de Pradt, πρὸ πάντων, σεβασμιώτατε δέσποτα, πρόσεξε μὴ παροργίσῃς τὰς γυναῖκας. Surtout, M. l' archevêque, soignez les femmes.»

Ἀλλ' ὅτε ἐπικρατήσαντα τὰ ἰωνικὰ ἔθιμα ἐξήλειψαν τὰ πελασγικὰ, ὅτε ἡ ἀσιατικὴ δουλεία, συγκερασθεῖσα μετὰ τῆς ἀθηναίας δημοκρατίας, παρήγαγε τὴν ἰδιόῤῥυθμον ἐκείνην κοινωνίαν, ἐν ᾗ πάντες μὲν οἱ ἄνδρες ἦσαν βασιλεῖς, πᾶσαι δὲ αἱ γυναῖκες δοῦλαι, ἡ ἀγωγὴ καὶ ἡ τύχη τοῦ ἀσθενοῦς φύλου ἠλλοιώθησαν ἐντελῶς. Αἱ γυναῖκες, βυθισθεῖσαι εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, οὐδέποτε πλέον ἀνέκυψαν. Καὶ ἐν μὲν τῇ Σπάρτῃ, ὅπου εἶχον ἀποβάλει τὸν γυναικεῖον χαρακτῆρα, ἀπώλεσαν μικρὸν κατὰ

(1) Ἰλιάδ. Α, 740.

(2) Ὅρα Ραμαγιάνναν περὶ τῆς Σίτας. Ἡ δὲ Geneviève ἤκμασε περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Η' ἑκατονταετηρίδος. Ὑποπτεύσας ὁ σύζυγος τῆς Geneviève ἀπιστίαν, προσέταξε νὰ θανατώσωσι καὶ αὐτὴν καὶ τὸ νεογνὸν αὐτῆς τέκνον· μὴ ἐκτελεσθείσης ὅμως τῆς προσταγῆς, εἰσῆλθεν εἰς δάσος ὅπου τὸ βρέφος ἐτράφη ὑπὸ ἐλάφου. Μετὰ ἓξ δὲ μῆνας εὑρεθεῖσα ἐδικαιώθη ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

(1) Πλούτ. ἐν βίῳ Λυκούργου.

(2) Πλούτ. Λυκ. καὶ Νουμᾶ σύγκρισις.

(3) Κλεομένης, λη'.

(4) Καὶ ἐκτὸς τῆς Λακεδαίμονος ὑπῆρξαν γυναῖκες ἀναμιχθεῖσαι εἰς τὰ πολιτικά· ἀλλὰ κατ' ἐξαίρεσιν. Ἡ σύζυγος τοῦ Γέλωνος, τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρὸς τοὺς Καρχηδονίους εἰρήνην, οἵτινες διὰ τοῦτο καὶ χρυσοῦν στέφανον προσήνεγκον αὐτῇ. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος Ἐλπινίκη συνδιήλλαξε τὸν Περικλῆ μετ' αὐτοῦ, καὶ κατώρθωσε τὴν κάθοδον ἐκείνου εἰς Ἀθήνας. Ὁ Ἀντίπατρος συνεβουλεύετο πολλάκις τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Φίλην περὶ τῆς διοικήσεως τῶν δημοσίων, καθὼς καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου. Ἡ σύζυγος Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυσπέρχοντος Κρατησίπολις, ἡ τοῦ Πύῤῥου Ἀντιγόνη, ἡ Δημώνασσα, τὴν ὁποίαν Δίων ὁ Χρυσόστομος ὀνομάζει πολιτικὴν καὶ νομοθετικὴν, καὶ τινες ἄλλαι, οὐδὲν ἧττον ἐπενήργησαν εἰς τὰ δημόσια.

μικρὸν τὸ κράτος αὐτῶν, ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐθεωρήθησαν πρῶται τῶν δούλων, μόνην ἐντολὴν ἔχουσαι τὰ τῆς οἰκίας, καὶ μόνον καθῆκον τὸ δίδειν λόγον πρὸς τοὺς συζύγους ἢ μᾶλλον τοὺς δεσπότας αὐτῶν. Ὁ Ἀριστοφάνης ἐξύβριζεν αὐτὰς δημοσίᾳ, ὁ Σιμωνίδης ἔγραφε κατ' αὐτῶν σατύρας, ὁ δὲ σκηνικὸς φιλόσοφος, ὁ ἠθικώτατος Εὐριπίδης, σύνηθες κείμενον χλεύης καὶ σαρκασμῶν εἶχε τὰς γυναῖκας, καὶ τὸ ἀξιοσημείωτον, αὐταὶ αἱ γυναῖκες ἐθεώρουν ἑαυτὰς δούλας. « Αἱ θελήσεις τοῦ ἀνδρὸς, ἔγραφεν ἡ πυθαγορικὴ φιλόσοφος Μέλισσα συμβουλεύουσα τὰς ὁμοφύλους αὐτῆς, αἱ θελήσεις τοῦ ἀνδρὸς ἔστωσαν ἄγραφος νόμος εἰς τὰς κοσμίας γυναῖκας, καθ' ὃν πρέπει νὰ ζῶσι » (¹). Τοσούτῳ δὲ ὑποδεὴς ἦτο ἡ θέσις τῶν γυναικῶν, ὥστε, κατὰ τὸν νόμον, ὑπετάσσοντο καὶ εἰς αὐτοὺς αὐτῶν τοὺς υἱούς. « Ὁ νόμος κελεύει τοὺς παῖδας ἡβήσαντας *κυρίους* τῆς μητρὸς εἶναι.» Μόνος ὁ Πλάτων, δικαιότερος τῶν ἄλλων, ἀπέδωκεν εἰς τὰς γυναῖκας ἀνδρικὰ δικαιώματα, καταστήσας αὐτὰς εἰς τὰς δημοσίας ἀρχὰς ἀπὸ τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, ἐπιτρέψας δὲ καὶ τὰ πολεμικὰ, « ἐπειδὰν παῖδας γεννήσωσι », μέχρι τῶν πεντήκοντα ἐτῶν (²). Ἀλλὰ καὶ ἀτελῆ, ἡμίσειαν μάλιστα, ὠνόμασε τὴν πολιτείαν, τὴν ἀπαγορεύουσαν εἰς τὰς γυναῖκας τὴν εἰς τὰ κοινὰ μετοχήν (³). Κατὰ δυστυχίαν ὅμως οὐδέποτε ἐγένετο πρᾶγμα ἡ θεωρία τοῦ Πλάτωνος. Τὸ σκότος ἄρα συνεπυκνοῦτο καθ' ἑκάστην περὶ αὐτὰς, καὶ ἠλαττοῦτο κατὰ φυσικὸν λόγον ἡ διανοητικὴ αὐτῶν ἱκανότης καὶ ἠθικὴ ἐπιῤῥοή.

Τότε ἀνεβλάστησε μεταξὺ τῆς ἀθηναίας κοινωνίας περίεργός τις ἀνωμαλία· αἱ ἀπελεύθεραι δοῦλαι, ἁρπάσασαι τὸ σκῆπτρον, ὅπερ εἶχον καταῤῥίψει αἱ δέσποιναι, ἐκαλλιέργουν τὰς τέχνας, ἐποίουν στίχους, ἕτερπον διὰ τῆς ὁμιλίας τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας καὶ ἀνεμίγνυον εἰς τὰς ἐμβριθεῖς τῶν φιλοσόφων διαλέξεις τοὺς λαμπροὺς σπινθῆρας τῆς φαντασίας καὶ τὴν γοητείαν τῆς μουσικῆς, τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς ποιήσεως. Καταλιποῦσαι εἰς τὰς δεσποίνας τὴν περὶ τὰ ἤθη αὐστηρότητα, τὴν ἀμάθειαν καὶ τὰ βάρη τοῦ οἰκιακοῦ βίου, ἐβασίλευον αὐταὶ διὰ τῆς εὐφυΐας, τῆς παιδείας καὶ τῆς χάριτος. Ἀλλ' εἰ καὶ ἀνεδείχθησαν ἐμβλήματα διανοητικοῦ ἅμα δὲ καὶ φυσικοῦ κάλλους, εἰ καὶ παριστῶσιν αὐτὰς οἱ ἀρχαῖοι ὑπὸ περισπουδάστους χαρακτῆρας, ὧν ἡ Ἀσπασία ὑπῆρξε τὸ πρότυπον, οὐδὲν ὅμως πόνημα αὐτῶν περιῆλθε μέχρις ἡμῶν, ἢ ἄν τι φέρῃ τὸ ὄνομά τινος διαφιλονεικεῖται ὑπὸ τῶν φιλολόγων· πολλῶν δὲ καὶ τὰ ὀνόματα ἐξήλειψεν ὁ χρόνος. Ὁ Ἀθήναιος (¹) ἔσωσέ τινας στίχους ἀποδιδομένους τῇ Ἀσπασίᾳ· ὁ Κικέρων (²) ἐτήρησε μικρὸν διάλογον εἰς αὐτὴν ἀποδιδόμενον, ὃν δὲν θέλει ἴσως δυσαρεστηθῇ ν' ἀκούσῃ ἡ εὐμενὴς ὁμήγυρις. « Εἰπέ μοι σὲ παρακαλῶ, ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία τὴν γυναῖκα τοῦ Ξενοφῶντος, ἐὰν ἡ γειτόνισσά σου ἔχῃ χρυσὸν πολυτιμότερον τοῦ σοῦ, ποῖον προτιμᾷς; — Τὸν τῆς γειτονίσσης, ἀπεκρίθη ἡ ἐρωτηθεῖσα. — Καὶ ἐὰν ἔχῃ στολίδια πλουσιώτερα τῶν σῶν, ποῖα προτιμᾷς; — Τὰ τῆς γειτονίσσης. — Καὶ ἐὰν ἔχῃ σύζυγον καλλιώτερον τοῦ σοῦ, ποῖον προτιμᾷς;» Ἡ σύζυγος τοῦ Ξενοφῶντος ἐρυθριάσασα δὲν ἀπεκρίθη.

Τότε ἡ Ἀσπασία στραφεῖσα πρὸς τὸν Ξενοφῶντα ἠρώτησεν· « Εἰπέ μοι σὲ παρακαλῶ, Ξενοφῶν, ἐὰν ὁ γείτων σου ἔχῃ ἵππον εὐγενέστερον τοῦ σοῦ, ποῖον προτιμᾷς; — Τὸν τοῦ γείτονος. — Καὶ ἐὰν ἔχῃ ἀγρὸν εὐφορώτερον τοῦ σοῦ, ποῖον προτιμᾷς; — Τὸν τοῦ γείτονος. — Καὶ ἐὰν ἔχῃ γυναῖκα καλλιωτέραν τῆς σῆς, ποίαν προτιμᾷς; » Ὁ Ξενοφῶν ἐσιώπησεν.

Ἐπειδὴ οὔτε σὺ, ἐξηκολούθησεν ἡ Ἀσπασία, οὔτε ἡ γυνή σου θέλετε ν' ἀποκριθῆτε, ἀποκρίνομαι ἐγὼ ἀνθ' ὑμῶν. « Σὺ, σύζυγε τοῦ Ξενοφῶντος, ἐπιθυμεῖς τὸν καλλιώτερον σύμβιον, καὶ σὺ, Ξενοφῶν, τὴν καλλιωτέραν συμβίαν. Ἐὰν δὲν κατορθώσετε νὰ γίνετε σὺ μὲν ἐντελὴς ἀνὴρ, αὕτη δὲ ἐντελὴς γυνὴ, θὰ λυπῆσθε πάντοτε ὅτι δὲν ἐπράξατε εὐδόκιμον ἐκλογήν. »

Πρὸς τιμὴν τῆς φίλης τοῦ Σωκράτους σπεύδω νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατηρίου εἰς τοῦτο· δὲν εἶπεν ἡ Ἀσπασία ὅτι ὁ Ξενοφῶν καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐπιθυμῶσι τὸν κρείττονα σύζυγον, ὅπως καὶ τὸν κρείττονα χρυσὸν ἢ ἵππον· ἀλλὰ, ἐὰν δὲν εἶναι ἐντελὴς ὅσον καὶ ὁ τῶν γειτόνων νὰ κατορθώσῃ νὰ γίνῃ τοιοῦτος. Χρηστοηθέστατον τὸ παράγγελμα καὶ ἀντάξιον τοῦ διδασκάλου τῆς ἠθικῆς Σωκράτους!

Ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁμολογεῖ ἑκατὸν διδαχθέντα τὴν ῥητορικὴν τέχνην ὑπὸ τῆς Μιλησίας ἥτις, προστίθησι, « καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς πεποίηκε ῥήτορας, ἕνα δὲ καὶ διαφέροντα τῶν Ἑλλήνων Περικλέα τὸν Ξανθίππου » (³). Λέγει δὲ καὶ ἕτερόν τι θαυμαστὸν τῆς ἀγορᾶς ὁ φιλόσοφος περὶ τῆς ῥητορικῆς δεινότητος τῆς διδασκάλου αὐτοῦ· βεβαιοῖ ὅτι αὕτη συνέταξε τὸν ὑπὸ Περικλέους ἀπαγγελθέντα ἐπιτάφιον ἐκεῖνον, τὸ θαῦμα τῶν αἰώνων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τοῦ φιλοσόφου ὁ λόγος, ὁ πλήρης οὐρανίων παραγγελμάτων, ὃν ἀναγινώσκομεν ἐν Μενεξένῳ, « Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας ἐστὶ, » κατὰ Πλάτωνα (⁴).

(¹) « Αἱ γὰρ τῷ ἀνδρὸς θελήσεις νόμος ὀφείλει ἄγραφος εἶναι κοσμίᾳ γυναικὶ, καθ' ὃν χρὴ βιῶν αὐτάν.»
(²) Περὶ νόμ. ς', 785.
(³) Αὐτ. Ζ', 804, 805.

(¹) Βιβλ. Ε', 219.
(²) De Inventione L. I. Cap. XXXI.
(³) Πλάτ. Μενέξ. 235.

Ὁποία ἦτο ἄρα ἡ μεγαλοφυΐα τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἥτις ἀνήρπασε μὲν τοὺς χαλινοὺς τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων, ἐδίδαξε δὲ τοὺς δύο μεγάλους ἄνδρας τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ἐκράτησε τοῦ κρατήσαντος τοῦ πολυταράχου καὶ ἐλευθέρου τῆς Πνυκὸς λαοῦ! Ὁποία ὑπεράνθρωπος γυνὴ ἦτο ἡ Μιλησία ἐκείνη, δι' ἣν ὁ Περικλῆς « πολλὰ πάνυ ἀφῆκεν ὑπὲρ αὐτῆς δικαζομένης δάκρυα », διεζεύχθη δὲ τὴν ἐξ εὐγενῶν αὐτοῦ σύζυγον καὶ ἐκήρυξε τὸν πρὸς Σαμίους καὶ Πελοποννησίους πόλεμον! (²). Ὁποία ἦτο ἡ Ἀσπασία, ἧς τινος τὸ μὲν μειδίαμα ἐθεωρεῖτο εὐεργεσία, τὸ δὲ κάλλος, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι τοῦ κάλλους, ἐχρησίμευεν ἀντὶ προτύπου εἰς τὸν Φειδίαν! περὶ ἣν συνέῤῥεον ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι, οἷοι Ζήνων καὶ Σωκράτης καὶ Ἀναξαγόρας, ὅπως ἐμπνευσθῶσι, καὶ πρὸς ἣν οἱ ἄνδρες ὡδήγουν τὰς ἰδίας συζύγους ὅπως ἀκροασθῶσιν αὐτῆς! Ὁποία ἦτο ἡ γυνὴ ἐκείνη ἥτις διεκρίνετο μεταξὺ τῆς ἀκμαζούσης πολιτείας τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ συνέσει, καὶ πραγμάτων ἐμπειρίᾳ, καὶ ὀξύτητι εἰς τὰ πολιτικὰ, καὶ ἀγχινοίᾳ, καὶ δριμύτητι! (³). Ὁποία δὲ καὶ ἡ τέχνη ἢ ἡ δύναμις τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἥτις, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους, μεσόκοπος ἤδη, ἔσυρεν ἀλυσίδετον εἰς τὸ ἅρμα αὐτῆς τὸν προδατοκάπηλον Λυσικλέα, καὶ ἐξ ἀγενοῦς καὶ ταπεινοῦ τὴν φύσιν ἀνέδειξεν ἱκανὸν νὰ πρωταγωνιστήσῃ τῶν Ἀθηναίων! (⁴) Ἐὰν ἡ Ἀσπασία ἐγεννᾶτο ἐν Σπάρτῃ, ὅπου, ὡς εἴδομεν, αἱ γυναῖκες ἐξισοῦντο πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἤθελε καθυποτάξει τοὺς βασιλεῖς, ἤθελε καταστήσει ὑποχείριους τοὺς ἐφόρους, ἤθελε μαγεύσει τοὺς γέροντας, ἰσχυροτέρα δὲ καὶ αὐτῶν τῶν πανισχύρων συντακτικῶν συνελεύσεων ἤθελεν, οὐχὶ ἀποθεώσει τὸ αἷμα, ἀλλὰ καταστρέψει τὴν αἱματόφυρτον τοῦ Δράκοντος νομοθεσίαν. Τοιαύτη δαιμονία γυνὴ οὐδεμία ἐφάνη ἔκτοτε, οὐδ' ἐν αὐταῖς ταῖς περιωνύμοις αἰθούσαις τῶν Παρισίων τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος.

Διεξοδικὸς καταντᾷ ὁ κατάλογος τῶν ἑλληνίδων ποιητριῶν, ἂν παραδεχθῶμεν ἀβασανίστως πάσας, ὅσων τὰ ὀνόματα εὑρίσκομεν διεσκορπισμένα εἰς συγγράμματα· μικρὰ ὅμως ἔρευνα ἐξελέγχει τὸ ἀνύπαρκτον οὐκ ὀλίγων ἐξ αὐτῶν. Ξένοι τινὲς συγγραφεῖς ἀνώμνησαν ἐνθουσιωδῶς Ἀγακλεᾶ τινα ὡς ἔξοχον ποιήτριαν. Τίς ἄρα ἡ εὐκλεὴς αὕτη Ἀγακλεής; Ἀλλὰ, μὴ μάτην ἀναδιφήσετε τὰ λεξικὰ καὶ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς· μὴ ταράξετε τὴν σεβαστὴν κόνιν τὴν καλύπτουσαν τὰς ἑκατὸν χιλιάδας τῶν τόμων τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης· διότι ἡ ἔξοχος αὕτη ποιήτρια δὲν ἦτο ποιήτρια, δὲν ἦτο γυνή· τὸ ὄνομα αὐτῆς δὲν ἦτο κύριον, δὲν ἦτο κἂν προσηγορικὸν, ἦτο ἐπίθετον γυναικὸς, μέγα ἐχούσης τὸ κλέος! Τὸ ὄνομα τῆς λυρικῆς Νοσσίδος ἐγέννησε καὶ ἄλλας ποιητρίας, τὴν Νύσιν, τὴν Νόσην, τὴν Νούσην, τόσας ἴσως ὅσαι ἦτο δυνατὸν νὰ κατασκευασθῶσι διὰ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων. Τοιαῦτα ἐξαμβλώματα, ὧν ἡ ὕπαρξις ὀφείλεται ἢ εἰς ἐρθογραφικὰ παροράματα, ἢ εἰς πόλεις καὶ ποταμοὺς μεταμορφωθέντας εἰς ἀνθρώπους, οὐκ ὀλίγα ἀπαντᾷ ὁ ἀναγνώστης εἰς ξένα πρὸ πάντων συγγράμματα.

Εἷς τῶν ἐπὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ Αὐγούστου ἀκμασάντων Ἑλλήνων ποιητῶν, οἵτινες συνέταττον εἰς πενταμέτρους καὶ ἑξαμέτρους ἐπιγράμματα, γρίφους, συμποτικὰ, σκωπτικὰ καὶ τὰ τοιαῦτα, Ἀντίπατρος ὁ Θεσσαλὸς, κατέστρωσε διὰ στίχων, οὐχὶ ἀμοίρων χάριτος, τὸν κατάλογον οὐχὶ πασῶν τῶν ἀπογόνων τῆς Εὔας ὅσαι ἠξίουν τὴν ποιητικὴν δάφνην, ἀλλὰ τῶν ὀλίγων ἐκείνων, ὧν ἡ δόξα διεπεραιώθη ἀδιαφιλονείκητος μέχρις αὐτοῦ. Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἃς, ἐννέα οὔσας τὸν ἀριθμὸν, παρωμοίασε πρὸς τὰς Μούσας. Πράξιλλα, Μοιρὼ, Ἀνύτη, Σαπφὼ, Ἤριννα, Τελέσιλλα, Κόριννα, Νοσσὶς καὶ Μύρτις (¹).

Ἀπὸ τῆς Σαπφοῦς μέχρι τῆς Μοιροῦς, ἤτοι ἐν τῷ διαστήματι 330 ἐτῶν, πολλαὶ γυναῖκες ἐγένοντο ὀνομασταὶ ἐπὶ παιδείᾳ· μόλις ὅμως ἐλίγισταὶ σελίδες ἐπιζήσασαι μαρτυροῦσι τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Ἡ Σαπφὼ, πρώτη κατὰ χρονολογίαν, πρώτη τάσσεται καὶ κατὰ τὴν δόξαν. Παρακαλῶ δὲ τὰς κυρίας νὰ συγκαταβῶσιν ὅπως ἐνδιατρίψωμεν ἐνώπιον τῆς ἀξιοθαυμάστου ταύτης ὁμοφύλου αὐτῶν, ἧς τινος τὴν μὲν εἰκόνα ἐξήλειψαν οἱ αἰῶνες, δὲν ἴσχυσαν ὅμως καὶ ν' ἀμαυρώσωσι τὴν λάμψιν. Ὡς γυναῖκα, ὡς ποιήτριαν, ὡς περιφανὲς τῆς καρδίας αὐτῆς θῦμα, νομίζω ἀξίαν ὅλης ἡμῶν τῆς συμπαθείας.

Καὶ πρῶτον ἃς ἀπαλλάξωμεν τὸ εὐκλεὲς τῆς Λεσβίας ὄνομα ἀπὸ τῶν μύθων, δι' ὧν περιεκάλυψαν αὐτό· ἡ πρὸς τὴν Σαπφὼ κλίσις τοῦ Ἀνακρέοντος εἶναι ἐκ τῶν ἐπαγωγῶν ἐκείνων πλασμάτων τῆς φαντασίας, ὧν τὰ γλαφυρὰ νέφη, νέφη μεγαλύνοντα μὲν τὸ κλέος, ἐπισκοτίζοντα δὲ τὴν ἀλήθειαν, περιτυλίσσουσι πᾶν ἔνδοξον ὄνομα. Οἱ ἐπαγωγοὶ οὗτοι μῦθοι, εἰ καὶ εὐμοιροῦσι χάριτος καὶ θέλγουσι τὴν φαντασίαν, περιβάλλουσιν ὅμως τὰ ὀνόματα διὰ μυθολογικῆς τινος χροιᾶς, ἐλαττούσης τὸν δίκαιον

(¹) Μενέξ. 236 καὶ 249.
(²) Πλούτ. Περικλ. ΚΑ', ΚΕ' καὶ ΛΒ'. Ἀθήν. βιβλ. ΙΒ', 533. Καὶ ὁ Ἀριστοφάνης δὲ εἶπε· « Κακεῖθεν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κατεῤῥάγη.»
(³) Λουκ. εἰκόνες.
(⁴) Πλούτ. αὐτ.

(¹) Ἀνθολ. Βιβλ. Θ', 26.

θαυμασμόν. Τοιοῦτος ὁ πρὸς Ὅμηρον τοῦ Ἡσιόδου ἀγών, καὶ τοιαύτη ἡ πρὸς τὴν Σαπφὼ κλίσις τοῦ Ἀνακρέοντος. Ὁ Ἡσίοδος ἐγεννήθη πολὺ μετὰ τὸν ἀόμματον ποιητὴν, ὁ δὲ εἰς αὐτοὺς ἀποδιδόμενος διάλογος, ὕφασμα αἰνιγμάτων καὶ γρίφων, ἐγράφη χίλια ἔτη μετὰ ταῦτα ὑπὸ Ἀλεξανδρέως ῥήτορος.

Χαρίεσσα ὡσαύτως φαντασία ἐδημιούργησε καὶ τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ τῆς Σαπφοῦς τὸ πρὸς ἀλλήλους αἴσθημα. Ὁ Ἑρμησιάναξ παριστᾷ τὸν πρεσβύτην τῆς Τέω, περιεστοιχισμένον ὑπὸ λεσβίων παρθένων, στεφανούμενον δι' ἀνθέων ὑπὸ τῆς Σαπφοῦς, καὶ ἁρμόζοντα πρὸς τὰ λιγυρὰ τῆς Αἰολίδος ἄσματα τὰ ἴδια αὐτοῦ μουσουργήματα. Ὁ μῦθος οὗτος, ὃν διέγραψεν ἐν ὀλίγοις στίχοις ὁ Ἑρμησιάναξ, παίζων μᾶλλον, κατ' Ἀθήναιον, ἐγένετο θεμέλιον ὁλοκλήρου μυθιστορίας (1)· καὶ τοσούτῳ ἐγοήτευε τὴν φαντασίαν, ὥστε διαιωνίσθη τοῦ ποιήσαντος ἡ ἐπίνοια. Καὶ ὑπῆρξαν ἄνθρωποι βεβαιώσαντες ὅτι εἶδον τὸν Ἀνακρέοντα καὶ τὴν Σαπφὼ περιερχομένους τὴν παραλίαν τῆς Λέσβου, καὶ κομψευομένους, καὶ χαριτογλωσσοῦντας καὶ ἐξακοντίζοντας πρὸς ἀλλήλους φλογερώτατα βλέμματα. Ἄλλοι πάλιν εἶδον τὴν πιερικὴν μέλισσαν βομβοῦσαν λιγυθρόως περὶ τὸν καλλικέλαδον κύκνον τῆς Τέω καὶ ἐκμυζῶσαν τὸ αἷμα τῆς καρδίας αὐτοῦ. Καὶ ἕτερος δὲ ποιητὴς, ὁ Χαμαιλέων, ἔγραψε συνέχειαν τῆς μυθιστορίας ταύτης, στιχουργήσας χαριέστατον διάλογον μεταξὺ τοῦ κατὰ φαντασίαν περιπαθεστάτου ἐκείνου ζεύγους (2).

Τὸν ἔμμετρον αὐτὸν διάλογον ἀναπολῶν ὁ Δειπνοσοφιστὴς λέγει· « ὅτι δε οὐκ ἔστι Σαπφοῦς τὸ ᾆσμα τοῦτο παντί που δῆλον » (3). Καὶ ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἦτο τῆς Σαπφοῦς· διότι, ὅτε οἱ ποιητικοὶ ἐκεῖνοι χαριεντισμοὶ ὑποτίθενται μεταξὺ τῶν δύο λυρικῶν, ὁ μὲν Ἀνακρέων ἦτο τριετὴς μόλις, πεντηκοντοῦτις δὲ ἡ Σαπφώ. Καὶ ἐνδέχεται μὲν ἐξαναμωρανθεῖσα ἡ Λεσβία σειρὴν νὰ ᾐράσθη τριετοῦς βρέφους· τριετὲς ὅμως βρέφος εἶναι δυνατὸν νὰ κελαδήσῃ τοιοῦτο ᾆσμα;

Πρόδηλον ἄρα ὅτι καὶ ὁ Ἑρμησιάναξ καὶ ὁ Χαμαιλέων, τρεῖς αἰῶνας ἀκμάσαντες μετὰ Σαπφὼ, ἔπαιξαν πρὸς τὴν ἡμετέραν εὐπιστίαν. Ὁ κωμικὸς Δίφιλος ἐτόλμησε καὶ εἰς τὴν σκηνὴν ν' ἀναβιβάσῃ τὴν ποιήτριαν, κύκλῳ ἔχουσαν ἐπικωμάζοντας πολλοὺς νέους, στενάζοντας δὲ τὸν Ἀρχίλοχον, ἐγδοήκοντα ἔτη πρὸ αὐτῆς ἀκμάσαντα, καὶ τὸν Ἱππώνακτα, ἥμισυν αἰῶνα μετ' αὐτὴν γεννηθέντα (1).

Ὁ ποιητὴς ὅμως Ἀλκαῖος, ὅστις ἐξύμνησε μὲν μετὰ πάθους τὴν γενναιότητα καὶ τὴν φιλοπατρίαν, δὲν ἐδίστασε δὲ « νικώντων Ἀθηναίων τοὺς Μιτυληναίους φεύγων ἐκφεύγειν » (2), καθ' ἃ λέγει τῆς ἱστορίας ὁ πατὴρ, ἦτο σύγχρονος καὶ θαυμαστὴς τῆς Σαπφοῦς. Πόσους κώμους, ἤ, ὡς λέγομεν σήμερον, πόσας *πατινάδας* ἀνεδέξατο ὁ ταλαίπωρος, δεινολογούμενος καὶ ψάλλων περιπαθῶς τὸν πόθον αὐτοῦ! (3) ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἔφυγε τὴν πατρίδα, οὕτω καὶ ἡ Σαπφὼ ἔφυγε καὶ τοὺς κώμους καὶ τὰς ὁρμὰς αὐτοῦ. Ἐπικουροῦσι δὲ τὸ γεγονὸς στίχοι τινὲς σωζόμενοι παρ' Ἀριστοτέλει. «Θέλω νὰ σὲ εἰπῶ κάτι, εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁ Ἀλκαῖος, ἀλλὰ ἐντρέπομαι.» — Θέλω τίτ' εἰπεῖν, ἀλλά με κωλύει αἰδώς.» — Ἐὰν ἦτο καλὸν ὅ,τι ἐπιθυμεῖς νὰ εἴπῃς, ἀπεκρίθη ἡ Σαπφὼ, οὔτε θὰ ἐκοκκίνιζες, οὔτε θὰ ἔνευες τοὺς ὀφθαλμούς. — Αἰδὼς κένσε οὐκ εἶχεν ὄμματ', ἀλλ' ἔλεγες περὶ τῶν δικαίων (4).»

Τρομερὰ ὅμως ἐπῆλθεν ἡ τιμωρία· διότι ἡ καταφρονήσασα τοῦ Ἀλκαίου ἐνῷ ἦτο νέα, κατεφρονήθη ὑπὸ τοῦ Φάωνος παρακμάσασα. Ὁ Φάων οὗτος, ὅστις εἶχε πορθμέως ἐπιτήδευμα, ἦτο ὁ ὡραιότατος τῶν θνητῶν· διότι μετακομίσας ποτὲ τὴν θεὰν τοῦ κάλλους ὅπου αὕτη ἐβούλετο, ἔλαβεν εἰς ἀμοιβὴν ἀλάβαστρον, μεθ' οὗ χριόμενος ἐγίνετο ἀγγελόμορφος (5)· καὶ τοσούτῳ ἀγγελόμορφος, λέγει ἡ ἱστορία,

(1) Ἀθήν. Βιβλ. Ιγ', 72.

(2) Ἰδοὺ ὁ ἔμμετρος οὗτος διάλογος ὃν ἀναγινώσκομεν ἐν Ἀθηναίῳ (Βιβλ. Ιγ'. 72).

ΑΝΑΚΡΕΩΝ.

Σφαίρῃ δεῦτέ με πορφυρέῃ
βάλλων χρυσοκόμης Ἔρως
νήνι ποικιλοσαμβάλῳ
συμπαίζειν προκαλεῖται.
Ἡ δ', ἐστὶν γὰρ ἀπ' εὐκτίτου
Λέσβου,) τὴν μὲν ἐμὴν κόμην,
(λευκὴ γὰρ,) καταμέμφεται,
πρὸς δ' ἄλλην τινὰ χάσκει.

ΣΑΠΦΩ.

Κεῖνον, ὦ χρυσόθρονε Μοῦσ', ἔνισπες
ὕμνον, ἐκ τᾶς καλλιγύναικος ἐσθλᾶς
Τηΐος χώρας ὃν ἄειδε τερπνῶς
πρέσβυς ἀγαυός.

(3) Ἀθήν. αὐτ.

(1) Ἀθήν. αὐτ.

(2) Ἡρόδ. Ε', 95.

(3) « Λέσβιος Ἀλκαῖος δὲ πόσους ἀνεδέξατο κώμους,
Σαπφοῦς φορμίζων ἱμερόεντα πόθον.» Ἑρμησ. ἐν Ἀθην. Βιβ. Ιγ'. 71.

(4) Ἀριστοτ. Ῥητορ. Α, 9.

(5) Τῶν ἀλαβάστρων καὶ μύρων καὶ ἐλαίων ἐγίνετο κατάκορος χρῆσις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, νομιζόντων αὐτὰ συντηρητικὰ τῆς τε ὑγείας καὶ τῆς νεότητος, ἅμα δὲ καὶ ζωογονητικὰ τοῦ νοός. « Τὸ δ' οἰνάνθινον, λέγει ὁ Ἀθήναιος, εὐστόμαχον ὄν, καὶ τὴν διάνοιαν ἀπαραπόδιστον φυλάσσει » Ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι κατεσκεύαζον μύρα ὡρισμένα εἰς θεραπείαν ἑκάστου ἰδίως μέλους τοῦ σώματος· δι' ἄλλου ἤλειφον τὰς γνάθους, δι' ἄλλων τὰς ὀφρῦς καὶ τὴν κόμην, δι' ἄλλων τὸ γόνυ καὶ τὸν αὐχένα, δι' ἄλλου τοὺς πόδας, δι' ἄλλου τοὺς βραχίονας καὶ καθεξῆς. Εἶχε δὲ καὶ ἴδιον ὄνομα ἕκαστον μύρον, οἷον, φοινίκινον, σισύμβρυνον, ἀμαράκινον, ἐρπυλλινον, ἴρινον, ῥόδινον κτλ. Ὁρα Ἀθήναιον

ὥστε πᾶσαι τῶν Μιτυληναίων αἱ γυναῖκες ἐλάτρευον αὐτόν (1).

Ἀλλ' ἂν ὁ Φάων ἦτο ὡραῖος, ἦτο τάχα ὡραία καὶ ἡ Σαπφώ; Ὁ Πλάτων καλεῖ αὐτὴν ἔν τινι ἐπιγράμματι δεκάτην Μοῦσαν· περὶ τῆς ὄψεως δὲ αὐτῆς σιωπᾷ (2)· καὶ ὁ Στράβων δὲ μόνην τὴν σορίαν τῆς λυρικῆς θαυμάζει (3). Ὁ Σωκράτης ὅμως ὀνομάζει αὐτὴν *καλὴν* (4), καλὴ δὲ προσαγορεύεται καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλκαίου. Ὁ Δημοχάρης, γράψας ἐπίγραμμα εἰς εἰκόνα τῆς ποιητρίας, λέγει αὐτήν· «Μοῦσαν Κύπριδι μιγνυμένην», ἤτοι ὁμοίαν τὸ κάλλος πρὸς τὴν Ἀφροδίτην (5).

Ὑπάρχουσιν ὅμως καί τινες ἔχοντες ἐναντίαν τὴν γνώμην. Μάξιμος ὁ Τύριος παραδείγματος χάριν λέγει αὐτὴν « μικρὰν καὶ μέλαιναν (6)», ὁ δὲ Ὁράτιος ἀνδρογυναῖκα, «mascula» (7). Πάντες ὅμως οὗτοι ἐγεννήθησαν πολλὰς ἑκατονταετηρίδας μετὰ τοὺς ὀνομάσαντας αὐτὴν καλήν.

Ἐννέα βιβλία ᾠδῶν καὶ μέγαν ἀριθμὸν ἄλλων ποιήσεων ἔγραψεν ἡ Σαπφώ· μόλις ὅμως ἑξήκοντα περίπου στίχοι πρὸς τοῖς ἑκατὸν περισεσώθησαν· ἀλλὰ καὶ ὁ ἐλάχιστος αὐτῶν καταφωρᾷ τὴν δύναμιν τῆς ποιητρίας· καὶ ὁ ἐλάχιστος αὐτῶν ἀρκεῖ ν' ἀποκαλύψῃ τὰς φλόγας, αἵτινες κατέτηκον τὴν δαιμονίαν ἐκείνην γυναῖκα. Ἄῤῥητος γλυκύτης περιβάλλει τὰ σαπφικὰ ἐρείπια. Νομίζεις ὅτι βλέπεις αὐτὴν λυσίκομον, συγκαθημένην καὶ συμποσιάζουσαν μετὰ φιλοσόφων, ἀνὰ χεῖρα ἔχουσαν χρυσοῦν κρατῆρα λεσβίου οἴνου, « οὗ οὐκ ἔστιν ἄλλος ἡδίων πιεῖν» (8), καὶ ἑρμηνεύουσαν ἀγαλλίασιν, εὐδαιμονίαν, παραφορὰν διὰ πυρίνων μελῶν καὶ ῥοθόγγων (9), ὧν ὅμοια οὔτε ἐγένοντο, οὔτε ἴσως θὰ γίνωσιν εἰς αἰῶνας (10).

Βιβλ. ΙΕ', 687 — 690. Καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις δὲ ἐγίνετο ἡ αὐτὴ χρῆσις. « Πῶς κατώρθωσες, ἠρώτησέ ποτε ὁ Πλαύτος τὸν Πολλίονα, νὰ ζήσῃς τόσῳ πολὺ καὶ τοσῳ ὑγιῶς; — Intus mulso, foris oleo, ἀπεκρίθη ὁ Ῥωμαῖος· ἤτοι

« Ἀπὸ μέσα κρασάκι
» καὶ ἀπ' ἔξω λαδάκι.»

(1) Ἀθήν. Βιβλ. Β', 80 καὶ Αἰλ. Ποικ. Ἱστορ. Βιβλ. ΙΒ', Κεφ. ΙΒ'.

(2) Ἀνθ. IX, 506.

(3) « . . . Σαπφὼ, θαυμαστόν τι χρῆμα· οὐ γὰρ ἴσμεν ἐν τῷ τοσούτῳ χρόνῳ τῷ μνημονευομένῳ φανεῖσάν τινα γυναῖκα ἀνάμιλλον ἐκείνῃ, οὐδὲ κατὰ μικρόν, ποιήσεως χάριν » Βιβλ. Ιγ'. 617.

(4) Μάξ. Λόγ. ΚΔ'.

(5) Πλανοῦδ. Ἀνθολ. Βιβλ. Δ', 310.

(6) Λόγ. ΚΔ'.

(7) L. I. Epist. XII.

(8) Ἀθήν Βιβλ. Α'. 51.

(9) « Αὕτη δ' ἀληθῶς μεμιγμένα πυρὶ ῥθέγγεται, καὶ διὰ τῶν μελῶν ἀναφέρει τὴν ἀπὸ τῆς καρδίας θερμότητα, Μούσαις εὐφώνοις ἱκμένη τὸν ἔρωτα.» Πλούτ. Γων. ἀρετ.

(10) « Ἔλθε, Κύπρι,
χρυσέαισιν ἐν κυλίκεσσιν ἀέρσαις
συμμεμιγμένον θαλίαισι νέκταρ
οἰνοχοοῦσα
τοῖς δε τοῖς ἐμοῖς ἑτάροις τε καὶ σοῖς.»

Ἀθήν. Βιβλ. ΙΔ', 9.

(1) Λογγῖν. Τμ. Ι.

(2) « Τὸν ὑπέρκομπον θηρῶσα Φάων'
οἰστρῶντι πόθῳ ῥίψαι πέτρας
ἀπὸ τηλεφανοῦς » κλ.

Μένανδρος ἐν Στράβ. Βιβλ. Ι, § 8 καὶ 9, 452.

(3) Περὶ Μουσ. ΚΕ'.

(4) Κορινθ. Κεφ. Κ'.

Νευρώδεις, περιεκτικοὶ, πεπυρακτωμένοι, οὐράνιοι εἰσὶν οἱ ὀλίγοι στίχοι τῆς Σαπφοῦς, οὓς ἀναγινώσκομεν παρὰ Λογγίνῳ, εἰ καὶ οὔτε μία μεταφορὰ, οὔτε ἓν ἐπίθετον, οὔτε ἓν καλλώπισμα εὑρίσκεται ἐν αὐτοῖς. Καὶ ὅμως μεταξὺ τῆς τόσης ἀφελείας ἡ ποιήτρια « καὶ ψύχεται καὶ καίεται, καὶ ἀλογιστεῖ καὶ φρονεῖ, καὶ φοβεῖται καὶ παρ' ὀλίγον τέθνηκε, καὶ ὁλόκληρον ἔχει ἐν ἑαυτῇ παθῶν σύνοδον (1). »

Εἰς τοιαύτην πολυκύμαντον καρδίαν μόνον ἐντὸς κυμάτων τάφος ἔπρεπε.

Τὸν δραματικὸν τῆς Σαπφοῦς θάνατον καὶ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Οἰστρηλατουμένη ὑπὸ σφοδροτάτου πάθους πρὸς τὸν Φάωνα, ἀτρόμητος ἀνέβη εἰς τὸν Λευκάτην, « πέτραν λευκὴν τὴν χρόαν, προκειμένην τῆς Λευκάδος εἰς τὸ πέλαγος καὶ τὴν Κεφαλληνίαν », καὶ ἀτρόμητος κατεποντίσθη (2).

Ἐρεῦρε δὲ, κατὰ Πλούταρχον, καὶ τὴν μιξολύδιον ἁρμονίαν, παθητικὴν οὖσαν καὶ τραγῳδίαις ἁρμόζουσαν (3). Μεταξὺ δὲ τῶν λειψάνων τῶν ποιήσεων αὐτῆς, σώζεται καὶ ἔμμετρόν τι ἀπόφθεγμα, ὅπερ εἴθε νὰ ἐγχαράξωσιν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν οἱ πλούσιοι! « Ὁ πλοῦτος, λέγει ἡ Σαπφὼ, ἄνευ ἀρετῆς εἶναι ἀχρεῖος καὶ κακοποιὸς σύντροφος· μόνη δὲ ἡ κρᾶσις τῶν δύο ἀποτελεῖ τὴν ἄκραν εὐδαιμονίαν. »

« Ὁ πλοῦτος ἄνευ ἀρετῆς
» οὐκ ἀσινὴς παροικος, ἡ δ' ἐξ ἀμφοτέρων
» κρᾶσις εὐδαιμονίας ἔχει ἄκρον. »

Φίλη τῆς Σαπφοῦς ὑπῆρξεν ἡ συμπολῖτις αὐτῆς Ἥρηννα, περιβόητος καὶ αὕτη διὰ τοὺς ἑξαμέτρους στίχους, καθ' οὓς λέγεται ὅτι καὶ ὑπερέβη ἐκείνην, καὶ διὰ τὴν περὶ τὸν λόγον λακωνικότητα· ἀλλὰ μόλις σώζονται ἐλάχιστά τινα τεμάχια. Τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἦτο ἤδη ὀνομαστή.

Ἑκατὸν ἔτη μετὰ ταῦτα ἐγεννήθη ἡ περιώνυμος Τελέσιλλα, εὐδόκιμος μεταξὺ τῶν γυναικῶν τοῦ Ἄργους καὶ μάλιστα ἐπὶ τῇ ποιήσει. Ταύτης τὸ ἄγαλμα, τὸ εἰκονίζον στρατιώτιδα ἅμα καὶ λογίαν γυναῖκα, ἐθαύμασεν ὁ Παυσανίας (4). Πλὴν δὲ τῆς περὶ τὴν λυρικὴν ποίησιν δεινότητος εἶχεν ἡ ἐφάμιλλος αὕτη τοῦ Τυρταίου καὶ σπανίαν φιλοπατρίαν· διότι μαχόμενοί ποτε πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους οἱ Ἀργεῖοι καὶ ἀτυχήσαντες εἰς ἄκρον, οἱ μὲν ἔπεσον εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, οἱ δὲ καταφυγόντες εἰς δάσος ἀπωλέσθησαν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς, ὅπερ πα-

(1) Λογγῖν. Τμ. Ι.

(2) Ἀθήν. Βιβλ. ΙΔ', 9.

(3) Περὶ Μουσ. ΚΕ'.

(4) Κορινθ. Κεφ. Κ'.

ρασπονδήσαντες οἱ νικηταὶ, ἔβαλον εἰς τὸ δάσος. Ὁ Κλεομένης ὡδήγησε τότε τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς τὸ ἔρημον ἀνδρῶν Ἄργος· ἀλλ'ἡ Τελέσιλλα, συναθροίσασα τοὺς δούλους καὶ πάντας τοὺς ἕνεκα γήρους ἢ νεότητος ἀδυνατοῦντας νὰ φέρωσιν ὅπλα, ἀνεβίβασεν εἰς τὸ τεῖχος· τὰς δὲ ἀμαζούσας τῶν γυναικῶν ὁπλίσασα παρέταξεν ἐκεῖ ὅθεν ἔμελλε νὰ εἰσβάλῃ ὁ ἐχθρός. Καὶ ὅτε ἐφάνησαν ἀλαλάζοντες οἱ πολέμιοι, οὐ μόνον δὲν ἐτρόμαξαν ἐκεῖναι, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ δαιμονίας ἀλκῆς καταληφθεῖσαι ἀπεκρούσαντο τὸν Κλεομένην, πολλοὺς ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν ἀποκτείνασαι. Σκεφθέντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅτι εἰ μὲν ἐνίκων γυναῖκας τὸ κατόρθωμα δὲν ἦτο ἐπίφθονον, εἰ δ' ἐνικῶντο ὑπὸ γυναικῶν, ἡ συμφορὰ θ'ἀνεκηρύττετο ἐπονείδιστος, ὑπεχώρησαν (1). Ἐκτοτε ὁ Ἄρης ἀριθμεῖται ἐν Ἄργει θεὸς γυναικῶν (2)· ἐθεσπίσθη δὲ καὶ ἐνιαύσιος ἑορτὴ, τὰ Ὑβριστικὰ καλουμένη, καθ' ἣν αἱ μὲν γυναῖκες ἐφόρουν χιτῶνας ἀνδρικοὺς καὶ χλαμύδας, οἱ δὲ ἄνδρες πέπλους γυναικῶν καὶ καλύπτρας (3).

Ἡ Μύρτις καὶ ἡ Κόριννα, ἡ μὲν διδάσκαλος, ἡ δὲ καὶ τροπαιοῦχος ἀντίζηλος τοῦ Θηβαίου ψάλτου, μόνον ἔνδοξον ὄνομα κατέλιπον εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Καὶ ἡ μὲν Μύρτις, φθονήσασα τὴν φήμην τοῦ μαθητοῦ αὐτῆς, ἔγραψε σατύρας, ὧν οὐδεμία σώζεται.

Τῆς δὲ Κορίννης τὴν ἱστορίαν τίς ἀγνοεῖ, ἐξ ἐκείνων μάλιστα ὅσων τὰς ἀκοὰς ἔτερψε πρό τινων ἐτῶν ἡ ἔμμετρος ἐξιστόρησις τοῦ πρὸς τὸν Πίνδαρον ἀγῶνος, ἣν ἀπήγγειλε δημοσίᾳ εἷς τῶν εὐφυῶν ἡμῶν συνεταίρων (4); Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ διηγωνίζοντο καὶ αἱ γυναῖκες. Ἐν πόλει κειμένῃ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν ὑπῆρχε τέμενος καὶ βωμὸς Δήμητρος τῆς Ἐλευσινίας, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ὁποίας ἐτελεῖτο περίεργός τις ἀγών, ἀγὼν κάλλους· ὠνομάζοντο δὲ αἱ ἀγωνιζόμεναι χρυσοφόροι. Ὅμοιος ἀγὼν ἐτελεῖτο καὶ ἐν Ἤλιδι καὶ ἐν Λέσβῳ καὶ ἐν Τενέδῳ (5). Ἀλλὰ τίνες οἱ τολμηταὶ Παρίδες, οἱ ἀναλαμβάνοντες νὰ δικάσωσι τοιούτους φοβεροὺς ἀγῶνας; Φαντάσθητε ὁποίας ὕβρεις θὰ ἤκουον οἱ ταλαίπωροι ἐκεῖνοι ἀγωνοδίκαι ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ὧν τὸ κάλλος ἐκηρύττετο κατώτερον!

Ἀλλὰ καὶ σωφροσύνης καὶ οἰκονομίας ἀγῶνες ἐπετελοῦντο, τιμιώτεροι ἀναντιρρήτως τῶν ἄλλων· διότι τὸ μὲν κάλλος δίδει ἡ φύσις, τὴν δὲ σωφροσύνην ἡ ἀγωγή· ἄνευ δὲ σωφροσύνης, λέγει πολλὰ ὀρθῶς ὁ ἀρχαῖος συγγραφεὺς παρ' οὗ ἐδιδάχθην τὰ περὶ τῶν ἀγώνων τούτων, τὸ κάλλος « ὡς ἔχον κίνδυνον ἐπ'ἀκολασίαν» (1), ὁμολογεῖται καὶ τῆς δυσμορφίας κατώτερον.

Πεντάκις ἐνίκησεν ἡ Κόριννα τὸν Πίνδαρον, διότι οὐ μόνον ἀρεστὰ καὶ καταληπτὰ εἶπεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὄψιν ἦτο καλλίστη (2). Τότε ὀργισθεὶς ὁ Θηβαῖος ψάλτης ἐξηκόντισε κατὰ τῆς νικητρίας χαριτόβρυτον λέξιν, ὀνομάσας αὐτὴν, καθ' ὃ εὔσαρκον, σῦν (3). Ἀλλ'ἐνθυμούμενοι ὅτι ἡ ποιητικὴ φιλαυτία ὑπῆρξεν ἔκπαλαι ἀνηλεής, μὴ σπεύσωμεν νὰ ὀργισθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ νὰ ὀνομάσωμεν τὸν μεγαλοφωνότατον τῶν ποιητῶν ἀγροῖκον καὶ σκαιὸν Δωριέα. Ὁ Βολταῖρος, ὅστις ἦτο θρέμμα, οὐχὶ τῶν Θηβῶν, ἀλλὰ τῆς εὐγενεστάτης τῶν πόλεων, καὶ ἐπιστήθιος ἡγεμόνων καὶ αὐλῶν ποιητὴς, ἐτόξευσε τὸ αὐτὸ ἀπαραλλάκτως ἐπίθετον κατὰ γυναικὸς, προσριλοῦς αὐτῷ μάλιστα, τῆς K. Duchâtelet. Ἂς κατακρίνωμεν μᾶλλον τὴν ἀγνωμοσύνην τοῦ ἕλληνος ποιητοῦ, λοιδορήσαντος γυναῖκα χειραγωγήσασαν αὐτὸν εἰς τὸ ποιητικὸν στάδιον.

Καὶ ἐπειδὴ περὶ Πινδάρου ὁ λόγος, καλὸν νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τῆς πρεσβύτιδος αὐτοῦ συγγενοῦς ἥτις, μελετήσασα μετ' ἐπιστασίας τὰ ἄσματα τοῦ Θηβαίου, ἔψαλλεν αὐτά. Εἰς τὴν γραῖαν ταύτην ἐμφανισθεὶς καθ' ὕπνους μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ ποιητὴς, ὑπηγόρευσε τὸν πρὸς τὴν Περσεφόνην ὕμνον (4).

Πραξίλλα ἡ Σικυωνία ἐθαυμάζετο ἐπὶ τῇ σκολιῶν ποιήσει(5)· σκολιὰ δὲ ἢ σκόλια ἐλέγοντο τὰ ἐπὶ συμποσίου ᾀδόμενα ἄσματα, ὅμοια ἴσως πρὸς τὰ καὶ σήμερον πολλαχοῦ τῆς Ἀνατολῆς ὀνομαζόμενα κατὰ μετάφρασιν *κουτσάκια*. Οἱ ὀλίγοι σωζόμενοι στίχοι μαρτυροῦσι τὴν χαρίεσσαν φαντασίαν τῆς Σικυωνίας.

Ἀλλ' ὅσῳ καταβαίνομεν μετὰ τοῦ χειμάῤῥου τῶν χρόνων, τόσῳ εὑρίσκομεν ἀσθενοῦσαν τὴν ποιητικὴν τῶν Ἑλληνίδων ἀρετήν. Ἡ ἐκ Τεγέας ἢ Ἐπιδαύρου Ἀνύτη, ἡ Λοκρὸς Νοσσὶς καὶ ἡ Βυζαντία Μοιρὼ, γράψασαι ἐπιγράμματα, δίστιχα καὶ ἄλλα τινὰ, τάσσονται μετὰ τῶν δευτερευόντων ποιητῶν. Ἡ Ἀνύτη ἐστιχούργει τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοὺς χρησμοὺς, καὶ πρὸς ἀμοιβὴν ἔδωκεν αὐτῇ ὁ θεὸς τῆς ἰατρικῆς συναλλαγματικὴν πρὸς ἀόμματόν τινα ὀνόματι Φαλύσιον, ὅστις λαβὼν αὐτὴν καὶ ἀνακτήσας τὴν ὅρασιν ἐδωρήσατο τῇ ποιητρίᾳ δύο χιλιάδας χρυσοῦς.

Ὁ Ἀντίπατρος, σύγχρονος τῆς Ἀνύτης, ἀξιοῖ ὅτι τὰ ποιήματα αὐτῆς εἶχον τὴν ὁμηρικὴν δύναμιν.

(1) Πλούτ. Γυναικ. ἀρεταὶ καὶ Παυσ. Κορινθ. Κεφ. Κ'.
(2) Λουκιαν. Ἔρωτες.
(3) Πλούτ. αὐτ.
(4) Ἴδε τὸ ποίημα τοῦ Κ. Γ. Τερτσέτου. — Πανδ. τόμ. Α'. σελ. 59.
(5) Ἀθήν. Βιβλ. ΙΓ'. 90.

(1) Ἀθήν. αὐτ.
(2) Παυσ. Κεφ. ΚΒ'.
(3) Αἰλ. Ποικ. Ἱστορ. Βιβλ. ΙΓ'. Κεφ. κέ.
(4) Παυσ. Κεφ. ΚΓ'.
(5) Ἀθήν. Βιβλ. ΙΕ'. 694.

Καὶ ὑπερβολικὸς μὲν ὁ ἔπαινος, βέβαιον ὅμως ὅτι οἱ σωζόμενοι αὐτῆς στίχοι ἔχουσι πολλὴν τὴν ἀφέλειαν καὶ γλυκύτητα (1). Ἡ δὲ Μοιρὼ ἔγραψε καὶ ἡρωϊκὸν ποίημα, τὴν *Μνημοσύνην*, ἧς τινος ὅμως μόνη ἡ μνήμη σώζεται. Ὁ Ἀθήναιος ἀξιοῖ ὅτι «καλῶς ἐδέξατο τὸν νοῦν τῶν Ὁμήρου ποιημάτων» (2). Ἀπέλαυε δὲ μεγίστης φήμης, ἣν τινα φαίνεται κληρονομήσας ὁ υἱὸς αὐτῆς, ὁ καὶ νεώτερος Ὅμηρος ἐπικληθείς. Ὁ Πλούταρχος (3) ἀνοφέρει ποιήτριάν τινα Ἀριστομάχην· ὁ Λαέρτιος (4) τὴν ἐκ Λίνδου Κλεοβουλίνην, ποιήτριαν αἰνιγμάτων καὶ στίχων· ὁ Ἀθήναιος (5) τὴν ἀττικὴν Μοσχίνην, ἰάμβων ποιήτριαν, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς Ἡδύλην, καὶ ἄλλοι ἄλλας. Εἰς δὲ τὴν περιώνυμον διὰ τὸ κάλλος καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτῆς Ἀθηναΐδα, τὴν μετονομασθεῖσαν Εὐδοκίαν, σύζυγον τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου, ἀποδίδονται τὰ Ὁμηρόκεντρα, ἐκ 2343 ἑξαμέτρων συγκείμενα.

Ὁ ἔμμετρος λόγος τῶν Ἑλληνίδων, ὅσον ἐσεβάσθη ὁ χρόνος, εἶναι ἐλάχιστος· ἀλλὰ καὶ τοῦ πεζοῦ τὰ περισωθέντα ῥάκη εἰσὶν εὐάριθμα· καὶ ὅμως πολλαὶ εἶχον συγγράψει. Ὁ Σωκράτης λέγει ἐν τῷ Συμποσίῳ τοῦ Πλάτωνος (201, 206 καὶ 208) τὴν Μαντινικὴν Διοτίμαν, σοφωτάτην καὶ θαυμαστὴν ἐπὶ σοφίᾳ· ἡ Κερκυραία Ἀγαλλὶς, ἡ καὶ εἰδός τι ὀρχήσεως ἐφευροῦσα, ἐθεωρεῖτο ἄλλη K. Dacier· ἡ ἐκ Κυρήνης Ἀρότη, διαδεχθεῖσα τὸν πατέρα αὐτῆς Ἀρίστιππον, ἐδίδαξε φιλοσοφίαν, ἀνέδειξεν ἑκατὸν μαθητὰς καὶ ἔγραψε τεσσαράκοντα τόμους (6)· ἡ ἐξ Ἐπιδαύρου Παμφίλη συνέλεξε πλῆθος ἐμμέτρων καὶ πεζῶν τεμαχίων, ὀνομάσασα αὐτὰ ὑπομνήματα (7)· ἡ Ἑστιαία συνέγραψε περὶ τῆς Ὁμήρου Ἰλιάδος (8)· ἡ Φίντυς, περὶ σωφροσύνης γυναικὸς, εἰποῦσα καὶ τοῦτο ὅτι « κρεῖττόν ἐστιν ἵππῳ ἀχαλίνῳ ἑαυτὸν πιστεύειν ἢ γυναικὶ ἀλογίστῳ» (9) καὶ ἄλλαι ἄλλα. Τῆς θυγατρὸς τοῦ Πυθαγόρου Μυίας σώζεται ἐπιστολὴ περὶ ἐκλογῆς τροφοῦ, ἀξία ν' ἀναγινώσκεται ὑπὸ τῶν μητέρων· διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀξιοῖ τὰς τροφοὺς, ὡς ἐνσταλαζούσας εἰς τὴν καρδίαν τῶν βρεφῶν τὰς πρώτας ἰδέας καὶ τὰ πρῶτα αἰσθήματα, Ἑλληνίδας καὶ οὐχὶ ξένας.

Ἡ φιλόσοφος Ὑπατία, διδάσκαλος φιλοσόφου, τοῦ Συνεσίου, ἀπέκτησε φήμην μὲν ἄμετρον, συμπάθειαν δὲ παρὰ τοῦ κοινοῦ ἐνθερμοτάτην· διότι οὐ μόνον ποικίλας γνώσεις, οἷον ἀστρονομικὰς, γεωμετρικὰς, θεολογικὰς, ποιητικὰς εἶχεν, ἀλλὰ καὶ νεότητα, καὶ κάλλος ἐξαίσιον, καὶ χάριν, καὶ παῤῥησίαν, τὴν ἐκ τῆς φιλοσοφίας παῤῥησίαν, περὶ ἧς ἐκαυχᾶτο τῆς Ἀνύτης ὁ πατὴρ λέγων, ὅτι παρὰ τῆς φιλοσοφίας ἔμαθε τὸ « πᾶσι θαῤῥούντως ὁμιλεῖν.» Ἐγένετο δὲ θῦμα τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τῆς δόξης αὐτῆς, καθ' ὧν ἡ θρησκευτικὴ θεοβλάβεια ἐξέκαυσε τὰ πάθη τοῦ ὄχλου τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ φιλοτάραχος καὶ κοῦφος οὗτος ὄχλος, ὁρμήσας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἱεροκήρυττεν ἡ Ὑπατία φιλοσοφίαν καὶ ἀρετὴν, κατεσπάραξε καὶ διεμέλισε τὴν φιλόσοφον, καὶ τὰ μέλη αὐτῆς διέσυρεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν· ἀλλὰ καὶ πάντα αὐτῆς τὰ συγγράμματα παρεδόθησαν τῷ πυρί.

Ἕνδεκα αἰῶνας μετὰ Χριστὸν πορφυρογέννητός τις τοῦ Βυζαντίου δέσποινα, μέγα φρονοῦσα ἐπί τε γένει καὶ σοφίᾳ καὶ ὡραιότητι, ἔταξεν ἑαυτὴν μετὰ τῶν ἱστορικῶν. Ἡ Ἀλεξιὰς Ἄννης τῆς Κομνηνῆς εἶναι τὸ μόνον σύγγραμμα Ἑλληνίδος, τὸ περιελθὸν ἀκέραιον μέχρις ἡμῶν.

Τῶν νεωτέρων κριτικῶν τινες, ἐξ ἐκείνων μάλιστα οἵτινες ἐκ συστήματος ψέγουσι πᾶν βυζαντινὸν, παραβαλόντες τὴν Ἄνναν πρὸς τὸν Θουκυδίδην καὶ τὸν Ἡρόδοτον, ἐμέμφθησαν αὐτὴν ὡς ἐπιτετηδευμένην, μακρηγόρον, ἔκδοτον εἰς μεταφορὰς καὶ ἐνδεῆ χάριτος. Ἕτερος δέ τις καὶ πρὸς τὴν σειρῆνα τῆς Λέσβου παρέβαλε τὴν ἱστοριογράφον τοῦ Βυζαντίου, ὅπως ἐλαττώσῃ τὴν ἀξίαν αὐτῆς. Καὶ ἀπολύτως μὲν ἡ κρίσις ὀρθὴ, ἄδικος ὅμως· διότι κρίνοντες δὲν πρέπει νὰ συμπαραβάλλωμεν τὰ ἔργα πρὸς τὰ τῶν ἀνθηροτέρων χρόνων, ὧν πρὸ πολλοῦ παρῆλθε τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ δόξα, ἢ πρὸς τὰ τῶν συγχρόνων μὲν, ἀκμαιοτέρων ὅμως ἐθνῶν, ἀλλὰ πρὸς τὰ τοῦ ἔθνους εἰς ὃ ἀνήκουσι τὰ κρινόμενα. Ὁ μὲν Θουκυδίδης καὶ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἡ Σαπφὼ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀκμὴν, ἡ δὲ Ἄννα εἰς τὴν παρακμὴν, τὴν ἐσχάτην περίοδον τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας. Ὅπως διέφερον κατὰ τὴν θρησκείαν, τὴν ἀγωγὴν καὶ τὸ ἔνδυμα, οὕτω διέφερον καὶ κατὰ τὴν παιδείαν. Ἡ μὲν Σαπφὼ ἦτο εἰδωλολάτρις, μονοχίτων, φαινόμηρις, καὶ περιεστοιχίζετο ὑπὸ νέων ἐνθουσιώντων διὰ τὴν δόξαν καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς· ὁ οἶνος, ὁ ἔρως καὶ ὁ αἰθριος οὐρανὸς, ἰδοὺ τί ἐνέπνεον αὐτῇ τὰ οὐράνια ἐκεῖνα ἄσματα· ἡ δὲ Ἄννα, ὑπείκουσα εἰς τὴν αὐστηρότητα τῶν χριστιανικῶν ἠθῶν, ἐφρουρεῖτο ὑπὸ δούλων, ἐκρύπτετο εἰς τὰ βάθη πολυκλείστου θαλάμου, καὶ μαλθακῶς κειμένη ἐπὶ στρωμάτων περιπορφύρων ὑπηγόρευε τὰς σχοινο-

(1) Μαρτυρεῖ ταῦτα πρὸ πάντων τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα χαραχθὲν ἐπὶ κρήνης·
« Πεῖν', ὑπὸ τὰν πέτραν τετρομένα γοῦ' ἀνάπαυσον·
« ἀδύ τοι ἐν χλωροῖς πνεῦμα θροεῖ πετάλοις.
« Πίδακά τ' ἐκ παγᾶς ψυχρὸν πίε· δεῖ γὰρ ἐδίταις
« ἄμπαυμ' ἐν θερμῷ καύματι τοῦτο φίλον.»
Πλανοδ. ἀνθολ. Βιβλ. Α'. 228.
(2) Βιβλ. ΙΑ'. 80.
(3) Συμποσιακά.
(4) Βιβλ. Α'. Κεφ. ς'.
(5) Βιβλ. Ζ'. 48.
(6) Διογ. Λαέρτ. Βιβλ. Β'. κεφ. ή, § 8'.
(7) Ὁ αὐτός.
(8) Στράβ. ΙΓ', 599.
(9) Στοβ. τόμ. Δ'.

τενεῖς καὶ περιελίκτους αὐτῆς περιόδους εἰς γραμματικὸν γράφοντα ἴσως ἐπὶ τοῦ γόνατος. Τῆς μὲν λεσβίας τὰ ποιήματα ἀποπνέουσι πάθος, τῆς δὲ βυζαντίας ἡγεμονίδος ἡ Ἀλεξιὰς ῥητορικὴν καὶ φιλαυτίαν. Ἐκείνης ἡ φράσις ἑρμηνεύει ἰδέας ἀῤῥενωποὺς· ταύτης δὲ ὁ λόγος καθυποτάσσει τὰς ἐννοίας εἰς τὰς λέξεις καὶ βασανίζει χάριν τούτων ἐκείνας. Ἡ μὲν Σαπφὼ ἐκπροσωπεῖ τὴν σφριγῶσαν νεότητα, ἡ δὲ Ἄννα τὸ ἀσθενὲς γῆρας τῆς Ἑλλάδος. Σύγκρισις ἄρα γήρους πρὸς νεότητα οὐ μόνον ἄδικος, ἀλλὰ καὶ ἄλογος ὁμολογεῖται.

Ἀλλ' ἂν ἡ Ἄννα ὡς συγγραφὶς στερῆται τῶν προτερημάτων τῶν ἐξόχων συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος, ὡς ἱστοριογράφος ὅμως κατέχει τὴν κυριωτάτην, τὴν πρωτίστην τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀναγράφοντος γεγονότα καὶ χαρακτῆρας· ἀγαπᾷ λέγω τὴν ἀλήθειαν καὶ γενναίως ἀποδίδει δικαιοσύνην καὶ πρὸς τοὺς ἀσπονδοτάτους τῶν ἐναντίων. Θαυμαστὴ τῳόντι ἡ εὐσυνειδησία μεθ' ἧς ὁμολογεῖ τὰ πλεονεκτήματα τῶν περὶ Ῥοβέρτον καὶ τῶν σταυροφόρων, οἵτινες μεταβάντες εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅπως ἐλευθερώσωσι τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ, ἠθέτησαν τοὺς ὅρκους αὐτῶν, ἐπεβούλευσαν ἀσεβῶς τὸν ἔνδοξον τῆς Ἄννης πατέρα καὶ παρήγαγον τὰς συμφορὰς, αἵτινες πρῶται ἐκλόνησαν τὰ θεμέλια τοῦ χριστιανικοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου (¹).

Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι ἡγεμονίδες τοῦ Βυζαντίου συνέγραψαν. Εὐδοκία ἡ Εὐδοξία ἡ Μακρεμβολίτισσα, θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Η', ἐξεπόνησε τὴν *Ἰωνιάν*, πολλὰ καὶ ποικίλα περιέχουσαν περί τε ἡρώων καὶ θεῶν, καὶ τραγελάφων καὶ δρακόντων, καὶ χιμαιρῶν καὶ ἄλλων τερατολογημάτων. Ὁ δὲ Νικηφ. Γρηγορᾶς ἐκθειάζει καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ μεγάλου Λογοθέτου καὶ ἐξ Ἀποῤῥήτων τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου, καὶ Εὐδοκίαν τὴν Παλαιολογίνην. Καὶ ταύτην μὲν λέγει πολλὴν ἔχουσαν τὴν θύραθεν σοφίαν, τὸν λόγον δεινὸν, τὴν γλῶτταν πειστικὴν καὶ τὴν φωνὴν εὔηχον, ὥστε καὶ ἄλλη Θεανὼ καὶ Ὑπατία ἐπωνομάσθη· ἀλλὰ καὶ κάλλος εἶχεν ἀπαράμιλλον, τοσούτῳ μάλιστα ὥστε οὐ μόνον πρὸς πάντας τοὺς βλέποντας αὐτὴν ἔῤῥιπτε σαγήνην, ἀλλὰ (πρᾶγμα ἀνήκουστον!) καὶ οἱ ἀκούοντες τὴν φήμην τοῦ κάλλους αὐτῆς κατεφλέγοντο ὑπὸ πόθου (²).

Ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ ἐξ ἀποῤῥήτων καὶ μεγάλου Λογοθέτου εἶχε καὶ αὐτὴ, λέγει ὁ ἀνωτέρω συγγραφεὺς, πολλὴν τὴν σοφίαν· διὸ, καί τοι νεωτάτη, ἐξωμοιώθη πρὸς Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα. Παρακαλῶ δὲ τὰς κυρίας νὰ μὲ συνοδεύσωσιν ὀλίγον, ὅπως ἐξετάσωμεν ὁποία ἦτο ἡ ἐφάμιλλος αὕτη τῶν δύο ἐπιφανεστάτων σορῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων.

Διανυκτερεύοντος τοῦ πατρὸς αὐτῆς τὴν πρώτην ἑβδομάδα τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς μετὰ τῶν μοναχῶν ἔν τινι ἐκκλησίᾳ, ἐλθὼν περὶ μέσας νύκτας ἀγγελιαφόρος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐκόμισεν αὐτῷ παράδοξον εἴδησιν, τὴν ἑξῆς· ἐνῷ οἱ πελεκυφόροι καὶ οἱ ξιφηφόροι τοῦ ἡγεμόνος ἡτοιμάζοντο νὰ κοιμηθῶσιν, ἤκουσαν αἴφνης χρεμετισμὸν περιηχήσαντα τὰ βασίλεια· καὶ ἐπειδὴ τὴν ὥραν ἐκείνην οὐδεὶς ἵππος, οὔτε τῶν βασιλικῶν, οὔτε τῶν συγκλητικῶν, εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ παλατίου ἢ καὶ πρὸ τῶν πυλῶν, κατεθορυβήθησαν ἅπαντες. Ἵσταντο δὲ ἀπορούντες πόθεν ἆρά γε ὁ χρεμετισμὸς, ὅτε ἐβρόντησε καὶ δεύτερος, σφοδρότερος τοῦ πρώτου. Τί δὲ ἀνεκαλύφθη; ὅτι τοὺς δύο ἐκείνους χρεμετισμοὺς ἀφῆκεν ὁ ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐζωγραφημένος ἵππος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Θορυβηθεὶς λοιπὸν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, ἔστειλεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ζητῶν ἑρμηνείαν τοῦ πράγματος παρὰ τοῦ σοφοῦ ἐξ Ἀποῤῥήτων.

Ὁ ἐξ Ἀποῤῥήτων δὲν ἐδίστασε ν' ἀπαντήσῃ ἀμέσως ταῦτα· « Συγχαίρω σοι, Μεγαλειότατε αὐτοκράτωρ, διὰ τὰ μέλλοντά σου τρόπαια· διότι οἱ δύο χρεμετισμοὶ σημαίνουσιν, ὅτι θέλεις καταστρωσεῖ τοὺς λεηλατοῦντας τὸ κράτος σου Ἀγαρηνούς. »

Τὸν αὐτοκράτορα ὅμως δὲν εὐχαρίστησεν ἡ συγχαρητήριος αὕτη ἀπάντησις· ὅθεν ἀναποστείλας τὸν διαγγελέα· « Μοὶ λέγεις, ἐμήνυσε πρὸς τὸν μέγαν Λογοθέτην, τὰ ἀρεστά· διστάζω ὅμως νὰ πιστεύσω αὐτά· διότι, ὅτε ὁ πατήρ μου Μιχαὴλ ἔμελλε ν' ἀνακτήσῃ παρὰ τῶν Λατίνων τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ ἵππος ἐχρεμέτιζε συνεχῶς καὶ ἐτάραττε τὸν Βαλδουΐνον. Μήπως οἱ δύο χρεμετισμοὶ προμηνύωσι τὰ αὐτά; »

Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ ἐξ Ἀποῤῥήτων ἦλθε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα· ἀνοίξαντες δὲ τὰ χρησμολογικὰ βιβλία καὶ ἐξετάσαντες τῶν ἀστέρων τοὺς δρόμους, ἐμάντευσαν ἐχθρικὴν ἔρριδον καὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων κυκεῶνα καὶ τῆς ἡγεμονίας κίνδυνον. Τότε ὁ ἐξ Ἀποῤῥήτων, μεστὸς μερίμνης, ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐκάθησε μελαγχολικὸς καὶ σιωπῶν.

Ἐνταῦθα καταδείκνυται ὑπὸ τοῦ βυζαντινοῦ ἱστορικοῦ ἡ πυθαγόρειος καὶ πλατωνικὴ σοφία τῆς νέας κόρης, ἥτις καὶ πανυπερσεβάστη ἐτιτλοφορεῖτο. Ἡ μήτηρ αὐτῆς, βλέπουσα περίλυπον τὸν σύζυγον καὶ μὴ δυναμένη νὰ παρηγορήσῃ αὐτὸν, διότι ἐστερεῖτο τοῦ δώρου τοῦ λέγειν, ἔνευσε πρὸς τὴν πανυπερσεβάστην νὰ εἴπῃ τι πρόσφορον· αὕτη δὲ ἀνυψώσασα πρὸς τὸν πατέρα τοὺς ὀφθαλμοὺς προελόγισεν οὕτω·

(¹) Ἀνέγνωθι τὰς ἐν τῷ Δ' καὶ Ε' τόμῳ τῆς Πανδώρας (σελ. 424, 488, καὶ 55, 132) περὶ Σταυροφοριῶν πραγματείας τοῦ καθηγητοῦ Κ. Κ. Παπαῤῥηγοπούλου, ἐν αἷς γίνεται πλατύτερον λόγος περὶ τῆς ἀπροσωποληψίας καὶ τῆς ἀκεραίας συνειδήσεως τῆς Κομνηνῆς.

(²) Ν. Γρηγ. Ῥωμ. Ἱστορ. Λόγ. Η'. § γ'.

« Τολμηρὸν μὲν ἴσως καὶ προπετὲς, πάτερ, νέα κόρη, γλῶσσαν ἔχουσα ζυζῶσαν μετ' ἀμαθίας ν' ἀτενίσῃ πρὸς τὸν Ὄλυμπον τῆς σοφίας σου κτλ.» (¹). Ἂν τοιαύτην γλῶσσαν ὡμίλουν αἱ γυναῖκες τοῦ Βυζαντίου, ἂν ὠνόμαζον τοὺς ἄνδρας Ὀλύμπους σοφίας, καὶ Παρνασσοὺς μαθήσεως, καὶ Ὑμηττοὺς παιδείας, τὸ κατ' ἐμὲ ἐλεεινολογῶ τοὺς ταλαιπώρους αὐτῶν συζύγους.

Ἀλλ' ὁπωσδήποτε καὶ ἂν ὦσι γεγραμμένα ταῦτα δὲν ἀμοιροῦσιν ἀξίας· διότι ἐξιστοροῦσιν ἤθη καὶ ἔθιμα, ἅμα δὲ καὶ δεικνύουσι τὸν χαρακτῆρα τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐγράφησαν. Βεβαίως προτιμότερον ἦτο ἂν αἱ λόγιαι τῆς ἀρχαιότητος ἔγραφον, ὡς αἱ καθ' ἡμᾶς, ἀναμνήσεις, περιηγήσεις, εἰκόνας, ὑπομνήματα· πόσας λεπτομερείας τοῦ ἀγνώστου ἡμῖν ἀρχαίου βίου, λεπτομερείας ὧν μόναι αἱ γυναῖκες, πολὺ τῶν ἀνδρῶν ὀξυδερκέστεραι, ἀντιλαμβάνονται, ἠθέλομεν ἔχει σήμερον! Ἡ ἱστορία δὲν συνεπληρώθη, τὰ χρονικὰ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἀπέκτησαν ἐντελῆ ἀνάπτυξιν, εἰμὴ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπελευθέρωσιν τοῦ γυναικείου φύλου. Φαντάσθητε ἂν ἀντὶ στίχων ἔγραφεν ἡ Σαπφὼ τὸν βίον αὐτῆς τε καὶ τῶν περὶ αὐτήν· ἂν ἡ Ἀσπασία συνέταττεν ὑπομνήματα περὶ Σωκράτους καὶ Περικλέους καὶ Φειδίου καὶ τῶν ἄλλων ἐπισήμων ἀνδρῶν τῆς βαθυκλεοῦς ἐκείνης ἐποχῆς, δι' ὁποίου θαυμασίου πίνακος ἠθῶν, ἐθίμων καὶ πραγμάτων ἤθελον εὐεργετήσει τὴν ἱστορίαν, καὶ ἐκ πόσων κόπων, ἀκάρπων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἤθελον λυτρώσει τοὺς μεταγενεστέρους ἀρχαιολόγους, οἵτινες ἀνορύσσοντες τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς καὶ καταναλισκόμενοι εἰς συναρμολογίαν συντετριμμένων λίθων, ἀναζητοῦσι καρτερικῶς ἓν ὄνομα, μίαν χρονολογίαν ὅπως πληρώσωσιν ἱστορικόν τι χάσμα!

Ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἔπραξαν ὑπὲρ τῆς ἱστορίας αἱ εἰδωλολάτριδες Ἑλληνίδες, ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι θέλουσι πράξει εὐεργετοῦσαι τὴν ἱστορίαν αἱ χριστεπώνυμοι αὐτῶν ἀπόγονοι.

Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ.

Ἐπιστέλλων τῇ *Πανδώρᾳ* ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1864 ἔτους, καὶ ὁμιλῶν πρὸς τοῖς ἄλλοις περὶ τῆς φιλοπραγμοσύνης τῶν Ἑλλήνων, ἀνεπόλουν καὶ τὰ ἑξῆς, περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος γραφέντα ὑπὸ τοῦ ἄγγλου περιηγητοῦ **Dallaway**. « Εἰ καὶ ὅλως ἀσήμαντοι σήμερον οἱ Ἕλληνες μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, δὲν ὑπάρχει ὅμως ἄλλο πλέον αὐτοῦ τυρβαζόμενον περὶ τῶν ἐν αὐτῇ γινομένων. Εἰς ἄκρον εὔπιστοι καὶ οὐδὲν ἧττον εὐφυεῖς εἰς τὸ πλάττειν νέα, περὶ τοιούτων μόνον διαλέγονται· διὸ θεωροῦσιν ὡς μέγα μαντεῖον καὶ ἀπλήστως ἀναγινώσκουσι τὴν ἐν Βιέννῃ ἐκδιδομένην ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, κτλ.» (¹). Ἀλλὰ ποία ἡ ἑλληνικὴ αὕτη ἐφημερίς; Ἰδέαν ἔχων μετὰ πολλῶν ἄλλων ὅτι ἡ κατὰ πρῶτον ἐκδοθεῖσα ἑλληνιστὶ ὑπῆρξεν ἡ τοῦ Κ. Ἀλεξανδρίδου (*Τηλέγραφος*. Ἐν Βιέννῃ 1810), ὑπωπτεύθην μὴ ἐλανθάνετο ὁ ἄγγλος περιηγητής. Ἀλλ' ὁ Κ. Σοφ. Οἰκονόμος, ὁ εὐλαβῶς περισυνάγων τὰ μνημεῖα τοῦ πρὸ τοῦ 1821 φιλολογικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων, μοὶ ἀνεκοίνωσεν ἐπ' ἐσχάτων τὴν ὑπὸ τοῦ Dallaway μνημονευομένην, περὶ ἧς, ἀγνώστου οὔσης ἐν γένει, ζητῶ τὴν ἄδειαν νὰ λεπτολογήσω, ἀπανθίζων καί τινα τεμάχια ἀπ' αὐτῆς.

Ἡ ἐφημερὶς αὕτη ὄνομα ἴδιον δὲν ἔχει, ἀλλ' ἐπιγράφεται ἁπλῶς *Ἐφημερὶς*, καὶ τοῦτο μετὰ τὰ πρῶτα ὀκτὼ φύλλα, σύμβολον ἔχοντα ἐντὸς περιζώματος διώροφον οἰκίαν καὶ πλοῖον, δι' ὧν εἰκονίζονται ἴσως ἡ πόλις Βιέννη καὶ ὁ Δούναβις. Τῶν δὲ λοιπῶν φύλλων τὸ ἔμβλημα παριστᾷ βάθρον, ἐν μέσῳ οὗ τινος ἀναγινώσκεται ἡ λέξις *Ἐφημερὶς*, ἐκ δεξιῶν μὲν ἔχουσα τὸν Ἑρμῆν, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ ἄνω τοῦ βάθρου τὴν Φήμην γονυπετῆ, διὰ δύο σαλπίγγων σαλπίζουσαν.

Τὰ τυπογραφικὰ φύλλα τῆς *Ἐφημερίδος*, ἀρχομένης τὴν 4 Ἰανουαρίου καὶ ληγούσης τὴν 28 Ἰουνίου 1793, ἤτοι ἑξάμηνον, εἰσὶν ἐν ὅλοις δύο πρὸς τοῖς πεντήκοντα· ἐξεδίδοντο ἄρα ἐννέα περίπου κατὰ μῆνα. Ἔχουσι δὲ σχῆμα 8ον· καὶ ποτὲ μὲν ἕκαστον αὐτῶν σύγκειται ἐκ 16, ποτὲ δὲ ἐξ 22 καὶ ἄλλοτε ἐξ 8 σελίδων. Καὶ ἐπειδὴ ἡ σελίδωσις εἶναι συνεχὴς, ὁ ἀριθμὸς τῶν σελίδων ἀναβαίνει εἰς 520, ἀποτελῶν οὕτω βιβλίον ὡραϊζόμενον καὶ διὰ προμετωπίδος, τῆς ἑξῆς·

« Ἐφημερὶς εἴτ' οὖν ἀκριβὲς ἀπάνθισμα τῶν κατὰ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον ἀξιολογωτέρων, ναὶ μὴν, καὶ ἀκριβεστέρων παγκοσμίων συμβεβηκότων, ἅπερ φιλοπόνως καὶ ἐμμελῶς, δίκην μελίσσης, ἀπανταχόθεν συλλεχθέντα, χάριν τῆς ἐπωφελοῦς τῶν πολλῶν περὶ τὰ νέα περιεργίας φιλοφρόνως ἐκδίδονται. Παρὰ τῶν Μαρκίδων Πούλιου. Βιέννη 1793.»

Ὑπενθυμίζω δ' ἐν παρόδῳ ὅτι τῶν πρὸ τοῦ ἀγῶνος βιβλίων αἱ προμετωπίδες, διεξοδικὸν συνήθως ἔχουσαι τὸ περιεχόμενον, ἐχρησίμευον ἀντὶ προγράμματος ἢ προοδοποιήσεως.

Τίνες δὲ οἱ Μαρκίδαι οὗτοι; ἦσαν τυπογράφοι ἢ ἁπλῶς ἐκδόται, ἢ ἐκδόται ἅμα καὶ τυπογράφοι; Χάρις πάλιν τῷ Κ. Οἰκονόμῳ ἐλύθη καὶ αὕτη ἡ ἀπο-

(¹) Ἑρμ. Τόμ. ΙΕ', σελ. 555.

(¹) Νικ. Γρηγ. Ῥωμ. Ἱστορ. Η'. § ς'.

ρία ἐκ τῶν ὀλίγων ὅσα ἔγραψεν αὐτὸς (1) καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης Κυριακὸς Μελίῤῥυτος (2). Οἱ Μαρκίδαι Πούλιου ἦσαν ἀδελφοὶ τυπογράφοι ἐν Βιέννῃ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ 1797, ὅτε συλληφθεὶς παρεδόθη εἰς θάνατον τοῖς Ὀθωμανοῖς ὁ ἀοίδιμος Ῥήγας, ἐτυποῦντο ἐν τῷ τυπογραφείῳ αὐτῶν τὰ ἐγερτήρια τοῦ πρωτομάρτυρος ἐκείνου ᾄσματα, τὸ μὲν τυπογραφεῖον διελύθη, ἐκεῖνοι δὲ, καθὸ αὐστριακοὶ ὑπήκοοι, δὲν παρεδόθησαν μὲν μετὰ τοῦ Ῥήγα, τοῦ ἰατροῦ Νικολαΐδου, τοῦ Ἀντ. Κορωνιοῦ, τοῦ Εὐστρ. Ἀργέντου, τοῦ ἐκ Κοζάνης Ἀναστ. Τουρούντζα, τοῦ Κυπρίου Ἰωάν. Καραζὰ καὶ τῶν ἐκ Σιατίστης ἀδελφῶν Παναγιώτου καὶ Ἰωάννου, ἐξωρίσθησαν ὅμως εἰς Σαξωνίαν, *διὰ τὸ ἀσύγχυτον*, ὡς λέγει ὁ Μελίῤῥυτος. Τὴν διάλυσιν τοῦ τυπογραφείου προσεπιμαρτυρεῖ καί τις ἐπιζῶν συγγενὴς τῶν Μαρκιδῶν διὰ τοῦ ἐν Μονάχῳ ἐφημερεύοντος ἀρχιμανδρίτου Κ. Καλλινίκ. Σταματιάδου, γράψαντος ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὸν Κ. Σοφ. Οἰκονόμου. Ὅτι δὲ αὐτοὶ ἦσαν καὶ ἐκδόται καὶ συγγραφεῖς τῆς *Ἐφημερίδος* φαίνεται ἐκ τῆς προμετωπίδος, εἰ καὶ μεταξὺ τῶν λέξεων *φιλοφρόνως ἐκδίδονται* καὶ τῶν *παρὰ τῶν Μαρκίδων Πούλιου* κεῖται τελεία. Οἱ πρὸς τοὺς περιέργους φιλόφρονες Πούλιοι δὲν ἦσαν φιλόφρονες καὶ πρὸς τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν, οὐδὲ πρὸς αὐτὸ αὐτῶν τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, ὡς θέλει πεισθῆ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῶν παρατιθεμένων ἀποσπασμάτων (3).

Τῆς δὲ ὕλης ἡ διάταξις γίνεται οὕτωσί· Ἄρθρον κύριον, ὡς συνειθίζουσιν οἱ καθ' ἡμᾶς ἐφημεριδογράφοι, δὲν προτάσσεται· εἰδήσεις μόνον δίδονται κατ' ἐπικράτειαν, ἧς τὸ ὄνομα ἐκτυποῦται κεφαλαίοις γράμμασιν. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ὑπὸ τὴν λέξιν *Ἀούστρια*, *Γαλλία*, *Βρεταvία*, *Γερμαvία*, *Βέλγιον*, *Ἰταλία*, *Σφεκία*, *Ὁλλάvδα* καὶ καθεξῆς (σπανιώταται αἱ ἐκ Τουρκίας εἰδήσεις), κοινοποιοῦνται τὰ ἀναγόμενα εἰς ἑκάστην τῶν δυνάμεων τούτων. Ἰδοὺ παράδειγμα ἐκ τοῦ πρώτου ἀριθμοῦ τῆς 4 Ἰανουαρίου 1793.

(1) Τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ ἐμιλίαι κτλ. Ἐν Ἀθήναις 1861, σελ. ια' ἐν ὑποσημειώσει.

(2) Χρονολογία ἱστορικὴ φιλοπονηθεῖσα ὑπὸ Κυριακοῦ Μελιῤῥύτου τοῦ Θεσσαλονικέως. Ἐν Ὀδησσῷ ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Σχολῆς τῶν ἀπείκων Ἑλλήνων ἐμπόρων 1836, σελ. 253 καὶ 326.

(3) Καὶ ὁ Κ. Α. Παπαδ. Βρετὸς λέγει περὶ τῶν Πουλίων ταῦτα· «Ἦσαν δύο ἀδελφοί, οἱ ὁποῖοι μετέβησαν εἰς Βιέννην, ἵνα συστήσωσιν ἓν τυπογραφεῖον· τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθὲν βιβλίον ἐπιγράφεται Καλενδάριον τοῦ ἔτους 1793. Κατὰ διαταγὴν δὲ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως τὸ τυπογραφεῖον τοῦτο ἐκλείσθη τὸ 1798 ἔτος καὶ οἱ ἰδιοκτῆται αὐτοῦ ἐξωρίσθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ Κράτη τῆς Αὐστρίας, διότι ἐτύπωσαν κρυφίως τὰς ἐπαναστατικὰς προκηρύξεις καὶ τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα τοῦ Ῥήγα τοῦ Φεραίου.» Νεσελλ. Φιλολογία τόμ. Β'. σελ. 325. Μηνεῖ ὅμως ὁ Κ. Παπαδόπουλος ὅτι δύο ἔτη πρὸ τοῦ 1793, ἐξέδιδον τὴν «Ἐφημερίδα.»

ΑΟΥΣΤΡΙΑ.

«*Βιέννα*. Εἰδήσεις τῆς Μπουκοβίνας γράφουν, ὅτι τὰ ἐκεῖ στρατεύματα πηγαίνουν πρὸς τὰ μέρη τῆς Γαλίτζιας. — Τῇ 8. τοῦ ἀπερασμένου ἐσηκώθη τὸ Λατζαρέτον εἰς τὸ Τζέρνένοβιτζ.— Ἕνα ἀπὸ τὰ ἀξιόλογα εἶναι καὶ τοῦτο, τὸ νὰ ἐκάρπησαν τὰ δέντρα εἰς τὴν Μπουκοβίναν, εἰς τὴν μέσην τοῦ Νοεμβρίου, καὶ νὰ ἔκοπταν οἱ ἄνθρωποι εἰς ἕναν τοιοῦτον καιρὸν νέα δαμάσκηνα καὶ ἀπίδια ἀπὸ τὰ δένδρα. — Ὁ περίφημος γενεραὶ Καρατζᾶς πρέπει νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν πόλεμον.»

Τὸ ἀρθρίδιον τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον τῆς *Ἐφημερίδος*, καὶ ἐκ τῶν κάλλιον συντεταγμένων. Σημειωτέον δὲ ὅτι τηρῶ τὴν αὐτὴν γραφὴν καὶ στίξιν τοῦ πρωτοτύπου.

Ἐπειδὴ καθ' ὃν χρόνον ἐξεδίδετο ἡ *Ἐφημερὶς* ἐπεκράτει ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις, οἱ ἀδελφοὶ Μαρκίδαι ἀφιεροῦσι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν γραφομένων εἰς τὰ κατ' αὐτὴν, ἧς τινος κηρύττονται ἄσπονδοι ἐχθροί. Ἡ εἰς θάνατον καταδίκη τοῦ βασιλέως, ἐξήγειρε τὰ μάλιστα, καὶ πολλὰ δικαίως, ὅλην αὐτῶν τὴν ἀγανάκτησιν. Ἰδοὺ τί λέγουσιν ἐν τῷ πρώτῳ φύλλῳ περὶ τῶν ἐν Γαλλίᾳ γινομένων.

«*Παρίσιον*. Ὁ Βασιλεὺς ἐρέρθη πάλιν τῇ 15 δεκεμβρίου εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν συνοδευμένος ἀπὸ τοὺς 3. του διαυθεντευτὰς, τὸν Μαλεξέρμπ, τὸν Τρονσιὲ, καὶ καὶ τὸν Δεσέτζην, ὁ ὁποῖος καὶ μόνον ὁμιλοῦσεν. Τοῦτος καλῶντας εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ λόγου του τοὺς τοποτηρητὰς, νὰ τὸν ἀκροασθοῦν χωρὶς πάθος, καὶ νὰ ἀκούσουν τὸν λόγον του, ὁποῦ ἐσύνθεσεν ἐν βίᾳ, μὲ δικαιοσύνην, εἶπεν· » Ὁ Λουδοβίκος ἐδιαυθεντεύετο εἰς τὴν ἐξέτασιν, ὁποῦ τοῦ ἔκαμέταν (1), χωρὶς νὰ εἶχεν προετοιμασθῆ, καὶ δὲν ἐδύνετο νὰ σᾶς εἰπῇ ἄλλο, παρὰ τὸ νὰ εἶναι ἀθῶος· καὶ ἐγὼ ἔρχομαι νὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω . . . Μετὰ ταῦτα ἐδιαίρεσεν τὸν λόγο του εἰς δύο μέρη, καὶ εἰς μὲν τὸ ἕνα ἀνάλυσεν τὰ αἴτια, τὰ ὁποία ἀντιβάνει ὁ Βασιλεὺς εἰς τὰς κατηγορίας, ὁποῦ τοῦ ἔκαμαν, εἰς δὲ τὸ ἄλλον τὰς πράξεις, εἰς τὰς ὁποίας λέγεται νὰ εἶναι ἔνοχος ὁ Βασιλεύς. Ὁ Ῥήτωρ ἀντέβαλεν πρὸ πάντων εἰς τὴν κατὰ τοῦ Λουδοβίκου κατηγορίαν, τὸ διὰ τοῦ Νόμου διαταχθὲν ἀβλαβὲς τοῦ Βασιλέως, καὶ τὴν ἀποβολὴν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ὡς Κριτοῦ εἰς ταύτην τὴν ὑπόθεσ.ν. Περὶ τοῦ ἀβλαβὲς τοῦ Βασιλέως ἐπαράχησεν πρῶτον, ὅτι χωρὶς μιᾶς τοιαύτης ἀσφάλειας, ἤθελεν εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ Βασιλέως ἡ πλέον κινδυνωδεστέρα» κτλ. «Ὁ εἰς τὸ Παρίσιον ὑποθεσιάρης τῆς Ἱσπανίας ἐπαράδωκεν τῇ 16 Δεκεμβρίου τοῦ Μινίστρου τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων δύο ἀξιόλογα γράμματα . . . . φαίνεται, ὅτι ἡ ἐλπίδα, νὰ λάβουν αἱ περιστάσεις τοῦ Βασιλέως κἄποιαν ἀπαλότητα, ἐπαρακίνησεν τὴν Ἱσπανίαν εἰς μίαν εἰς τὸ Παρίσιον πάντι ἀνεπάνδοχον ἀπόφασιν». Σελ. 4—10.

(1) Ὁ γράφων ἦτο, φαίνεται, ἐξ Ἠπείρου, διότι μεταχειρίζεται πάντοτε εἰς τὸ δεύτερον πληθυντικὸν πρόσωπον τὴν κατάληξιν τ α ν, «ἔκαμέ ταν, ἀλυσμόνησέ ταν, ἤθελέ ταν» κλ,

Ἐξαιτοῦμαι ἐκ νέου τὴν ἄδειαν νὰ παραθέσω καί τινα ἄλλα τεμάχια, περίεργα διά τε παρελθόντα ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ διὰ τὴν μετὰ ταῦτα πρόοδον τῆς γλώσσης περί τε τὴν ὀνοματολογίαν καὶ τὴν ὑφήν.

«*Νεάπολις*. Τῇ 14. Δεκεμβρίου. Τὴν ἀγάπην καὶ ὑποταγὴν, ὁποῦ ἔχει ὁ λαὸς πρὸς τὸν Βασιλέα, τὴν ἔδειξε πάλιν ἐκ νέου ὁπόταν ἦτον ὁ φραντζέζικος στόλος ἐδῶ. Ὁ λαὸς φοβούμενος ἀπὸ κἀμμίαν ἐπιβουλὴν τῶν φραντζέζων, ἐσυνάχθη εἰς ἕνα πλῆθος ἀναρίθμητον, καὶ περικυκλώνωντας τὸ καράβι, εἰς τὸ ὁποῖον ἤρχετον ὁ Ἐλτζῆς τῆς φράντζας Μακάου μαζὺ μὲ τὸν Ἀδμιράλον λὰ Τούσι-Τρεβίλλε καὶ τὸν Κομμισάριον Μπελβίλλε, τό ἐσυνόδευαν τὴν ἄκρην τὸ Κανάλι, ἕως εἰς τὸν Μινιστρον καβαλλιὲρ Ἄκτον, φωνάζωντας ἀκατάπαυστα.» *Viva il nostro Re Ferdinando*, νὰ ζήσῃ ὁ Βασιλευς μας ὁ Φερδινάντος. Τοῦτος ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Ἰταλῶν ἐβίασε τρόπον τινὰ καὶ τοὺς φραντζέζους, ὁποῦ νὰ συμφωνήσουν καὶ αὐτοὶ, εἰς τὰς εὐχὰς τῶν Ἰταλῶν, ὑψωνοντες καὶ τὰ σκιάδιά τους εἰς τὸν ἀέρα . . . Ἔκαμεν ἡ τῆς Φράντζας Βουλὴ διάφορα κλαυσίματα. Ὅθεν ἐφανέρωσεν ὁ Βασιλεὺς, ὅτι ἀπώλυσεν τὸν Ἐλτζῆν του». κλ. Σελ. 13—14.

Ἐν τῷ 3 ἀριθμῷ περιέχεται καί τις εἴδησις ἀξία σημειώσεως, οὐχὶ ὡς οὖσα ἐκ τῶν ἀγνώστων ἢ ἀπροσδοκήτων πρὸς τοὺς πάλαι ὑπηκόους τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ὡς κοινολογουμένη μετὰ τῆς ἀδιαφορίας ἐκείνης, τὴν ὁποίαν γεννᾷ ἡ συνεχὴς ἕξις.

«Ἐσυκώθη ὁ πρώην πασιὰς τοῦ Μπελιγραδίου, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔμεινεν ἕνας ἄλλος ὀνόματι Τοπάλ Ἀχμέτ. Τοῦτος ὁ πασιὰς ἔδωκεν εἰς ὅλους προσταγὴν, ὁποῦ, ὅπου ἰδοῦν κανέναν ἀπὸ τοὺς πρώην μπελιγραδινοὺς, νὰ τοὺς σκοτώνουν». Σελ. 25.

Ἰδοὺ καὶ ἑτέρα εἴδησις μεθ' ἴσης ἀφελείας ἀναγγελλομένη πρὸς τοὺς ἀπλήστως ἀναγινώσκοντας, κατὰ τὸν **Dallaway**, τὴν *Ἐφημερίδα*.

«Ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους φραντζέζους, ὁποῦ ἔπιασαν οἱ αὐστριακοὶ εἰς τὸν τελευταῖον πόλεμον, εἰς τὸ Τζίγχάϊμ ἐγέννησεν ἕνας Ὀφφικιάλος φραντζέζος ἕνα ἀρσενικὸν καὶ ἕνα θηλυκὸν παιδίον· ἐρευνήσαντες ὕστερα καὶ τοὺς ἄλλους φραντζέζους ἤυραν ἄλλας 14 γυναίκας εἰς φορέματα ἀνδρῶν». Σελ. 35.

Τὴν τοιαύτην τῶν Γάλλων *Ὀφφικιάλων* ἐμπειρίαν περὶ τὸ τίκτειν θαυμάζομεν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς *Ἐφημερίδος*. Τὸ μέγα ἐκεῖνο δρᾶμα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως πολλοὺς καὶ παντοίους εἶχε τοὺς διδάξαντας ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ ἄνδρας, καὶ παιδία, καὶ γυναῖκας. Ἐν τῇ σελίδι 389 βεβαιοῦσιν οἱ Μαρκίδαι ὅτι κατ' εἴδησιν ἐκ «Μόντ-Πελλιὲ, τῇ 22 Ἀπριλλίου. Ὅλοι οἱ ἄνδρες τούτου τοῦ κάστρου ἐκίνησαν διὰ τὰ στρατεύματα, καὶ ἀντ' αὐτῶν φυλάγουν 900 γυναῖκαις, ἡ ὁποῖαις γυμνάζονται καθ' ἡμέρα εἰς τὰ ἄρματα, καὶ δείχνουν μεγάλην ἐπιτηδειότητα· τὰ ἐνδύματάτων εἶναι ἕνα κοντὸ φόρεμα, καὶ μακρυὰ βρακιά». Πλατωνικὴ ἡ πρᾶξις, ἐξ ἧς φαίνεται ὅτι αἱ Γαλλίδες ἐνέκυπτον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἰς τὴν μελέτην τῶν συγγραμμάτων τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων. Μίαν μόνην ἀνακαλύπτω διαφοράν, τὴν ἑξῆς· Ὁ μὲν ἱδρυτὴς τῆς Ἀκαδημίας καὶ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους ἔστελλεν εἰς τὸν πόλεμον τὰς γυναῖκας *ἀφοῦ πρῶτον* γεννήσωσιν (1), αἱ δὲ Γαλλίδες ἐπρέσβευον κοινωφελέστερον τὸ καὶ ἐν τοῖς στρατοπέδοις τίκτειν. Καὶ τοσοῦτον εἶχεν ἐξαφθῆ ὁ κατὰ τοῦτο πρὸς τὴν πατρίδα ἔρως τῶν Γαλλίδων, τοσούτῳ μάλιστα εἶχε κατασταθῆ ὑπερβολικὸς, ὥστε ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐβιάσθη νὰ ψηφίσῃ «ὁποῦ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ εἶναι μόνον ἕνας διορισμένος ἀριθμὸς γυναικῶν εἰς τὰ στρατεύματα, ὁποῦ εἶναι ἀναγκαῖαι· αἱ δὰ λοιπαὶ, καὶ ἐκεῖναι, ὁποῦ ἐμάχοντο ὡς στρατιῶται, πρέπει νὰ ἐπιστρέψουν. Αἱ γυναῖκαις ἦτον τόσον πολλαῖς, ὁποῦ εἰς 30000 στρατιῶτας εὑρίσκονται σχεδὸν τὸ τρίτον γυναῖκαις· τὰ ἀμάξια ἦτον γεμάτα ἀπ' αὐταῖς, καὶ οἱ καβαλλαρέοι ἔπρεπε νὰ τὰς περάσουν εἰς τὰ κάπουλα τῶν ἀλόγων των.» Σελ. 374.

Ἀξίαν ἀναγνώσεως νομίζω καί τινα περὶ τοῦ ἐν Ῥώμῃ πρέσβεως τῆς Γαλλίας διήγησιν.

«Ὁ Φραντζέζικος μινίστρος, θέλωντας νὰ κρεμάσῃ εἰς τὸ κονάκι του τὴν νέαν φραντζέζικην σημαιαν, καὶ μαζὺ μὲ ἄλλους φραντζέζους νὰ φορέσῃ τὴν τρίβαρον κοκάρδα . . . μὲ τὸ νὰ μὴν ἐδεχοντο ὁ Πάπας νὰ ζήσῃ ὁ φραντζέζικος ὑποθεσιάρης τὴν φραντζέζικην σημαίαν ἐπάνω εἰς τὴν κατοικίαν του. ὁ Γιοναύαρχος τὸ λοιπὸν ἔστειλε μηνύωντας τοῦ Πάπα ὅτι ἀνίσως καὶ δὲν ἤθελε δώσῃ τὴν ἄδειαν εἰς διάστημα 24 ὡρῶν νὰ ζήσῃ τὴν φραντζέζικην Σημαίαν, θέλει ἔλθει μέ 50 χιλ. φράντζέζους εἰς τὴν ῥώμην καὶ θέλει τὴν ἀφανίσει παντάπασιν μὴν ἀφίνωντας πετραν ἐπάνω πέτρας. ὁ Πάπας ὅμως τοῦ ἀπεκρίθη, ὅτι ὄχι εἰς διάστημα 24 ὡρῶν, ἀλλ' αὐτὸς ἀποφάσισεν ἀκόμι ἐκείνην τὴν στιγμὴν διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ στήσουν τὴν φραντζέζικην Σημαίαν. Πλέον ἄξιον διηγήσεως ὅμως εἶναι ἡ πόμπα μὲ τὴν ὁποίαν ἐπῆγεν ἡ Μαδάμα Μπασβίλ καὶ ὁ λὰ φλὸτ ὁ ἀποσταλμένος εἰς τὸν μέγαν Σεκρετάριον διὰ νὰ λάβουν τὴν ἀπόκρισιν. Ἐπειδὴ καὶ ὄχι μόνον αὐτὴ καὶ αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ δοῦλοιτου, τὰ ἄλογάτου καὶ

(1) Πλάτ. Περὶ Νόμων Βιβλ. Ζ', 785.

τὸ ἀμάξιτον ἦτον στολισμένα μὲ τὰ παρέναμα σημεῖα τῆς ἐλευθερίας των.

» Ὁ λαὸς τῆς ῥώμης, ὁποῦ εἶχεν μάθη τὸ τέλος τοῦ ἐρχομοῦτους καὶ τοὺς φοβερισμοὺς, ὅποῦ ἤφερε, ἐσυνάχθη ἕνα πλῆθος ἔμπροσθεν τὸ παλατίον τῆς φραντζέζικης Ἀκαδημίας. Εὐγῆκαν πρῶτον δύο νέοι φραντζέζοι κατὰ τύχην χωρὶς κανένα σημεῖον, καὶ τὸ πλῆθος εὐχαριστήθη νὰ τοὺς περιγελάση μετὰ ταῦτα ευγῆκαν ἡ Μαδάμα Μπαζδίλλ καὶ ὁ Μοσιέρ λὰ Φλὸτ ὡσαυτως χωρὶς κοκάρδα, οἱ ὁποῖοι ἐπεριπαίχθησαν ὡσαύτως ἀπὸ τὸν λαὸν. Ἀφ' οὗ ὅμως καὶ ἐξεμάκρυναν ὀλίγον ἀπὸ τὸ πλῆθος ἔβαλαν πάλιν ὅλα ἐκεῖνα τὰ σκανδαλώδη σημεῖα, ὁποῦ εἶχαν μαζύτους· τότε ἔτρεξεν ὁ λαὸς καὶ ἄρχισε νὰ βρέχη πέτρας ἐπάνω εἰς τοὺς φραντζέζους, οἱ ὁποῖοι καταπληγομένοι ἔτρεξαν εἰς τὸ ὀσπῆτι ἑνὸς Μπαγκιέρου φραντζέζου ζητοῦντες σωτηρίαν». Σελ. 74-76.

Ἡ προθυμία μεθ' ἧς πάντες προσήνεγκον ἐράνους πρὸς τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν, χάριν ἐνισχύσεως τοῦ πρὸς τὴν Γαλλίαν πολέμου, φαίνεται, κατὰ τὴν *Ἐφημερίδα*, σπανία· «Μήτε Ἄρχων, λέγει, μήτε Ὑπήκοος, μήτε Πλούσιος, μήτε Πτωχὸς, μήτε Αὐθέντης, μήτε Δοῦλος, μήτε Πόλις, μήτε Χωρίον, μήτε Μικρὸς, μήτε Μεγάλος χωρὶς ἐξαίρεσιν τοῦ γένους ὁποῦ δὲν ἐπρόσφερεν εἰς τὸ γαληνὸν Κράτος του ἐγκαρδίους θυσίας.

» Πρὸ πάντων εἶναι, τὸ ἀκολουθον ἄξιον, διηγήσεως. Ἡ καισαρικήτου Μεγαλειότης ἔλαβεν ἕνα σεντούκι μὲ μίαν γραφὴν ἥτις γράφει οὕτως. » Μία ὑπανδρευμένη Κυρία, ἥτις μὲν δὲν ἔχει τὴν τύχην νὰ εἶναι ὑπήκοης τοῦ καλλίστου Τοποπατρὸς, τοῦ ὁποίου ὅμως τοῦ εἶναι ἐξ ὅλης της τῆς καρδίας παραδεδομένη, παρακαλεῖ, ὁποῦ νὰ δεχθῆ τούτην τὴν σμικρὴν συνδρομὴν εἰς ἐλάφρωσιν τῶν τοῦ Στάτου ἐξόδων. Εἰς τό σεντούκι ἦτον ἕνα ἀσημένιον Ντουλαπάκι, μὲ ὅλα τὰ εἰς καλωπισμὸν τῶν Ἀρχόντισσων ἀναγκαῖα τὸ ὁποῖον ἀξίζει 40000 φιορίνια. Πολλοὶ ἐστοχάζοντο νὰ εἶναι μία, ἢ ἄλλη τῶν πλουσιωτάτων Ἀρχοντισσῶν· ἀλλ' ὁ Καίσαρ εἶπεν ὅτι δὲν εἶναι ἄλλη, εἰμὴ ἡ Βασίλισσα, καὶ εἶχε δίκαιον· ἐπειδὴ καὶ τὴν ἄυριον πηγαίνωντας ἡ Μεγαλειότης του ἀνεπάνδεχα εἰς τὴν κάμεραν τῆς Μεγαλειότητός της, ὁπόταν ἐνδύετο, τὴν ἤυρε νὰ μεταχειρίζεται τὸ χρυσοῦν της Ντουλαπάκι (σελ. 170) ». Ὁ ζῆλος οὗτος λέγει ἀλλαχοῦ (σελ. 125) ἡ *Ἐφημερὶς* «καίει καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶ ἀνηλίκων παιδίων. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἐγκρατούμενα ἀπὸ τάμικρά των ἔξοδα ἐπρόσφεραν κτλ.»

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης ἡ σύζυγος τοῦ Καίσαρος εἶχε δύο *Ντουλαπάκια*, τὸ ἓν ἀργυροῦν καὶ τὸ ἕτερον χρυσοῦν, ἐξ ὧν προετίμησε νὰ προσκομίση τὸ πρῶτον εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος.

Ἀκούσωμεν πρὸς τούτοις πῶς διηγεῖται τὸν φόνον καὶ τὴν ταφὴν τοῦ Γάλλου Pelletier.

« Κάποιος Πελλετιὲρ, μέλος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ὁποῦ ἔδωκε τὴν ψῆφον του διὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλέως· ἐφονεύθη προχθές· ἀφ' οὗ καὶ ἐγευμάτισεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, καὶ ἐυγῆκε νὰ πηγαίνη ἀπ' ἐκεῖ, ἐπλησίασεν εἰς αὐτὸν κάποιος ὀνόματι Πάρις πρώην σωματοφύλαξ τοῦ Βασιλέως, ἐρωτῶντας τον, ἂν καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Πελλετὲρ ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τὸ ναί. τὶ γνώμην, τὸν ἠρώτησεν πάλιν, ἔδωκες διὰ τὸν Λουδοβίκον; διὰ τὸν θάνατον ἀπεκρίθη, καὶ ἠκολούθησα μόνον τὴν συνείδησίν μου. —Καλᾶ τοῦ εἶπεν ὁ Πάρις· ἰδοὺ λάβε καὶ σὺ τὴν πρέπουσάν σου ἀνταμοιβὴν, καὶ ἐυγάζωντας ἕνα κρυμένον σπαθίον τοῦ ἔσπασν τὴν κεφαλὴν, καὶ ὁ Πελλετιὲρ ἐξέπνευσε τὴν ψυχήν του.»

» Ἡ 14. τοῦ παρόντος ἦτον ἡ λαμπρὰ ἡμέρα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἥτις διὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Πελλετιὲρ, ἦτον ἀργή. Ἡ πομπὴ ἦτον μεγάλη. Ὅλοι ὅλων τῶν Δικαστηρίων οἱ φύλακες καὶ στρατιῶται παντὸς τάγματος ἐπήγαιναν μὲ τὸ λείψανον. Ἀνάμεσα εἰς τοὺς τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, οἱ ὁποῖοι ἐπήγαιναν εἰς δύο ἀράδαις, ἔφερναν ἕνα φλάμπουρον εἰς τὸ ὁποῖον ἦτον τὰ τελευταία λόγια τοῦ Πελλετιὲρ γραμμένα.» μετὰ χαρᾶς χύνω τὸ αἷμα μου ὑπὲρ τῆς Πατρίδος· ἐλπίζω νὰ χρησιμεύση εἰς στερέωσιν τῆς Ἐλευθερίας καὶ Ἰσοτιμίας, καὶ εἰς ζεσκέπασιν τῶν ἐχθρῶν της . » Τὰ αἱματωμένα φορέματα τοῦ φονευμένου ἐφέροντο εἰς τὴν κορυφὴν μιᾶς λόγχης περικρεμασμένα μὲ στεφάνους πλεγμένους ἀπὸ κυπαρίσιον. Πρὸ τοῦ ὅμως νὰ τὸ συκώσουν τοῦ ἔβαλεν ὁ πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἕναν πατριωτικὸν στέφανον. Φέρνοντές τον εἰς τὸ Πάνθεον τὸν ἔβαλαν εἰς ἕναν ὑψωμένον τόπον, ὀλόγυρα εἰς τὸν ὁποῖον ἀραδιάσθηκαν οἱ Τοποτηρηταὶ κάμνοντές του μίαν τραγικὴν μουσικήν. Μετὰ τὴν Μουσικὴν ἔβαλεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀποθανόντος ἕναν λόγον, καὶ οἱ τοποτηρηταὶ πλησιάσαντες εἰς τὸ λείψανον ὄμωσαν νὰ φυλάξουν ὁμόνοιαν, καὶ νὰ θυσιασθοῦν διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς Πατρίδος. » Σελ. 122—124.

Γνωστὸν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ ἐκθρονισθέντος τὸ 1848 βασιλέως τῆς Γαλλίας, συμμαχήσας μετὰ τῶν μαινομένων δημοκρατικῶν, συνεψήφισε τὸν θάνατον τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Λοδοβίκου τοῦ Ιϛ'. Καὶ ὅμως ἡ μηδὲ θηρίων ἀξία αὕτη πρᾶξις δὲν ἔσωσε τὸν τράχηλον τοῦ καταψηφίσαντος· διότι αὐτοὶ αὐτοῦ οἱ αἱμοβόροι σύμμαχοι ἐκαρατόμησαν τὸν μιαιοφόνον. Τρομερὸν παράδειγμα θείας δίκης! Κατὰ τὴν *Ἐφημερίδα* ὁ μιαιοφόνος οὗτος εἶχεν ἐν Ἀγγλίᾳ οἰκειότατον φίλον, τὸν πρίγκηπα Βάλλις. Οὗτος «μανθάνωντας ὅτι ὁ Ὀρλεανς μὲ τὸν ὁποῖον ἦτον ἄκρος φίλος, ἐψήφισε διὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τοῦ συγγενοῦς του, ἐπρόσταξε νὰ κατεβάσουν ἀπὸ τὸ εἰκονοστάσιόν του τὴν εἰκόνα τοῦ πρώην φίλου του, καὶ νὰ τὴν ῥίψουν ἐκεῖ ὁποῦ ῥίπτουν τὰ σκούπερα τοῦ ὀσπητίου.» Σελ. 151.

Περίεργος φαίνεται καὶ ἡ περιγραφὴ συζητήσεώς τινος ἐν τῇ Συνελεύσει τῆς Γαλλίας. « Ὁ ζῆλος, λέγει, τὸν ὁποῖον δείχνουν οἱ ἐλευθεροκήρυκες τῶν Συνέδρων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἦτον χθὲς τόσον μεγάλος, ὁποῦ δύο ἀπ' αὐτοὺς, ἀντὶ νὰ δείξουν τὴν σοφίαν τους, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεραίρωνται, ἀναβάντες εἰς τὸν ἄμβωνα ἐπιάσθηκαν ἀπὸ τὰ μαλιὰ καὶ ἐδέρνωντο. Κάποιος Γενισιὲ ἠθέλησε νὰ ἀνέβη εἰς τὸν ἄμβωνα διὰ νὰ ὁμιλήση, ἐπειδὴ καὶ ἦτον ἡ ἀράδα του· ὁ Μαράδ, τοῦ ὁποίου ὁ ζῆλος ὑπερέχει τὴν φρόνησίν του, τὸν ἄμπωξεν, καὶ ἐκεῖνος πάλιν πιάνωντας τὸν μαρὰτ ἀπὸ τὸν λαιμὸν ἐμονομάχοντο. » (Σελ. 205.) Τὴν περιγραφὴν ταύτην ἀναγινώσκων νομίζω ὅτι παρευρίσκομαι εἰς συνεδρίασιν τῆς Γερουσίας τὸ 1862, ἢ τῆς τελευταίας ἐν Ἀθήναις Συνελεύσεως.

Πᾶσαι αἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης ἀκούσασαι μετὰ ῥρίκης τὰς παρεκτροπὰς τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἐσπούδασαν νὰ προλάβωσι τὸ μίασμα, τὸ ὁποῖον ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ μεταδοθῆ καὶ εἰς τὰς ἐπικρατείας αὐτῶν. Πασῶν ὅμως τῶν ἄλλων ἡ τῆς Ῥωσσίας ὑπῆρξεν αὐστηροτέρα, ἀπαγορεύσασα πᾶσαν σχέσιν μετὰ τῆς Γαλλίας οὐ μόνον τῶν ἰδίων ὑπηκόων, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων, καὶ τῶν Γάλλων αὐτῶν. Ἐγένετο δὲ ἡ ἀπαγόρευσις δι' ὅρκου, τὸν ὁποῖον δὲν κρίνω περιττὸν νὰ παραθέσω.

« Ἐγὼ ὁ ὑπογεγραμμένος ὀμνύω εἰς τὸν Παντοδύναμον, καὶ εἰς τὸ ἅγιόν του Εὐαγγέλιον, ὅτι, καθὼς ἐγὼ πωποτε δὲν εἰμοῦν μήτε μὲ ἔργον, μήτε μὲ τὴν εἴδησίν μου ζηλωτὴς τῆς νῦν εἰς τὴν Φράντζαν δυσεβοῦς καὶ ἀποστατικῆς Ὁμολογίας, ὁμολογῶ καὶ τὴν ἐκεῖ εἰσφερθεῖσαν Διοίκησιν ὡς παράνομον, καὶ ὡς μίαν βεβιασμένην οἰκειοποίησιν καὶ παράβασιν ὅλων τῶν Νόμων, καθὼς καὶ τὸν φόνον τοῦ χριστιανικωτάτου Βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ ιϛ'. ὡς τὸ ποταπότατον κάμωμα, καὶ τὴν ἀτιμωτάτην ἐπιβουλὴν κατὰ τῆς νομίμου Ἐξουσίας, καὶ καταῤῥῶμαι, τοὺς αἴτιους τούτων τοιαύτης λογῆς, καθὼς πρέπει νὰ τοὺς καταῤῥάσθῆ ἕνας τιμημένος ἄνδρας· ὅτι εἶμαι εἰς τὸ ἐνδώτατον τῆς σύνειδήσεως μου ἐμπεπλησμένος ἀπὸ τὴν ἁγιότητα τῆς — — Θρησκείας, καθὼς τὴν ἐκληρονόμησα ἀπὸ τους προπάτορά μου, καὶ ἀπὸ τὸ χρέος μου νὰ εἶμαι πιστὸς καὶ ὑπήκοος εἰς ἐκεῖνον τὸν Βασιλέα, εἰς τὸν ὁποῖον ἤθελε πέσῃ, κατὰ τοὺς Νόμους τῆς Διαδοχῆς, τὸ Διάδημα τῆς Φράντζας· καὶ ἐπομένως εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀσφαλοῦς καταφυγῆς, ὁποῦ μοῦ συγχωρεῖ ἱλεῶς ἡ Μεγαλειότητα τῆς Βασιλίσσης εἰς τὸ Στάτο της, ὑπόσχομαι καὶ ὑποχρεώνομαι νὰ ζήσω καθὼς ἀνωτέρω εἶπα εἰς φύλαξιν τῆς διδασκαλίας τῆς ἁγίας — — Θρησκείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθηκα, καὶ ὑποτάσσομαι κατὰ πάντα εἰς τοὺς Νόμους καὶ εἰς τὴν διοίκησίν τους, κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς αὐτοκρατορικῆς της Μεγαλειότητος· ὅτι ἀρνοῦμαι κάθε ἀνταλαγὴν γραφῶν μὲ φραντζέζους τῆς Πατρίδος μας, οἵτινες ἐδέχθηκαν τὴν παροῦσαν τερατώδη Διοίκησιν τῆς Φράντζας, καὶ ὅτι δὲν θέλω ἀρχίσει τὴν κορρεσποδέντζαν ἀρχήτερα ἐν ὅσω δὲν ἤθελεν ἀποκατασταθῆ πάλιν ἡ νόμιμος Μοναρχία, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐταξία εἰς ἐκεῖνο τὸ Βασίλειον, καὶ δὲν ἤθελα λάβη τὴν ῥητῶς ἐλευθερίαν τῆς αὐτοκρατορικῆς της Μεγαλειότητος. Ἂν καὶ ἤθελα εὐρεθῆ ἔνοχος καὶ ἐπίορκος ὑπόκειμαι εἰς τούτην μου τὴν ζωὴν εἰς ὅλην τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν εἰς τὸ φοβερὸν κριτήριον τοῦ θεοῦ καὶ διὰ νὰ σφραγίσω τὸν ὅρκον μου. Ἀσπάζομαι τὸν ἅγιον Λόγον καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος μου· ἀμήν. » Σελ. 269—271.

Οἱ ὡς *δίκην μελίσσης συλλέξαντες τὰ ἀξιολογώτερα καὶ ἀκριβέστερα παγκόσμια συμβεβηκότα* Μαρκίδαι Πούλιου, περιωρίσθησαν, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω τεμαχίων, εἰς πολιτικὰς εἰδήσεις· σπανιώτατα δὲ ἀνακαλύπτεται καί τις ἀναγομένη εἰς ἕτερόν τι κοινωνικὸν γεγονός. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ περὶ τούτων εἰσὶ περίεργα ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἐπαναλάβω ἐκ τῶν ὀλίγων ὀλίγα.

Ἡ ἰδέα περὶ κατασκευῆς ἀεροστάτου ἐγεννήθη μὲν περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, ἐγένετο ὅμως πρᾶγμα περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης, τὸ 1783, ὑπὸ τῶν Γάλλων Μονγολφιέρων (1). Ἔκτοτε ἀερόστατα ἀνεπετῶντο συνεχῶς, καὶ ἡμιλλῶντο οἱ ἀεροβάται τίς νὰ μεταρσιωθῆ ὑψηλότερον τοῦ ἄλλου. Ἰδοὺ πῶς ἡ *Ἐφημερὶς* περιγράφει μίαν ἀεροπορίαν ἐν Ἱσπανίᾳ·

« Ὁ ἀεροβάτης τῆς Ἱσπανίας, Λουνάρδης, ὁ ἀντίζηλος τῆς περιφήμου Μπλασιάρτ, ὑπερέβη κατὰ θάῤῥος πολὺ τὸν ἀντίζηλόν του. Τῇ 28 Δεκεμβρίου τοῦ ἀπερασμένου χρόνου, ἀνέβη ἐκ δευτέρου μὲ τὴν ὡραίαν του Ἀεροσφαῖραν, εἰς τὸν ἀέρα παῤῥησία ὅλου τοῦ Παλατίου καὶ ἑνὸς μεγάλου πλήθους Λαοῦ· ἀπέρασε ἐκεῖθεν τῆς πόλεως, καὶ κάμνωντας εἰς διάστημα δύο ὡρῶν 7 μίλλια δρόμον ἐκατέβη. ἀπ' ἐκεῖ πάλιν ὑψωθεὶς ἐπῆγεν ἄλλα 5 μίλλια, καὶ ἀναβαίνωντας ἐκτρίτου ὑψώθη τόσον εἰς τὸν ἀέρα, ὑποῦ ἔχασε τὴν Γῆν ἀπὸ τὴν ὅρασίν του, καὶ αὐτὸς ἔγινεν ἄφαντος εἰς τὸν ἀέρα· τέλος πάντων ἐκατέβη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μάνκα τὰς 4 ὥρας. Ὁ δρόμος του ὅλος ἐστάθη ἀπὸ τὰς 12 1[2 ὥρας ἕως εἰς τὰς 4 μετὰ τὸ γεῦμα, ὅθεν εἰς τρεῖς ἥμισυ ὥρας ἔκαμεν

(1) Ὁρα Πανδ. τόμ. Β'. σελ. 1110.

ἦναν δρόμον ἀπὸ 15 μίλια. Τὴν ἄλλην ἀφ' οὗ καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Μαδρὶτ ὀπίσω τὸν ἐφιλοδώρησεν ὁ Βασιλεὺς καὶ ὅλοι οἱ Ἄρχοντες πλουσίως ὁ δὲ λαὸς τοῦ ἔδειξε μεγάλον ἔπαινον. » Σελ. 159.

Ἰδοὺ δὲ καὶ ὁποῖαι προφυλάξεις ἐλαμβάνοντο τότε κατὰ τῆς πανώλους·

« Ἕνα καράβι τῆς Βενετίας, ὁποῦ ἦλθεν ἀπὸ τὸ Λεβάντι μὲ πραγματείας, ἐπροξένησεν ἕνα συμβεβηκὸς, τὸ ὁποῖον ἀνίσως καὶ δὲν ἐπροφθαίνετο ἤθελε προξενήσῃ μεγάλην φθοράν. Εἰς αὐτὸ τὸ καράβι ἦτον ἕνας ὁ ὁποῖος εἶχε τὰ φορέματα τοῦ ἀπὸ τὴν πανούκλαν εἰς τὴν Σοφίαν ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του, καὶ ἀνοίγωντάς το ἐμολεύθηκαν ὅλοι οἱ τοῦ καραβίου. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Κολεγίου τῆς Σανιτᾶς ἐπρόσταξε καὶ ἐπερικύκλωσαν τὸ καράβι μὲ ἁρματωμέναις φελοῦκαις ἐδιόρησε καὶ ἐκατασκεύασαν εἰς τὸ Νησάκι Προβέλια 4 μίλια μακρὰ, 27 καλύβαις (διότι τόσοι ἦτον οἱ τοῦ Καραβίου) μὲ ὅλα τὰ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς ἀναγκαία, καὶ ἄλλας μερικαῖς διὰ τοὺς ἰατροὺς χειρουργοὺς καὶ πνευματικοὺς, ὁποῦ ἦτον διορισμένοι εἰς βοήθειαν τούτων τῶν δυστυχῶν, καὶ τοὺς εὔγαλαν εἰς τὸ ῥηθὲν Νησάκι.

» Ἀφ' οὗ καὶ τοὺς ἐκατάστρωσαν ἐπερικύκλωσαν τὸ Νησάκι 14 ἁρματωμέναις φελοῦκαις διὰ νὰ ἐμποδίσουν ὁποῦ μήτε νὰ ἔμβῃ, μήτε νὰ εὔγῃ κἀνένας ἀπ' ἀκεῖ ἀπὸ τοὺς 27, εὔγαλαν μόνον 11 τὴν πανοῦκλαν. 7 ἀπ' αὐτοὺς ἀπέθαναν, καὶ οἱ 4 ἴσως γλυτώσουν· οἱ δὲ ἐπίλοιποι εἶναι ὑγιεῖς.» Σελ. 507.

Ἐν τῇ σελίδι 335 προαναγγέλλεται νόμος κατὰ τῆς πολυτελείας, ἐκδοθησόμενος ἐν Σουηκίᾳ.

« Μετὰ ὀλίγου ἔχει νὰ εὔγῃ μία νέα προσταγὴ κατὰ τῆς πολυτελεῖας· καὶ κατ' αὐτὴν οἱ μὲν ἄνδρες δὲν τολμοῦσι νὰ φορέσουν φόρεμα μεταξωτὸν, ἐξόχως τῶν κνημίδων· ἡ δὲ γυναῖκαις νὰ φοροῦσι μόνον ἐκεῖνα τὰ μεταξωτὰ, ὁποῦ εἶναι μαύρα, ἄσπρα, καὶ σιαντζιαπή. »

Ἐν δὲ τῇ 272 ἀναγγέλλεται μεγίστη χρεωκοπία ἐν Λονδίνῳ.

« Ἕνα μεγάλο Ὀσπῆτι τῆς Λόντρας, ὀνόματι Μπουρτόνι Φόρβες καὶ Γρηγόρη, ὁποῦ ἐμουφλίζεψε μὲ 2 μιλλιούνια φούντια Στέρλιγκ (ἕως 9 μιλλιούνια τῆς Βιέννης) ἔκπληξε τὴν Λόντραν καὶ ὅλην τὴν Ἐγγλητέρα. Τοῦτο τὸ ὀσπῆτι τὸ ἐνόμιζαν τόσον ἀσφαλὲς, καθὼς καὶ τὸ δημόσιον Μπᾶγκο. Ποτὲ δὲν ἠκούσθη ἕνα τοιοῦτο μουφλουζλούκι, καὶ ὅλη ἡ πραγματεία ἔλαβε μίαν μεγάλην καταφορὰν, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ ὀσπῆτι ἔχει νὰ σείρῃ πολλοὺς μαζύτου εἰς τὸν κρημνόν. »

Ἀλλαχοῦ (σελ. 479-482) διηγεῖται διὰ μακρῶν τὴν ἐπιστροφὴν τῆς πριγκηπίσσης τοῦ Βάδεν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, γενομένην «εἰς τὸ χειμωνιάτικον παλάτι τῆς Βασιλίσσης » ἐν Πετρουπόλει, καὶ τὸν γάμον τοῦ «Πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου Παύλοβικη, μὲ τὴν εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μεταβεῖσαν Πριγκιπέσαν Ἐλισάβετ Ἀλεξιέβναν. » Διαρκοῦντος τοῦ γεύματος « μία μουσικὴ συμφωνία, καὶ ἕνας χορὸς τῶν περιφήμων τραγουδιστῶν καὶ τραγουδίστριων ἔφραινε τοὺς παρόντας ἕως εἰς τὸ ἑσπέρας ὁποῦ ἄρχησε τὸ Μπᾶλο· ἡ πόλις ἀντηχοῦσε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὴν βοὴν τῶν καμπάνων, καὶ ἔφεγγε ὅλην τὴν νύκτα ἀπὸ τὴν μεγάλην φωτοχυσίαν.»

Ἔχει δὲ καὶ ἀγγελίας βιβλίων εἰς «χαρτίον φίνον,» καὶ πρόσκλησιν διδασκάλου *εἰς τὰ ἁπλὰ* διὰ τὸ «ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ πόλει τῆς Οὐγγαρίας ΝΕΟΦΥΤΩ ευρισκόμενον Ἑλληνο-ῥωμαϊκὸν σχολεῖον», ὅςτις νὰ εἶναι «μετέχωντας ὄχι μόνον ἀπὸ γραμματικὰ ἀλλὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ψαλσίματα.» Σελ. 140.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι τὴν *Ἐφημερίδα* κατακλύζουσι λέξεις ξενικαὶ, ἤτοι τουρκικαὶ, ἰταλικαὶ καὶ γαλλικαὶ, οἷον· ῥεμπούπλικα, πασαπόρτι, μανιρέστο, μεμοριάλ, μαχαλὰς, τόπια, ῥεγέντες, γουβερνέρος, ῥεγιμέντο, κουστεδαράτζια, λαγούμια, ἐξελέντζια, δεπαρταμέντο, μερεμέτισμα, κετᾶτ, ἀδμινιστράτορας, ταράφι, ἐσκουάδρα καὶ *ταζέδικος ἀέρας*.

Ἀλλ' ἵνα μὴ νομίσῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἡ *Ἐφημερὶς* περιέχει μόνον χυδαίας περιγραφὰς, ἀνατυποῦμεν καὶ τοὺς ἑπομένους στίχους, ποιηθέντας ἐπὶ τῷ θανάτῳ Λοδοβίκου τοῦ ΙΓ'. (Σελ. 85.)

« Ἡρωϊκοὶ στίχοι εἰς Γάλλους.

» Αἴ! Αἴ! Γάλλων λαὲ, ἀνάκτων αἵμασι χαίρων,
Τίφθ' οὕτως οἰκτιστον ἀπώλεσσας μενεαίνων
Χείρεσσιν φονικῆσιν ἄνακτ' ἠδν τε μέγαν τε;
Τίσειας θασιλῆος ἀθώου αἷμα κελαινόν,
Βαλλόμενος βελέεσσι διοτρεφέων βασιλήων.»

«Ποῦ τραγωδὸς νῦν, τε γόων πολύδρις ἀοιδός;
Ὡς ἐπ' ὀλωλότ' ἄνακτά γε χεῦσ' ὄμβρον πολύδακρυν,
Ἠδ' ἐκτραγωδῆσ' ἴσχει τ' ἔργμ' ὡς ἀθέμιστον;
Κειράνου ἄορι τάμον ἀτάσθαλοι κάρα κελτοί!!!
Τῶν γαίην βαθάμιγγες ἐδεύσανθ' αἱματέεσσαι
Δίου ἄνακτος, ἰχὼρ τ' ἀδίκως, φεῦ, εἶγε χεῦθη!
Δέκτο δίγ' εἶτον ἄναξ, βαθαὶ, οἰκτιστον μάλ' ἀταρβής·
Εἰδὼς τ' αἴσυλα ἔργα, κακοῤῥαφίην τ' ἀλεγεινήν·
Ὀντιδ' ἀτιζομένῳ, ποτὶ φάσγανον ἦδε το, φεῦ, κῆρ·
Τὸν ῥ' ἔθελεν φθῖσαι, καὶ ἀποῤῥαῖσαι φίλον ἦτορ.
Ὦ Γάλλοι οἰκτιστοι ἀτασθαλίης θεράποντες!!
Ὦ Λυγραὶ ἀγοραὶ, βουληφόροι, ἠδὲ θέμιστες!
Νῦν φοινίσσατ' ἀλιτρὰ θ' ἄνακτος αἵματι θεσμά.
Ἄρτι κορέσθητ' αἰνὰ πιόντες, ἄρ' αἷμα ἀθῶον.
» Οἵ γε μιαιφόνον ἦτορ ἔχουσ', ἀσεβῆ δέ τε θυμόν!
Ὧν βίη ἐν ἀγορῇ! σκολιὰς κρίνουσι θέμιστας!
Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσσει, Θεοῦ δ' ὄπιν οὐκ ἀλέγουσιν.
Ὦ κακὰ ἔργ', ἃ τελεῖτε ἀθεσμοθέων στρατὸς ἀνδρῶν!
Ταῦτα κακοὶ τελέουσι βίου δηλήμονες ἄνδρες.
Ἐκπέρσουσιν γῆν περ ἐὴν τὰ δρῶντες, (εὖ ἴδμεν).
Ὡς κατὰ Γάλλων ὅπλ' ἀτέραμνα. τ' ἄρης μετ' ἀθηνᾶς,
Φραγκίσκου βουλῇ περ, ἀτάσθαλ' ἀθέσφατα δρώντων·
Εὐῤραδίως ἄρ ἄεῤθεν ἀνείης εὕνεκα τούτων·
Ὧν τλήμων λαὸς πρόγε λάμπε μέγ', ἄρτι δὲ τυφλώφ!
Οἵ πρόγε φέρμιζον μουσῶν θεοτερπέα μελπήν·
Ἄρτι κακῇδ' ὄπα, ἔργατ' ἀεικέα, φεῦ, ἱκάνει περ
Δώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς καὶ Δαίμονας ἄλλους·
Ὅττι θεόδοτον ἄνδρα τ' ἄνακτα κακῶς καταπέφνον,
Ποῦ φεῦ εὐφρονέοντες ἀγάκλυτ' εἰ ποτὲ κελτοί;
Μαργαίνειν Γάλλοι τάλανες γ' ἐπ' ἄνακτι, θεῷ τε!
Κᾷμῳ ἀτίζειν, φεῦ, εἴλοντ' αἰνὰ φρονέοντες·
Πῶς γὰρ ἂν ἡγεμόνος θεὸν ἴδμεν ἀγάλματι λαοί;
(Ζηνὸς ἔφη περ ἄνακτα τις ἴνδαλμα ἴμμεναι ἤμπνουν.)
Πῶς κακίη μερόπων ποτ' ἂν εἴργοιτ' ἀργαλέη περ;
Λαοὶ ἐφετμὴν εἷ' ὅτ' ἀναίνωνται βασιλῆος;
Καὶ ζαθέων ἀνέρων κεδνὰ ἔργια πάντ' ἀποθῶσιν;
Ὡς ἄρ οἱ οὐδὲ θεοῖσκεν οὐλύμποιο μέδοντος,
Ἠδ' αἴης ἁπάσης περ ἐφημοσύνην τελέουσι!!
Τῶν δὲ θεουδὴς γῆν Φραγκίσκος ἐξαλαπάξοι,
Ἐκπέρσοιτ' ἁλιτρῶν μερόπων πολυπενθέα φύτλην.
Θεῖον ἀρωγὸν ἔχοι· ποσὶ τοὺς δε ἐοῖσ' ὑποτάξοι,
Ἡ δὲ κεραυνώσοι, Τιτάνας οἷα κρονίων Ζεύς.
Τοὺς δὲ ἄρ' ὑψιμέδων ἄρτ' εἶασε χωόμενος κῆρ,
Ὕβριν ἀγασσάμενος θυμαλγέα καὶ κακὰ ἔργα.
(Ὅττι Θεὸς Βασιλῆας ἀγαστοὺς θῆκ' ἐπὶ γαίην.
Γῆς δ' οὖν θ' ἠελίου μέγα θάμβος ἐσεῖται ἔλεθρος
Γάλλων νῦν πτολίων, ἔθι πᾶς ἔστ' εἰσορόειν περ
Αἱ μαλέαις λιβάδεσσι φόνου πλημμυρίδα γαίην.»

Ὡς προλογίζων εἶπον, ἡ ἀνὰ χεῖρας *Ἐφημερὶς* διαρκεῖ ἐξάμηνον· ἄγνωστον δὲ ἂν ἐξηκολούθησεν ἡ ἔκδοσις καὶ μετὰ ταῦτα. Ναὶ μὲν ὑπάρχει εἰδοποίησίς τις λέγουσα· ὅτι «τὸ μέλλον ἑξάμηνον ἀρχίζει τὴν πρώτην τοῦ ἐρχομένου Ἰουλίου» (σελ. 450)· ἐπειδὴ ὅμως γίνεται λόγος ἐν αὐτῇ ὅτι οἱ συνδρομηταὶ παραπονοῦνται ὅτι δὲν λαμβάνουσιν ἐγκαίρως τὸ φύλλον, πλεῖστοι δὲ τῶν ἀπογόνων τῶν συνδρομητῶν τῶν Πουλίων, ὅπως ἀποφύγωσι τὴν ἀπότισιν τῆς συνδρομῆς, προτείνουσι, σεβόμενοι βεβαίως τὴν παράδοσιν, τὰ αὐτὰ παράπονα, ὑποθέτω ὅτι διεκόπη ἡ ἔκδοσις δι' ἔλλειψιν χρημάτων.

Ὁπωσδήποτε, ἐνόμισα καθῆκον, εἰ καὶ κινδυνεύω νὰ κατηγορηθῶ ὅτι χέω μῦρον ἐπὶ φακῆ, νὰ ἀναγράψω εἰς τὰς στήλας τῆς *Πανδώρας* τὴν ἐφημερίδα ἥτις, πρώτη ἐκδοθεῖσα ἑλληνιστὶ, κατέστησεν ἐποχὴν μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἐκτοτε μέχρι τῆς σήμερον παρῆλθον ὑπὲρ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐφ' ὧν πολλὴ ἀναντιῤῥήτως ἐγένετο πρόοδος κατά τε τὴν μάθησιν καὶ τὴν συγγραφήν. Μελαγχολία τις ὅμως καταλαμβάνει τὸν καθ' ἡμᾶς συγγραφέα, ὁσάκις βλέπων τὴν πρόοδον ταύτην, εἰς ἣν πρὸ παντὸς ἄλλου αὐτὸς συντελεῖ καταναλίσκων καὶ περιουσίαν καὶ ὑγείαν καὶ χρόνον, καὶ στρέφων τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ὠφελήσαντα μὲν ἀλλὰ λησμονηθέντα συγγράμματα, προαποκτᾷ τὴν βεβαιότητα ὅτι εἰς ἴσην τύχην θέλουσιν ὑποκύψει καὶ τὰ κοινωφελῆ αὐτοῦ ἔργα, μακάρια μόνον εἴποτε φιλόβιβλός τις, οἷος ὁ Κ. Σ. Οἰκονόμος, συγκαταβῇ νὰ ἐνταφιάσῃ ὡς ἐν μαυσωλείῳ αὐτὰ, ὑπὸ τὴν βαθυκύμονα κόνιν σητοβρώτου βιβλιοθήκης.

ΣΚΗΝΑΙ
ΤΟΥ ΕΝ ΚΑΝΑΔΙΚΗ ΒΙΟΥ.

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 396—397.)

Β'. Οἱ Μεγάλοι Καταῤῥάκται.

Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὥραν ὁ ἥλιος ἐχρωμάτιζε διὰ τῶν τελευταίων ἀκτίνων τὰ ὑπὲρ τὰ δάση λευκὰ νέφη, ἡ σχεδία τοῦ Τωβίου Ἄρβιγκ ἐφάνη ἥμισυ μίλιον μακρὰν τῶν Μεγάλων Καταῤῥακτῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ῥεῦμα ἐκυλίετο ὁρμητικώτερον ἕνεκα τῆς ἑλκυστικῆς δυνάμεως τοῦ καταῤῥάκτου, καὶ τῆς σχεδίας ὁ δρόμος ἐγένετο ταχύτερος· ἀλλ' οἱ ὑλοτόμοι, γινώσκοντες τὸν κίνδυνον, ἐπλησίασαν εἰς τὴν ὄχθην· καὶ ὅτε ᾐσθάνθησαν συρομένην τὴν σχεδίαν ὑπὸ δυνάμεως, πρὸς τὴν ὁποίαν ἦτο ἀδύνατον νὰ παλαίσωσιν, ἔδεσαν αὐτὴν στερεῶς εἰς τὰ παρακείμενα δένδρα, καὶ ἀνέβαλον εἰς τὴν ἐπιοῦσαν τὸ μέγα ἔργον τοῦ νὰ ῥίψωσιν ἄνωθεν τῶν καταῤῥακτῶν τὸν ὀγκώδη σωρὸν τῶν ξύλων. Καὶ τὴν μὲν νύκτα κατέλυσαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ *Χρυσοῦ Λεοῦ*, πίνοντες καὶ τραγῳδοῦντες, τὴν δὲ αὐγὴν, ἐπανελθόντες εἰς τὰ ἴδια ἔργα, ὤθησαν τὴν σχεδίαν εἰς τὸ μέσον τοῦ ῥεύματος, καὶ δοθέντος συνθήματος ὑπὸ τοῦ Τωβίου ἐπήδησαν πάντες εἰς λέμβον, ἥτις ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὴν ὄχθην.

— Let go! ἄφετέ την! ἀνεῴωνησεν ὁ Τωβίας, ἀναπετάσας τοὺς βραχίονας ὡς ἂν ἤθελε νὰ ὠθήσῃ βιαιότερον τὴν σχεδίαν, ἥτις ἐπλησίαζεν εἰς τὸν καταῤῥάκτην. Ἑλκυσθεῖσα δὲ μετὰ μικρὸν ὑπὸ τῆς χαινούσης ἀβύσσου, κατέπεσε συμπαρασύρασα τὸν σωρὸν τῶν ξύλων, ὅςτις ἀμέσως διεσπάσθη. Ὁ τριγμὸς τῶν κοπέντων σχοινίων καὶ ὁ πάταγος τῶν συντριβομένων κορμῶν ἐσκέπασαν κατ' ἀρχὰς καὶ αὐτοῦ τοῦ καταῤῥάκτου τὴν βοήν· καὶ μετὰ μικρὸν καὶ σχεδία καὶ ξύλα ἐγένοντο ἄφαντα μεταξὺ πυκνοτάτου λευκοῦ ἀτμοῦ, ὁμοίου πρὸς τὸν ἀτμὸν ζέοντος ὕδατος. Τὰ τεμάχια τῆς σχεδίας ἐκυλίοντο ἀτάκτως καὶ συνωθοῦντο μεταξὺ τῆς ἀβύσσου ὡς ναυαγοὶ ἁρπάζοντες ἀλλήλους ἵνα σωθῶσι. Τοιαύτη δὲ καὶ τοσαύτη ἡ δύναμις τῶν Μεγάλων Καταῤῥακτῶν, ὥστε συστρέφοντες κατακερματίζουσι καὶ τὰ στερεώτατα δένδρα. Τὰ μεγαλοπρεπῆ ταῦτα τέκνα τῆς ἐρήμου, ἅτινα ἐπὶ αἰῶνας ἀντεπάλαισαν πρὸς ἀμειλίκτους θυέλλας, κατασυντρίβονται ὡς ἐξηραμμένα κλαδία ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Ἀφοῦ δὲ περιπλανηθῶσιν ἐπὶ μίαν ὥραν, παρασύρονται ἓν πρὸς ἓν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος καὶ φέρονται βαθμηδὸν πρὸς τὸ κέντρον τοῦ ποταμοῦ. Τότε οἱ ἐν τῇ λέμβῳ ὑλοτόμοι, κωπηλατοῦντες μετὰ σπουδῆς, καταφθάνουσι τὰ ξύλα καὶ σύρουσιν αὐτὰ εἰς τὴν ὄχθην, ὅπου περι-

δέοντες ἐκ νέου αὐτὰ καὶ σχηματίζοντες σχεδίαν, ῥίπτουσιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ διευθύνονται εἰς τὴν Φρεδερικούπολιν, πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ὅπου φθάνουσιν ἀκινδύνως.

Ὁσάκις διέβαινε σχεδία διὰ τῶν Μεγάλων Καταῤῥακτῶν, ἐπειδὴ τὰ συμβεβηκότα αὐτῆς ἦσαν περίεργα, οἱ κάτοικοι τῆς πέριξ χώρας συνείρχοντο εἰς τὴν ὄχθην ἵνα παρασταθῶσι πλησιέστερον εἰς αὐτά. Καὶ ὁ Βλούμεμπαχ λοιπὸν, καὶ ἡ κόρη, καὶ ὁ ξένος αὐτοῦ ἀπῆλθον ἐκεῖ. Μεταξὺ δὲ τῶν ὑλοτόμων, οἵτινες συνήθροιζον τὰ λείψανα τῆς σχεδίας, ὁ Τωβίας Ἄρβιγκ διεκρίνετο διά τε τὴν ῥώμην καὶ τὸ εὔστροφον αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἐτελείωσε τὸ δυσκολώτερον μέρος τοῦ ἔργου, καὶ ἔμεινε μόνη ἡ ἀναστήλωσις τῆς ἐπὶ τῆς σχεδίας σκηνῆς, οἱ ὑλοτόμοι μετέβησαν καὶ δεύτερον εἰς τὸν «Χρυσοῦν Ἀετόν.» Τὸ τριτημόριον σχεδὸν τῶν ξύλων εἶχον καταθραυσθῆ· ὑπῆρχον ὅμως τόσα δένδρα εἰς τὰ δάση, ὥστε οὐδεὶς ἐλυπήθη διὰ τὴν ἀξίαν λόγου ταύτην ἀπώλειαν.

Ὁ Τωβίας Ἄρβιγκ, ἰδὼν τοὺς συντρόφους αὐτοῦ τρώγοντας καὶ διάθεσιν ἔχοντας νὰ παρατείνωσι τὴν εὐθυμίαν, μετέβη κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ εἰς τοῦ Κ. Βλούμεμπαχ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχε μεθέξει τῆς χθεσινῆς κραιπάλης τῶν συντρόφων αὐτοῦ εἶχε τὸ ἦθος σοβαρὸν, ἐφαίνετο ἔμφροντις καὶ ἐβάδιζε μετὰ σπουδῆς. Ἐκράτει δὲ καὶ τὴν μικρὰν καραβίναν, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδέποτε ἐμακρύνετο ἀπὸ τῆς σχεδίας. Φορῶν κοκκίνην ζώνην, πτίλον ἐπικαμπῆ καὶ ὑποδήματα τῶν ὁποίων οὔτε ἠκούετο ὁ κρότος, εἶχεν ἀγρίαν τὴν κομψότητα, ἁρμοζομένην πρὸς τὴν ἔρημον ὅπου ἔζει. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἐνώπιον τῆς οἰκίας τοῦ Κ. Βλούμεμπαχ ἤνοιξε τὴν πύλην καὶ ταχεῖ βήματι διέβη τὴν αὐλήν. Ἰδὼν δὲ τὸν ὑπηρέτην κρατοῦντα δίσκον καφέ·

— Ὁ Γιάννης Βλοὺμ εἶναι εἰς τὸ τραπέζι; ἠρώτησε.

— Ναὶ, ἀπεκρίθη ψυχρῶς ὁ γέρων ὑπηρέτης, ὅστις δὲν ἐνοστιμεύετο ν' ἀκούῃ ὀνομαζόμενον οὕτω τὸν κύριον αὐτοῦ.

— Πολλὰ καλὰ, ἐπανέλαβεν ὁ Τωβίας, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἀφεὶς ἐκτὸς τῆς θύρας τὴν καραβίναν, τῆς ὁποίας τὸ κοντάκιον ἐβρόντησε κατὰ γῆς. Οἱ τρεῖς συνδαιτυμόνες, ἤτοι ὁ Βλούμεμπαχ, ἡ Γιαννοῦλα καὶ ὁ σὶρ Ἐῤῥῖκος Ρέδουαι, δυσηρεστήθησαν ὅτε εἶδον τὸν ὑλοτόμον· προσεπάθησαν δὲ νὰ προσποιηθῶσι. Καὶ ὅμως τοσούτῳ ψυχρὰ ἦτο ἡ ὑποδοχὴ, ὥστε ὁ ξένος ἐστάθη ὄρθιος εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης.

— Κάθησε πλησίον μου, κὺρ Ἄρβιγκ, εἶπεν ὁ οἰκοδεσπότης, δείξας θρανίον. Σὲ βλέπω πάλιν πηγαίνοντα εἰς τὴν Φριδερικούπολιν.

— Ἄ! ἄ! ἀνέκραξεν ὁ ὑλοτόμος, ὡς νὰ μὴ ἤκουσε τὸν Βλούμεμπαχ· δὲν μὲ γνωρίζεις πλέον, Γιαννοῦλα; Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑποθέσω ὅτι εἶμαι περιττός;

— Πόθεν τὸ συμπεραίνετε, κὺρ Ἄρβιγκ; εἶπεν ἡ Γιαννοῦλα.. Μήπως δὲν σᾶς ἐδέχθη πάντοτε φιλοφρόνως ὁ πατήρ μου;

— Βέβαια, ἀπεκρίθη ὁ ὑλοτόμος· φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ ἄγριον ἔνδυμά μου, παραβαλλόμενον μὲ τὸ ἔνδυμα τοῦ εὐγενοῦς κυρίου ὁ ὁποῖος κάθηται σιμά σου, σὲ δυσαρεστεῖ σήμερον... Χθὲς ὅμως ὁ κύριος αὐτὸς ἐφάνη πολλὰ εὐτυχής, ὅτε εὗρεν ὀλίγον παξιμάδι καὶ παστὸν κρέας εἰς τὸ καταλυμά μας...

— Ἐπεινοῦσα, ὑπέλαβε ψυχρῶς ὁ Ἐῤῥῖκος.

— Καὶ ἡ πεῖνα ἡμερόνει τὸν λύκον, λέγει ἡ παροιμία.

— Ἡ σύγκρισις αὐτὴ μὲ προσβάλλει, ἀπεκρίθη ὁ Ρέδουαι ἠρεθισμένος. Σᾶς ἀρῆκα τὸ κυνηγί μου νὰ τὸ φάγετε τὴν ἐπαύριον· λοιπὸν εἴμεθα ἴσια.

— Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ δὲν σᾶς ζητῶ τίποτε, κύριε κυνηγὲ, εἶπεν ὁ ὑλοτόμος ἀποτόμως. Ἐὰν ἔχετε ὅμως τί νὰ ζητήσετε ἡ καραβίνα μου εἶναι ἐκεῖ κάτω...

— Ἐῤῥῖκε! Ἐῤῥῖκε! εἶπε γερμανιστὶ ἡ Γιαννοῦλα, λησμονήσασα ὅτι ὁ Ἐῤῥῖκος δὲν ἐνόει τὴν γερμανικὴν, δι' ἀγάπην μου!

Ὁ δὲ Ἐῤῥῖκος, ὅστις ὀργισθεὶς εἶχε γίνει κατακόκκινος, ἀνέλαβε τὴν ἀταραξίαν αὐτοῦ, καὶ ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Τωβίαν·

— Κύριε Ἄρβιγκ, εἶπε, πολὺν καιρὸν ἔζησα εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ δὲν ἀγνοῶ τὴν ἀξίαν τῆς φιλοξενίας... Σᾶς εὐχαριστῶ λοιπὸν διὰ τὴν χθεσινήν.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἀνέκραξεν ὁ ὑλοτόμος. Μὲ λύπην μου, Κ. Βλούμεμπαχ, θὰ ἠναγκαζόμην νὰ ἔλθω εἰς λόγια καὶ πράγματα μὲ τὸν κύριον αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἐμπρὸς μάλιστα τῆς κόρης σου, τὴν ὁποίαν δὲν ἐπιθυμῶ νὰ τρομάζω... Ἄκουσέ με, ἔχω κἄτι νὰ σὲ εἰπῶ· ὡς ἠξεύρεις, πρὸ δέκα χρόνων μετέρχομαι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὑλοτόμου, κατεβαίνω ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην μὲ τὰ ξύλα μου καὶ ἐπιστρέφω πεζὸς εἰς τὰ δάση τῶν Μικρῶν Καταῤῥακτῶν· ἄρχισα ὅμως νὰ βαρύνωμαι, καὶ σκέπτομαι ἐνίοτε νὰ παύσω. Ἔχω χρηματικά τινα κεφάλαια εἰς τὰς τραπέζας τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ Πόρτλανδ, ὅπου ἐπιθυμῶ ν' ἀποκατασταθῶ καὶ νὰ μετέλθω τὸ ἐμπόριον. Ἂν θέλῃς νὰ συντροφεύσῃς μὲ ἐμὲ, καὶ νὰ συστήσωμεν οἰκίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἄρβιγκ, Βλούμεμπαχ καὶ συντροφία, θὰ κάμωμεν καλὰ κέρδη.

— Ὄχι, ὄχι, ἀπεκρίθη ἡσύχως ὁ οἰκοδεσπότης, ἐπιθυμῶ νὰ μείνω ἐδῶ...

— Ἐδῶ ὅμως ποτὲ δὲν θὰ γίνῃ μεγάλη πόλις, οὔτε θ' ἀναπτυχθῇ τὸ ἐμπόριον. Δὲν θὰ κατορθώσῃς τίποτε.

— Ἴσως· ἀλλὰ ἀγαπῶ τὴν μοναξίαν καὶ τὸν βίον μεταξὺ τῶν δασῶν.

— Καὶ ἡ κόρη σου; Εἶσαι βέβαιος ὅτι εὐχαριστεῖται νὰ ζήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν βλέπει κανένα, ὅπως τὸ ἔλεγε χθὲς τὸ βράδυ καὶ ὁ εὐγενὴς αὐτὸς κύριος;

Ὁ σὶρ Ἐῤῥῖκος τελειώσας τὸ πρόγευμα περιείρχετο εἰς τὴν αἴθουσαν χωρὶς νὰ προσέχῃ εἰς ὅσα ἔλεγεν ὁ ὑλοτόμος, ὅστις ἐν τοσούτῳ ἔτρωγε καὶ ὡμίλει μετὰ πολλῆς ταχύτητος. Ἡ ἀδιαφορία αὐτὴ ἠρέθιζε τὸν Τωβίαν. Μετὰ μικρὰν δὲ σιωπὴν ἐπανέλαβεν οὗτος μεγαλοφωνότερον τὰ ἑξῆς·

— Μὴ διστάζῃς, Γιάννη, ἂς ὑπάγωμεν ν' ἀποκατασταθῶμεν εἰς καμμίαν μεγάλην πόλιν, ἢ καὶ εἰς τὸ Βόστον ἂν θέλῃς, καὶ θὰ φανῶμεν... Τί λέγεις, Γιαννοῦλα;

— Εἰς τὰς ὑποθέσεις αὐτὰς, ἀπεκρίθη ἡ νέα, δὲν ἠμπορῶ νὰ ἀνακατωθῶ.

— Ἐξ ἐναντίας, ἀνεφώνησεν ὁ Τωβίας· ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐπιχειρήματός μου κρέμαται ὅλη ἀπὸ σέ... Δὲν ἐνόησες τίποτε, Γιαννοῦλα;.. Δὲν ἐκατάλαβες, Κ. Βλούμ;.. Καὶ σεῖς, Κ. κυνηγὲ, δὲν μαντεύετε;

— Περὶ τίνος πρόκειται; ἠρώτησεν ἀδιαφόρως ὁ Ἐῤῥῖκος.

— Φαίνεται ὅτι ὑπάρχει συνωμοσία ἐναντίον μου! Κανεὶς δὲν θέλει νὰ μ' ἐννοήσῃ. Προτείνω εἰς τὸν ἀρχαῖόν μου φίλον Γιάννην Βλοὺμ νὰ ἐπιχειρισθῶμεν ἀξιόλογον ἐπιχείρησιν, καὶ μόλις μὲ ἀποκρίνεται. Καὶ ὅταν λέγω νὰ μὲ κάμῃ γαμβρόν του, ἡ Γιαννοῦλα ἀνοίγει τὸ στόμα της ὡς νὰ μὴν ἐπερίμενε τοιαύτην πρότασιν.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἠτένιζε τὸν Βλούμεμπαχ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ σιωπῶντας. Μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἀθυμία αὐτοῦ, ἀφοῦ ἀγωνιῶν ἐφανέρωσε τὸ μυστικόν. Ἠγάπα εἰλικρινῶς τὴν Γιαννοῦλαν, οὐχὶ διὰ τὰς χάριτας αὐτῆς, ἀλλὰ διότι ὡς ἄλλο ἄστρον φωτεινὸν τῶν μακρῶν καὶ ἐπιμόχθων αὐτοῦ ταξειδίων. Εἶδε τὴν νέαν κόρην ἡλικιουμένην· εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς αὐτῆς εὕρισκε πρόθυμον φιλοξενίαν, τὴν ὁποίαν ἐξελάμβανεν ὡς προτίμησιν, καὶ ἐθεώρει ἑαυτὸν κατὰ πάντα ἴσον τοῦ Εὐρωπαίου ἐκείνου, ὅστις, κατ' αὐτὰς εἶχεν ἔλθει εἰς Ἀμερικὴν ἵνα ζητήσῃ τύχην. Πολλάκις ἀνεμέτρει τὰ κέρδη αὐτοῦ καὶ ἀνυπομόνως ἀνέμενε τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θὰ ἐζήτει εἰς γάμον τὴν Γιαννοῦλαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἡμέρα αὕτη ἔφθασεν ἔσπευσε, χωρὶς νὰ ἐμποδισθῇ ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ ξένου, νὰ φανερώσῃ τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐφοβήθη ἀποποίησιν, ἡ σιωπὴ τοῦ Βλούμεμπαχ καὶ τῆς νέας ἐνέπλησαν αὐτὸν λύπης. Ἡ καρδία τοῦ ἀγρίου ἐκείνου κατεθλίβη καὶ δάκρυα ἀνέβησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

— Κ. Γιαννοῦλα, ἀγαπητή μου μικροῦλα, δὲν θέλεις νὰ μ' ἀποκριθῇς; Δὲν ἠξεύρεις ὅτι ἡμέραν καὶ νύκτα σὲ εἶχα ἀδιακόπως εἰς τὸν νοῦν μου; Δὲν ἠξεύρεις ὅτι σὲ ἀγαπῶ; Ποῦ ἐγεννήθης; πόθεν ἐκληρονόμησες τὸ ξανθὰ αὐτὰ μαλλία καὶ τὰ γαλανὰ αὐτὰ ὀμμάτια, τὸ ἀγνοῶ· ἐκεῖνο μόνον τὸ ὁποῖον ἠμπορῶ νὰ βεβαιώσω εἶναι, ὅτι ποτέ μου δὲν ἀπήντησα νέαν, τῆς ὁποίας τὸ βλέμμα νὰ μὲ κάμῃ τόσην ἐντύπωσιν...

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Γιαννοῦλα ἠθέλησε ν' ἀποχωρήσῃ, ὁ Τωβίας προχωρήσας πρὸς αὐτήν·— Γιαννοῦλα, Γιαννοῦλα, εἶπεν, ἄκουσέ με διὰ τὴν τελευταίαν ἴσως φοράν. Διὰ τί μὲ ὑπεδέχεσο χαμογελῶσα ὁσάκις ἠρχόμην ἐδῶ; Ἀπὸ φόβον; ἐγὼ ὅμως, ὡς ἠξεύρεις, δὲν ἔβλαψα ποτὲ κανένα. Ἀπὸ οἶκτον λοιπὸν ἐχαμογέλας, ἀπὸ οἶκτον πρὸς ἄνθρωπον χωρὶς ἀνατροφὴν, ὁ ὁποῖος ζῇ μεταξὺ δασῶν καὶ ποταμῶν ὡς ἄγριος... Ἐγὼ ὅμως δὲν θέλω, κυρία, τὸν οἶκτόν σου, διότι δὲν εἶμαι κανενὸς κατώτερος. Καὶ τώρα, θέλουσα νὰ φύγῃς, αἰσθάνεσαι δι' ἐμὲ καταφρόνησιν;

— Κ. Ἄρβιγκ, ὑπέλαβεν ὁ πατὴρ τῆς Γιαννούλας, ἡ κόρη μου εἶναι νεωτάτη, καὶ ἡ ἀνέλπιστος πρότασίς σου μᾶς εὗρεν ἀπροετοιμάστους· ἠξεύρεις ὅτι τοιαῦτα πράγματα δὲν ἀποφασίζονται εἰς μίαν στιγμήν... Μὴ ταράττεσαι παρακαλῶ.

— Ὑπεκφυγὴ καὶ ἀπάτη! ἐπανέλαβεν ἐντόνως ὁ ὑλοτόμος. Προτιμότερον ἦτον νὰ μ' ἔλεγες· — Ἡ κόρη μου δὲν εἶναι διὰ σὲ, διότι δὲν φορεῖς χειρόκτια, δὲν ἀλείφεις τὰ μαλλιά σου, δὲν σὲ ῥάπτουν τὰ φορέματα εἰς τὸ Λονδῖνον ἢ τὴν Φριδερικούπολιν... Ἐργάζεσαι μὲ τὰ χονδρὰ χέρια...

— Κ. Τωβία, ὑπέλαβεν ὁ Ἐῤῥῖκος, ποῖος σᾶς ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ ὑβρίζετε ὅλον τὸν κόσμον;

Οἱ λόγοι οὗτοι, ὡς προφερθέντες μετ' ἐπάρσεως, ἀνεγέννησαν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ὑλοτόμου τὸ μῖσος καὶ τὴν ζηλοτυπίαν, τὰ ὁποῖα εἶχε καταστείλει μίαν στιγμὴν ἡ λύπη. Προσβληθεὶς τὰ μέγιστα ἐκ τοῦ καταφρονητικοῦ ὕφους τοῦ ξένου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐφαίνοντο ἐπιδοκιμάζοντες καὶ οἱ οἰκοδεσπόται διὰ τῆς σιωπῆς, ἵστατο ὄρθιος, κάτωχρος, τὰς χεῖρας ἔχων ἐμπεπηγμένας εἰς τὴν ζώνην αὐτοῦ, καὶ ἀτενίζων ἀπειλητικῶς τὸν Ἐῤῥῖκον, ὅστις ἐξηκολούθει περιπατῶν ἡσύχως καὶ ἀταράχως ὡς ἂν ἦτο μόνος.

— Κ. Ρέδουαι, εἶπεν ὁ Βλούμεμπαχ, φοβούμενος τὴν ὀργὴν τοῦ Τωβίου, μὴ λησμονῆς ὅ,τι μὲ ὑπεσχέθης.

— Δὲν λησμονῶ, ἀπεκρίθη ὁ Ρέδουαι, καὶ διὰ τοῦτο ἀποχωρῶ πρὸς χάριν σας.

— Καὶ ἐγὼ, προσέθετο ὁ ὑλοτόμος πηγαίνω· βλέπω ὅτι δὲν ἔμεινε πλέον τόπος δι' ἐμὲ εἰς τὴν ἄλλοτε τόσῳ φιλόξενον ταύτην οἰκίαν... Σὺ, Γιαν-

νοῦλα, μ' ἐπιβουλεύεσαι! Μὲ καταφρονεῖς ὅσον καὶ ὁ ξένος αὐτὸς, ὁ ὁποῖος προστάζει εἰς τὴν οἰκίαν σας. Ἔχε τὸν νοῦν σου! θὰ μὲ κάμῃς τρομερὸν, ἄξιον νὰ ἐπιχειρισθῶ τὰ πάντα . . .

Δύο ὥρας μετὰ τὰς ἀπειλὰς ταύτας ὁ Τωβίας ἀνεχώρει μετὰ τῶν συντρόφων αὐτοῦ. Ἡ μεγάλη σχεδία, γενομένη μικροτέρα μετὰ τὴν δίοδον τοῦ καταῤῥάκτου, ἔπλεεν ἐκ νέου εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην. Οἱ ὑλοτόμοι, τῶν ὁποίων τὴν εὐθυμίαν εἶχεν αὐξήσει ἀπὸ πρωΐας ὁ Βάκχος, ἔσειον μετὰ κραυγῶν τὰς κώπας, ἐνῷ ὁ ἀρχηγὸς, καθήμενος σύννους ἐπὶ στελέχους πρὸς τὴν πρῴραν, ἐσιώπα. Ἐγερθεὶς δὲ καὶ στρέψας τὸ βλέμμα πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Βλούμεμπαχ εἶδεν εἰς τὸ παράθυρον τὸν σὶρ Ἐῤῥίκον Ῥέδουαι τηλεσκοποῦντα αὐτόν· καὶ αἰσθανθεὶς σπασμὸν, ἥρπασε τὴν καραβίναν, διεύθυνε τὴν κάνναν πρὸς τὸν εὐγενῆ ξένον καὶ ἐπυροβόλησεν· ἡ δὲ σφαῖρα, συρίζασα προσέβαλε τὸν ὦμον τοῦ Ἐῤῥίκου μόλις ἐγγίσασα αὐτόν.

— Καλὸν κατευόδιον, ὑλοτόμε! ἀνεφώνησεν ὁ Ἕνος, καὶ ἀπέβαλε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ὅπως σπογγίσῃ τὸ αἷμα τῆς ἐλαφρᾶς πληγῆς.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν ὁ Βλούμεμπαχ δραμὼν ταχέως πρὸς τὸν Ἐῤῥίκον.

— Τίποτε! διὰ νὰ μὲ δώσῃ δεῖγμα τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς φιλίας του ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐπυροβόλησε, πολλὰ μακρόθεν εὐτυχῶς, πρὸς τιμήν μου. (*Ἕπεται συνέχεια.*)

ΠΕΡΙ ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΕΡΓΙΚΙΟΥ.

Ἐλλόγιμε φίλε Κ. Ν. Δραγούμη.

Ἐν τῷ 395 φυλλαδίῳ τῆς καλῆς καὶ πολιᾶς σου *Πανδώρας* (σελ. 288) ἀνέγνων μετὰ πολλοῦ τοῦ διαφέροντος τὰ γενέθλια τῆς γαλατικῆς φράσεως écrire comme un Ange. Ἐπῄνεσα καὶ ἐπαινῶ ἀείποτε τὸν ζῆλον τῶν περὶ τὰ πάτρια ἐνδελεχῶς, ὡς ὑμεῖς, ἀσχολουμένων, καὶ τροφὴν ὑγιεινὴν καὶ ῥωστικὴν τῷ πνεύματι τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐκ τῶν οἰκείων μελετῶν παρατιθεμένων, καὶ ὅσον οἷόν τε αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐθνείων καὶ ἀλλοτρίων ἀποτρεπόντων τραγημάτων, ἅπερ ξένα καὶ ἄλλοις προσήκοντα, καὶ λυσιτελῆ ἴσως ὄντα, παρ' ἡμῖν καὶ βλαβερὰ καὶ φευκτέα ἡ πικρὰ πεῖρα ἀπέδειξε. Τὸν γὰρ ἀγλαὸν τῆς καλλιγόνου Κρήτης γόνον Ἄγγελον ὁ ἐν τῇ Γραφικῇ ἀποθήκῃ (Magazin pittoresque) τὰ περὶ αὐτοῦ γράψας ἐσφαλμένως παρωνόμασε Βεργίνιεν ἀντὶ Βεργικίου, εἰ μή που καὶ τοῦτο τοῖς τυπογραφικοῖς συγκαταλεκτέον παροράμασιν, ἔνθα πολλαὶ πολλάκις τῶν τε συγγραφέων καὶ τῶν ἐκδοτῶν ἁμαρτίαι ἐπιφοροῦνται. Τοιαῦται δὲ παραφθοραὶ κυρίων μάλιστ' ὀνομάτων ἀπαντῶνται ἐν ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς ἐφημερίσι καὶ μάλιστα ταῖς ἐν τῷ μουσοτρόφῳ τῶν Χαρίτων ἐνδιαιτήματι, τοῖς Παρισίοις, ἐκδιδομέναις, καθά τις πρὸ μικροῦ παρετήρησε (α). Τοῦτο δὴ συνέβη καὶ περὶ τὸν ἡμέτερον Ἄγγελον, ὃν οὗτος μὲν Βεργίνιον ἐπωνυμεῖ, ὁ δὲ Ὁλλανδὸς φιλολόγος Ῥουτιγέσιος Βεργέριον (β), ὁ δὲ Βάϋλος ἐγγύτερον τοῦ ἀληθοῦς Βεργέκιον (Vergece) ἐκ τοῦ Βαΐφου (Baif) ἀφορμηθεὶς, ὃς Vergecius λατινιστὶ ἐπιλέγεσθαι κρίνει καὶ οὐχὶ Vergerius (γ)· συνῳδὰ δὲ τούτοις καὶ ὁ Μοντεφαλκώνιος (δ), καί τοι *Βεργίκιον* ἢ Βεργήκιον αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπωνυμεῖ ἐν αὐτογράφῳ σημειώματι. Ἐν γὰρ τῇ τοῦ Ταυρίνου βιβλιοθήκῃ ἀπόκειται χειρόγραφον κάλλιστα γεγραμμένον καὶ πολλαχοῦ χρυσῷ διηνθισμένον περὶ Μουσικῆς πραγματευόμενον, σύγγραμμα ἀνωνύμου. Εἰς τὸ τέλος τοῦ χειρογράφου τούτου ἀναγινώσκονται τὰ ἑξῆς· «Ἐγεγράφη (sic) διὰ χειρὸς Ἀγγέλου *Βεργικίου* τοῦ Κρητὸς ἐν Παρισίῳ ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας ᾳφνθ'. ἑκατομβαιῶνος ἐγδόῃ ἱσταμένου, ἐπὶ βασιλέως Ἐῤῥίκου δευτέρου, ὅτε καὶ αὐτὸν, φεῦ τῆς ἀπωλείας, μικρὸν ἔπειτα ῥωμαλέως τε καὶ ἀνδρικῶς πάνυ ἐν τοῖς ἱπποδρομίοις ἀγωνιζόμενον μοῖρα κραταιά τε καὶ ἀπηνὴς φθονούσεως (γρ. φθονήσασα) ἐξαίφνης ἀφήρπασε. Τὸ δὲ βιβλίον δέδοται δῶρον παρ' αὐτοῦ Ἀγγέλου τῷ μεγαλωτάτῳ καὶ ἐνδοξοτάτῳ ἄρχοντι τῶν Ἀλλοβρόγων ἐλθόντι ἐνθάδε, μνήμης ἕνεκα» (ε).

Οὗτος τοίνυν ὁ Ἄγγελος ὁ Βεργίκιος, πλὴν τῶν ἀξιολόγων καλλιγραφημάτων, ἅπερ πολλὰ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ ἔγραψεν ἀπὸ τοῦ 1535—1566 (ς), καὶ μετάφρασιν λατινικὴν ἐξεπόνησε τοῦ Πλουταρχείου «*περὶ ποταμῶν καὶ ὀρῶν ἐπωνυμίας*» συγγράμματος, ἣν ὁ Ῥουτιγέσιος ὡς μὴ νήφοντος ἔργον κατέκρινεν ἀδίκως (ζ), ὡς ἀπέδειξεν ὁ Βάϋλος (η). Καὶ ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἀγγέλου Νικόλαος, ὃς τῷ 1540 ἐκ τῆς Κρήτης εἰς Γαλλίαν ἀπεδήμησε, καὶ αὐτὸς ἦν τῶν γραμμάτων θεράπων, καὶ στίχους ἔγραψεν ἐπὶ Ἀδριανῷ τῷ Τουρνέβῳ. Συγγενὴς δ' αὐτοῦ φαίνεται ὢν καὶ Ἰωάννης Βεργίκιος ὁ Κρὴς, ὃς ἔγραψεν ἰταλιστὶ ἱστορίαν τῆς Κρήτης ἐν βιβλίοις

(α) Nous n' en aurions jamais fini si nous voulions relever une à une les innombrables coquilles typographiques qui émaillent quotidiennement les quatre pages des Journaux de Paris etc. Le Nord. N. 125. 5. Mai 1866. Βλ. καὶ ἀριθ. 94.

(β) Rutgesij Variae Lection. L. III. cap XII. pag. 235.

(γ) Βλ. P. Bayle Diction. hist. et critique T. 4. p. 2809. Rotterdam, 1720.

(δ) Montfaucon Palaeogr. Graeca pag. 94, 112.

(ε) Pasini Codic. Manuscripti Bibl. Reg. Taurinens. T. 1. pag. 312. Βλ. καὶ Montfaucon Palaeogr. p. 90.

(ς) Βλ. Montfaucon Palaeogr. pag. 91, 94.

(ζ) Equidem Vergerium cum haec scriberet sobrium fuisse non puto. Rutgesij Var. Lection. L. III. 12. pag. 236.

(η) Bayle l. c.

17 ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1597, καθά φησιν Ἀπόστολος ὁ Ζῆνος ὁ Κρὴς (α). Καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ.

Ἐγὼ δέ σοι καὶ τάδε περὶ τῶν ἐκ Κρήτης καλλιγράφων οὐκ ἄκαιρον νομίζω προσθεῖναι. Ἐν χειρογράφῳ ἐκ μεμβράνης περιέχοντι τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ Χρυσοστόμου συγγράμματα καὶ ἀποκειμένῳ ἐν τῇ τῆς Βιέννης βιβλιοθήκῃ, γεγραμμένῳ δὲ τῷ ϛχλζ (1129) ἀναγινώσκονται οἱ ἑξῆς στίχοι·

« Τέλος εἴληφα τῆς τρισσοδέκτου βίβλου,
Καὶ χαρᾶς ἐμπέπλησμαι ἰδὼν τὸ πέρας·
Ὅτι τάχος γέγραπται ἡ δέλτος αὕτη
Χειρὶ εὐτελοῦς Κωνσταντίνου Ταρσίτου,
Τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν ἐν Κρήτῃ γεγονότος,
Οὗ δὴ πάντες εὔχεσθε τῶν αὐτοῦ ὀφλημάτων» (β).

Καὶ οὗτοι μὲν μαρτυροῦσι πολλῷ πρότερον ἐν Κρήτῃ τὴν καλλιγραφίαν ἐπιτηδευομένην, οὐχὶ δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βυζαντίου, ὡς φησιν ὁ κλεινὸς Μοντεφαλκώνιος (γ), χρονολογῶν τὴν τῆς ἕλλην. γραφῆς ἀκμὴν ἀπὸ τῆς εἰς Κρήτην ἀφίξεως Μιχαὴλ Ἀποστολίου τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου τοῦ Μονεμβασίας. Καὶ ἄλλον δὲ πρὸ τῆς ἁλώσεως ἔχομεν Κρῆτα καλλιγράφον, τὸν Πέτρον τὸν ἐκ Ῥεθύμνης διατρίβοντα τῷ 1422 ἐν Μαντούᾳ (δ). Ὕστερον δ' ἐγένοντο καὶ ἄλλοι πολλοί· οἷον Μάρκος ὁ τοῦ Ἀνδρέου (ε), Ἀντώνιος Δαμιλᾶς ὁ Μεδιολανεὺς ἐπονομαζόμενος, ὃς ἀντιγράψας τὴν Ὁμήρου Ὀδύσσειαν προσέθηκε τάδε· « Ἀντώνιος Δαμιλᾶς Κρὴς τὸ ἔθνος καὶ τοῦτο ἐξέγραψα, οὐκ ἄνευ μέν τοι γε μισθοῦ, συνδρομῇ καὶ ἀναλώμασι καὶ τῇ ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ μαγίστρου Λαυρεντίου τοῦ καὶ ἐκ Φλωρεντίας » (ς)· καὶ εἰς ἕτερον δὲ ἔχον τὸ Ἱεροκλέους εἰς τὰ Πυθαγόρου ἔπη ὑπόμνημα ἀναγινώσκονται, « Τέλος εἴληφε τὰ παρόντα γράμματα χειρὶ ἐμοῦ Ἀντωνίου Μεδιολανέως, ἔτι δὲ καὶ Κρητὸς τὸ ἔθνος δυναμένου λέγεσθαι διὰ τὸ τῶν, γονέων πρότερον οἰκητόρων ἐν Κρήτῃ γενομένων, καὶ αὐτὸν ἐν ταύτῃ γεννηθῆναι καὶ τραφῆναι καὶ ἀνδρωθῆναι, καὶ τῶν παρ' αὐτῆς δωρεῶν οὐκ ἔλαττον ἢ τοὺς ἄλλους Κρῆτας ἀπολαῦσαι, ἄνευ τοῦ *ψεύστην εἶναι* » (α). Ἀλλὰ κἀν τῇ τῆς Μόσχας βιβλιοθήκῃ κεῖται χειρόγραφον τῆς πεντεκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, περιέχον τὴν Θουκυδίδου ξυγγραφὴν καὶ τὸ « *περὶ τῶν Θουκυδίδου ἰδιωμάτων* » τοῦ Ἁλικαρνασσέως Διονυσίου, ὅπου καί τινα νεωτέρας χειρὸς σχόλια εἰς τὸν Θουκυδίδην ἀναγινώσκονται, καὶ ἥδε ἡ περὶ αὐτῶν σημείωσις· « Ἀντώνιος Μεδιολανεὺς, Κρὴς τὸ γένος, τὰ ἐνόντα ταύτῃ τῇ βίβλῳ σχόλια ἐνέθηκε » (β). Ἀμφίβολον δ' εἴπερ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Ἀντώνιος ἢ ἄλλοθεν λαβὼν ἐνέθηκε τὰ σχόλια. Ἰωάννης δὲ Ῥῶσσος, πρεσβύτερος, ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐπαγγελλόμενος τὸν καλλιγράφον, διέτριψεν ἐν Ῥώμῃ, Βενετίᾳ, Φλωρεντίᾳ, Βονωνίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ τῆς καλλιταύρου Ἰταλίας (1455—1499)· οἱ δὲ παρ' αὐτοῦ ἀπειροπληθεῖς ἀντιγραφέντες, συγγραφεῖς κατακοσμοῦσι τὰς Εὐρωπαϊκὰς βιβλιοθήκας (γ). Ἔτι δὲ Νικόλαος Βλαστὸς (1484) καὶ Μιχαὴλος ὁ Δαμασκηνὸς, ὃς ἀντιγράψας τὰ Πρακτικὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἰς τὸ τέλος τοῦ χειρογράφου προσέθηκε τὰ ἑξῆς· « Μιχαὴλος Δαμασκηνὸς ὁ Κρὴς πενίᾳ τῷ πολυκεφάλῳ θηρίῳ συζῶν καὶ ταύτην τὴν τῶν Πρακτικῶν τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθείσης Συνόδου τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ αἰδεσιμωτάτῳ κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ Ματθαίῳ Γιβέρτῳ τῷ τῆς Βερώνης ἐπισκόπῳ καὶ δαταρίῳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἐν τῇ πανευφήμῳ ἀρχαίᾳ Ῥώμῃ ἐξέγραψα ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ σαρκώσεως ᾳφκέ. Φεβρουαρίου ιζ » (δ). Ἰωάννης Γρηγορόπουλος ὁ τὰ Ἡσιόδου ποιήματα ἀντιγράψας καὶ καλὸν περὶ τὸ τέλος ἐπισυνάψας ἐπίγραμμα (ε). Ἄλλους παραλείπομεν.

Ἔχεις, φιλότης, καὶ ταῦτα τῆς ἐμῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τῆς πρὸς σὲ μικρὸν τεκμήριον· εἰ δέ τι δοκιμάσαις αὐτῶν καὶ τῇ *Πανδώρᾳ* προσῆκον, δώρησαι δι' αὐτῆς καὶ τοῖς φιλομαθοῦσι τῶν ἀναγνωστῶν. Ἔῤῥωσο.

Ἀθήνησι τῇ 30 Σεπτεμβρ. 1866. Ὁ σὸς

Σ. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ.

(α) Giovanni Vergizio scrisse un' istoria general di Candia divisa in 17 libri, ed arrivò al deto anno, come ho raccolto dell' epitome di essa, che si conserva manoscritta presso il N. H. Pietro Gradenigo di S. Giustina etc. Apost. Zeno παρὰ Ant. de Torres y Ribera Cretae periplus pag. 9. Venetiis, 1805.

(β) Βλ. Lambecij Comment. de Aug. Biblioth. Caes. Vindobon. L. III. pag. 348. Τῷ 1435 ἐγένετο καὶ ἕτερος Ἀθηναῖος καλλιγράφος ὀνομαζόμενος Ἀντώνιος Ἀσγοθίτης, οὗ τινος αὐτόγραφος σημείωσις ἐν χειρογράφῳ, περιέχοντι τὸν Πολύβιον, λέγει τάδε·

« Ὧδε πέρας λάβεν ἱστοριῶν Πολύβειο βίβλος.
Ἣν περ Ἀθηναῖος γεγραφὼς Ἀντώνις ἐστι.
Φιλέλφου δ' ἀναλώμασι τοῦ Φραγκίσκοιο κλῆσιν.
Ἐτελειώθη μηνὶ Νοεμβρ. κγ. ἔτους ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ᾳυλέ. ἐν Σήνῃ τῆς Τυῤῥηνίας. » (Bandin. Catalog. Mss. T. 2. p. 628. Βλ. καὶ Montfauc. Palaeogr. Gr. p. 76, 79).

(γ) Palaeogr. Graec. pag. 111.

(δ) Montfauc. Palaeogr. p. 77.

(ε) Montfauc. l. c. p. 92.

(ς) Bandin. Catalog. Mss. Biblioth. Laurent. T. 2. p. 135.

(α) Bandin. Catal. Mss. etc. T. 2. pag. 284.

(β) Matthaei Accurat. Cod. Graec. Mss. Bibl. Mosquens. etc. p. 142.

(γ) Bandin. Catal. Mss. Bibl. Laurent. T. 1. p. 142. T. 2. p. 129, 205, 270, 307, 447, 449, 577, 683. T. 3. p. 162, 291, 367, 424. Montfauc. Bibl. Coisliniana p. 445. Matthaei Accur. Cod. Graec. Mss. Bibl. Mosq. pag. 138.

(δ) Montfauc. Palaeogr. Graec. p. 512.

(ε) Matthaei l. c. p. 185.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΩΝ.

Μάντσεστερ, 20 Αὐγούστου 1866.

Φίλε Κύριε!

Ἐν τῇ *Βιβλιογραφίᾳ τῆς Πανδώρας* τῆς ά. Αὐγούστου, ὁμιλοῦντες *περὶ τοῦ Ὁμηρικοῦ Ζητήματος, ἤτοι τῆς ἱστορίας τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν*, πραγματείας τοῦ Κ. Ἀγγέλου Βλάχου, βραβευθείσης ἐν τῷ Ῥοδοκανακείῳ φιλολογικῷ διαγωνισμῷ τοῦ 1865 ἐρωτᾶτε· «Τί δὲ ἐστὶν ὁμηρικὸν ζήτημα,» καὶ, βοηθείᾳ τοῦ βιβλίου τοῦ Κ. Α. Βλάχου, ἐκτίθεσθε ἐν συνόψει τὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἐπιλέγοντες ὅτι, «ἐπειδὴ δὲν εἴμεθα πάντες φιλόλογοι, οὔτε πάντες ἔχομεν καιρὸν ἢ ἕξιν πρὸς ἀνάγνωσιν, ἀγνοοῦμεν *ἐξ ἀνάγκης* τί ἐννοεῖ ἡ σύντομος αὕτη πρότασις κτλ.» Ἐλπίζω ὅτι θέλετε μ' ἐπιτρέψει νὰ σᾶς ἐκφράσω καὶ ἐγὼ ἄλλην τινὰ ἀπορίαν διεγερθεῖσαν εἰς τὸν νοῦν μου, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλιογραφικὸν ἄρθρον ἀναγινώσκοντος· ἐρωτᾶτε σήμερον τί ἐστὶν ὁμηρικὸν ζήτημα; Τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἤθελεν ἔχει ἴσως σημασίαν τινὰ ἐὰν ἀπετείνετο πρὸς τοὺς πολλοὺς, ὅσοι δηλονότι οὐδὲ αὐτῶν τῶν μαθημάτων τῶν ὑποδεεστέρων τάξεων τῶν γυμνασίων ἠκροάσαντο· ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι μηδαμῶς σχεδὸν ἐνδιαφέρονται εἰς τοιούτων συγγραμμάτων ἀνάγνωσιν· ἆρά γε ἀπευθύνεται ἡ ἐρώτησις πρὸς τοὺς περατώσαντας τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς, πρὸς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Πανεπιστημίου, πρὸς τοὺς λογίους ἐν ἑνὶ λόγῳ; Οὐδεὶς αὐτῶν ἀγνοεῖ *ἐξ ἀνάγκης* τὴν σημασίαν τῆς προτάσεως ταύτης, ἀλλὰ πάντες μοὶ φαίνεται ἤθελον ἀποκριθῆ ὅτι τὸ ὁμηρικὸν ζήτημα, οὐ μόνον δὲν εἶναι πλέον ζήτημα, ἀλλὰ καὶ τούτου δοθέντος, τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι κοινὸς τόπος, εἶναι τὸ δὴ λεγόμενον *γλαῦκες ἐν Ἀθήναις*, καὶ οὐδὲ ἄξιον νὰ τεθῇ ὡς ὑπόθεσις διαγωνίσματος. Διότι τίνες μὲν μαθηταὶ τῶν γυμνασίων ἀρχόμενοι τῆς παραδόσεως τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν δὲν ἤκουσαν ἐπί τινας κἂν ἡμέρας τὰ περὶ Ὁμήρου καὶ τοῦ λεγομένου ὁμηρικοῦ ζητήματος; τίνες δὲ φοιτηταὶ ἰδίως τῆς φιλολογικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἐν διαστήματι μιᾶς τετραετίας δὲν ἤκουσαν τοὐλάχιστον δὶς τὰ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως κατὰ πάσας τὰς φάσεις καὶ διαστάσεις καὶ λεπτομερείας αὐτῆς καὶ δὲν συνέλεξαν ὀγκώδη φάκελλον σημειώσεων, προϊὸν ἀκροάσεων πολλῶν κατὰ συνέχειαν ἑβδομάδων; Τίνες τελευταῖον διατελοῦντες μετὰ ταῦτα εἰς τὴν τάξιν τῶν φιλαναγνωστῶν, τῶν λογίων ἐγγένει, δὲν ἀνέγνωσαν δὶς καὶ τρὶς ἴσως τὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἴτε εἰς ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, εἴτε εἰς καλὴν ἔκδοσιν τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων, εἴτε εἰς τόσα ἄλλα ἐπίσημα καὶ σοφὰ εὐρωπαϊκὰ συγγράμματα, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀπέβη μέχρι τοῦδε οὐχὶ εὐμεγέθης; (1) Ὥστε φαίνεται τῇ ἀληθείᾳ ἄπορον ἐὰν δύναταί τις σήμερον νὴ συγγράψῃ νέον τι καὶ νὰ ἐκθέσῃ νεοφανῆ τινα θεωρίαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τὸ ὁποῖον εὐλόγως δύναται νὰ θεωρῆται λελυμένον εἰς πᾶσαν τοὐλάχιστον πεφωτισμένην ἑλληνικὴν διάνοιαν (2).

Ἐκ τῶν περιστάσεων τούτων ὁρμώμενος ἐρωτῶ ἐν παρόδῳ καὶ τὸ ἑξῆς· Διὰ τί ἆρά γε παρήκμασαν ταχέως καὶ ἀπέβησαν ὑποδεεστέρας ἀξίας τὰ φιλολογικὰ ἢ ποιητικὰ διαγωνίσματα, ἅτινα ὁ περὶ τὰ καλὰ ζῆλος ὁμογενῶν τινων συνεστήσατο παρ' ἡμῖν πρὸ δεκαπέντε ἤδη ἐτῶν; Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ διεξαγωγὴ τῶν ἀγώνων τούτων ἀνετέθη εἰς ἀγωνοδίκας σεβαστοὺς, εἰς διαπρεπεῖς καθηγητὰς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ τῶν πρὸς διαγωνισμὸν ὑποθέσεων ἢ ζητημάτων ἐφάνη ὅτι ἐγένετο ἐπὶ τὸ πολὺ ἄστοχος, ἀκατάλληλος καὶ μονομερής. Κατὰ τῆς τοιαύτης δὲ ἐκλογῆς τῶν φιλολογικῶν διαγωνισμάτων ἐγένετο λόγος καὶ ἐν τῇ *Πανδώρᾳ* καὶ ἐν ἄλλαις ἐφημερίσι τῆς πρωτευούσης, καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀγώνων ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῶν αἰτιάσεων. Περιττὸν δὲ νὰ προσθέσω τι καὶ περὶ τῶν ποιητικῶν ἀγώνων μας. Ἡ ἱστορία αὐτῶν εἶναι λίαν γνωστὴ καὶ σχεδὸν πρόσφατος, τὰ δὲ κωμικοτραγικὰ αἴτια, ἅτινα οὐ μόνον ἐπετάχυνον τὴν ἐντελῆ αὐτῶν παρακμὴν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς ἀληθοῦς ποιήσεως παρέβλαψαν, πᾶς φιλαναγνώστης νομίζω ἐνθυμεῖται.

Διὰ τοῦτο πιθανῶς πρὸς τοὺς ἀποροῦντας ἐκ τῶν ὑμετέρων ἀναγνωστῶν, διὰ τί πρό τινων ἐτῶν ἐπαύσατε δημοσιεύοντες διὰ τῆς *Πανδώρας* τὰς ἐνιαυσίους ἐκθέσεις τῶν δικαστῶν τῆς παρ' ἡμῖν ποιήσεως, λέγετε ἐν σημειώσει τῆς σελίδος 214 τοῦ φυλλαδίου τῆς 15 Ἰουνίου, ὅτι, «Ἐὰν ὁ φιλογενὴς ἀγωνοθέτης τοῦ ποιητικοῦ διαγωνίσματος ἐδαπάνα εἰς τύπωσιν καλοῦ τινος βιβλίου ὅσα κατ' ἔτος χορηγεῖ εἰς ἐκεῖνο, καὶ κοινωφελέστερος ἤθελε φανῆ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἤθελεν ἀπαθανατίσει.»

Πάντες τῇ ἀληθείᾳ οἱ μετὰ λύπης θεωροῦντες ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατοῦσαν ὀλεθρίαν βιβλιοκαπηλείαν, ἥτις ἐν τῇ ἀκαταπαύστῳ καὶ κερδοσκοπικῇ πολλαπλασιάσει μυρίων ἀτέρπνων ἀνωφελῶν καὶ σχολαστικῶν πονημάτων παρήγαγε τὴν σπάνιν τῶν καλῶν καὶ καταλλήλων ἀναγνωσμάτων διὰ τοὺς παῖδας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς λίαν σπανίας δημοσιεύσεις φιλολογικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν πραγματειῶν, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι ἡ ἔκδοσις τῶν τοιούτων βιβλίων οὐ μόνον δὲν ἀνταμείβει τοὺς εἰλικρινεῖς πόνους τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ζημίαν ὑλικὴν πολλάκις παρέσχε, ζημίαν ἥτις καὶ τὸν ζῆλον αὐτῶν ψυχραίνει, καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν νεωτέρων ἑλληνικῶν γραμμάτων βραδύνει, πάντες, λέγω, οὐ μόνον θέλουσι συμφωνήσει πρὸς τὴν ὑμετέραν ταύτην παρατήρησιν, ἀλλὰ θέλουσιν ἐπιθυμεῖ νὰ τὴν βλέπωσιν ἐπαναλαμβανομένην καὶ ἀναπτυσσομένην ἐν δέοντι χρόνῳ εἰς τὸ κοινωφελὲς ὑμῶν περιοδικὸν σύγγραμμα. Χαίρετε.

Χ. Α. Π.

(1) Σ. Π. Ἴσως οὐχὶ μικρός.

(2) Σ. Π. Τὸ δόγμα τοῦτο τοῦ γράφοντος οὐδόλως παραδεχόμεθα· διότι καὶ οἱ προτείναντες τὸ ὁμηρικὸν ζήτημα καὶ οἱ διδάσκαντες αὐτὸ εἰσὶν ἐκ τῶν πλέον πεφωτισμένων Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων ἡ γνώμη ἔχει πολλὴν τὴν ἀξίαν. Καὶ ἐὰν ἐν τῇ σοφωτάτῃ Γερμανίᾳ τὸ περὶ τῶν ὁμηρικῶν ποιημάτων ἐγένετο ζήτημα, συγκεχωρημένον νὰ θεωρηθῇ ὡς τοιοῦτο καὶ ἐν τῇ ἀσόφῳ ἔτι Ἑλλάδι· Ἄλλος ὁ λόγος ἂν τῶν τοιούτων ζητημάτων πρέπει νὰ προηγῶνται ἕτερα ἀναγκαιότερα εἰς ἡμᾶς.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΤΙ ΘΕΛΩ.

Δὲν θέλω ἄνθη εὔοσμα Μουσῶν τοῦ Ἑλικῶνος,
Δὲν θέλω ᾄσματα φαιδρὰ ἐρώσης ἀηδόνος,
Δὲν θέλω μεταξὺ πολλῶν πολὺς νὰ διαπρέπω·
Ποθῶ ἐγγύς της πάντοτε τὸν πόδα μου νὰ τρέπω
Νὰ τὴν βλέπω.

Δὲν θέλω κήπους κρεμαστοὺς φαιδρῶν Σεμιραμίδων,
Δὲν θέλω, φίλοι, σμάραγδον, κειμήλιον ἐλπίδων,
Δὲν θέλω μοναρχῶν λαμπρὸν, ἀκτινοβόλον στέμμα·
Ὅ,τι ποθῶ καὶ ἔδιδον εὐθὺς πᾶν μου τὸ αἷμα,
Εἴν' ἕν της βλέμμα.

Δὲν θέλω Κροίσων θησαυροὺς καὶ ἡδονὰς Λουκούλλων,
Δὲν θέλω ν' ἄρχω παμπληθῶν κεκυφωμένων δούλων,
Δὲν θέλω θέλγητρα τιμῶν καὶ δόξης ὑπερτάτης·
Ὅ,τι ποθῶ ὡς ὄνειρον ζωῆς μακαριστάτης,
Εἴν' ἓν μειδίαμά της!

Κ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ.

ΡΟΔΟΝ ΤΟ ΙΝΔΙΚΟΝ.

Rosa Bengalensis. (Pers.)

Classe. Icosandria Deca-polygynia.

R. Bengalensis germinibus suboratis pedunculisque glabris, caule petiolisque aculeatis, aculeis recurvis, foliis ternis, pinnatisque impari majore.

Τὸ φυτὸν τοῦτο ἐκομίσθη τὸ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ 1798 ἔτος ἐκ Βεγγάλης τῶν Ἰνδιῶν, ὅπου εἶναι αὐτοφυές. Ἐπιδίδει δὲ ἄριστα καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ἰδίως ἐν ταῖς μεσημβριναῖς χώραις, ὡς μὴ χρῆζον ἐν αὐταῖς πολλῆς καλλιεργείας, ἀλλὰ προκόπτον ἀδιαφόρως ἐν παντὸς εἴδους γῇ. Οἱ καυλοὶ αὐτοῦ φέρουσι καμπύλας καὶ ἰσχυρὰς ἀκάνθας, καὶ ἐπεκτεινόμενοι δικοσφοῦσι πολλάκις τοὺς τοίχους τῶν κήπων, ἢ διασταυρούμενοι ἐντέχνως ἐπὶ τῶν παρακειμένων δένδρων ἀποτελοῦσι τερπνὰ συμπλέγματα, καθ' ὅσον φέρουσιν ἄνθη καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος. Πολλαπλασιάζεται δὲ εὐκόλως οὐ μόνον διὰ κατωῤῥύγων καὶ ἐμβολιασμοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ σπόρου. Ὑπάρχουσι δὲ ἐν Εὐρώπῃ διάφορα νοθογενῆ εἴδη (hibrides) τοῦ ῥόδου τούτου· ὅθεν εὑρίσκονται εἴδη τινὰ πολύφυλλα, τὰ λεγόμενα διπλᾶ καὶ τριπλᾶ, φέροντα ἄνθη χρώματος ὑπερύθρου, ἐρυθροῦ, ὑπολεύκου, ξανθοῦ κτλ.

Ι. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΑΛΑΣ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδίδεται ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ σύμπαν, ἢ τὰ θαυμάσια τοῦ ἀστερόεντος οὐρανοῦ,» σύγγραμμα λόγου ἄξιον, καταρτισθὲν ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ τοῖς ἀναγνώσταις τῆς *Πανδώρας* Κ. Ι. Ῥαπτάρχου, ἐπὶ τῇ βάσει διαφόρων νεωτάτων εὐρωπαϊκῶν συγγραμμάτων. Ἰδόντες τὰ πρῶτα φύλλα, νομίζομεν αὐτὸ ἐπιτήδειον, διά τε τὴν ἀφήγησιν καὶ τὸ εὔληπτον τῆς γλώσσης, νὰ διδάξῃ πάντας τὰ μυστήρια τῆς φύσεως. Εἰς τὴν διδασκαλίαν δὲ ταύτην συντελοῦσι κατὰ πολὺ καὶ αἱ 40 εἰκόνες τὰς ὁποίας προστίθησιν ὁ συγγραφεύς. Καὶ σημειωτέον ὅτι καὶ αὗται καὶ ὁ χάρτης καὶ ὁ τύπος εἰσὶ πολυτελέστατα, ὁποῖα τοὐλάχιστον, διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀποχρώσης συνδρομῆς, δὲν ἔχομεν τὸν τρόπον νὰ μεταχειρισθῶμεν ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλὰ μήπως καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ *Σύμπαντος* ἔτυχεν ἱκανῆς συνδρομῆς; Κατά τινα αὐτοῦ ἀγγελίαν, εὐάριθμοι ὑπῆρξαν οἱ συνδραμόντες ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, ἐν τῇ πόλει λέγομεν ἐκείνῃ, ἧς τινος οἱ Ἕλληνες κάτοικοι πρὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, εἰ καὶ ἧττον εὔποροι τῶν σημερινῶν, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἔχωσι βιβλιοθήκας καὶ νὰ ἐκδίδωσι βιβλία ἰδίᾳ αὐτῶν δαπάνῃ.

Ὁ Pouqueville διηγεῖται ὅτι ἐπισκεφθεὶς ποτε τὴν μικρὰν κώμην Καλαρίτας πρὸ τοῦ 1821, εἶδεν

εἰς πάσας σχεδὸν τὰς οἰκίας « βιβλιοθήκας καλῶς κατηρτισμένας ἐκ βιβλίων γαλλικῶν καὶ ἰταλικῶν καὶ ἐκ πολλῶν ἐκδόσεων τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων· ὥστε ὁ ξένος εὕρισκε παρ' αὐτοῖς βοηθείας φιλολογικάς, τὰς ὁποίας δυσκόλως θὰ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ » (1).

Ὅ,τι λοιπὸν εἶχον οἱ Ἑλληνόβλαχοι ἐν καιρῷ δουλείας καὶ σκότους, δὲν ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σήμερον οἱ προοδεύσαντες καὶ ἀναπτυχθέντες Ἕλληνες. Ὡραία τῷ ὄντι πρόοδος χωρῶν, ἐν αἷς σπουδαῖον καὶ κοινωφελὲς πόνημα δὲν εὑρίσκει συνδρομητάς!

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ. Μετὰ ἐνιαυσίαν καὶ ἐπέκεινα διακοπὴν, ἀνεφάνη τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου (Τεῦχος Γ'—ΙΒ'). Περιέχει δὲ, πλὴν τῶν πρακτικῶν καὶ τῶν ἐν περιλήψει ἀναγνωσμάτων, ἀξιολόγους ἱστορικὰς, φιλολογικὰς, ἀρχαιολογικὰς καὶ τοπογραφικὰς πραγματείας, τιμώσας τοὺς ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ὁμογενεῖς καὶ δεικνυούσας ὅτι ἀνεγεννήθη καὶ ἐκεῖ ὁ ἔρως τῶν γραμμάτων, καὶ ὅτι καὶ ἐκεῖ ἔχουσιν αἱ Μοῦσαι ἐπιτηδείους θεράποντας. Προσαγορεύομεν λοιπὸν ἐκ καρδίας τὸ συνάδελφον σύγγραμμα καὶ εὐχόμεθα νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μικρὸν, καθόσον τὴν διακοπὴν εἴχομεν θεωρήσει ἐθνικὴν ζημίαν.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ «Η ΕΛΛΑΣ.» Γνωστὸν ὅτι τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξεδίδετο ἑλληνιστί τε καὶ γαλλιστί, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Κερκύρᾳ εἶτα δὲ ἐν Ἀθήναις ἐφημερὶς, Ἡ Ἑλλὰς ἐπιγραφομένη, πρῶτον συντάκτην ἔχουσα τὸν Κ. Π. Α. Βράϊλαν. Τῆς ἐφημερίδος αὐτῆς ἡ ἔκδοσις, διακοπεῖσα ἐπί τινας μῆνας, ἐπαναλαμβάνεται σήμερον κατὰ τὴν ἀπὸ 8 τοῦ μεσοῦντος ἀγγελίαν. Ἀναγγέλλοντες δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτὴν, δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι πρόθυμος καὶ δραστηρία ἔσεται ἡ ὑποστήριξις τῶν ὁμογενῶν κατὰ τὰς παρούσας κρισίμους περιστάσεις, ὅτε ἡμῶν μὲν τὰ αἰσθήματα παραγνωριζόμενα καὶ συκοφαντούμενα, ἔχουσιν ἀνάγκην εὐγλώττου διερμηνέως, τῆς δὲ πατρίδος τὰ συμφέροντα ἐνθέρμου ὑπερασπιστοῦ. Ἡ Ἑλλὰς ἀπεδείχθη καὶ πρὸς τὰ δύο καταλληλοτάτη.

ΝΕΟΙ ΑΣΤΕΡΕΣ. Ἀνεκαλύφθησαν κατ' αὐτὰς ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐνταῦθα ἀστεροσκοπείου τέσσαρες νέοι ἀλλοιωτοὶ ἀστέρες, ἐξ ἐκείνων δηλαδὴ, ὧν τὸ φῶς περιοδικῶς μειοῦται καὶ πάλιν αὐξάνει. Τριῶν αὐτῶν ἡ περίοδος παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ Κ. Σμὶτ, ὅτι εἶναι τοῦ μὲν ἡμέραι 4, 5, τοῦ δὲ 6, 9, καὶ τοῦ τρίτου 7, 8. Παρετηρήθη πρὸς τούτοις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἀνακαλυφθεὶς τῇ 4 Μαΐου 1866 ἐν τῷ ἀστερισμῷ *Στεφάνῳ* νέος ἀστὴρ, τοῦ ὁποίου τὸ μέγεθος μετὰ τὴν ἐμφάνισιν εἶχε σμικρυνθῇ μέχρι τοῦ δεκάτου, ἤρχισε πάλιν ν' αὐξάνῃ, ὥστε τῇ 23 τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου ἦτο ὀγδόου μεγέθους.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ 597 φυλλαδ. αἰνίγματος καὶ τοῦ γρίφου.

Ἀστραχάν. — Ἄστρα — Χάν.

Γυνὴ γυναικὸς οὐδὲν διαφέρει.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Εἰς μάχας ἢ εἰς ἑορτὰς ἢ ἄλλας συναθροίσεις,
Ἂν θέλῃς, ὀχλαγωγικὰς, ἐλθὲ νὰ μ' ἀπαντήσῃς.
Ἂν θέλεις; δυσαρασχετεῖς εἰς θορυβώδεις πράξεις;
Ἀλλὰ καί τι εὐφρόσυνον δόνασαι νὰ παράξῃς
Ἀπὸ ἐμὲ τὴν ὀχληρὰν καὶ ὅλως συρφετώδη.
Λάβε τὰ δύο πρῶτά μου, κ' ἔχεις ἄνθη εὐώδη.
Τὸ τρίτον δὲ καὶ ἔσχατον μικρὸν στοιχεῖον εἶμαι,
Καὶ περὶ τὴν ἐσχατιὰν τῶν ἀδελφῶν μου κεῖμαι.

Κ. Π. Υ.

ΓΡΙΦΟΣ.

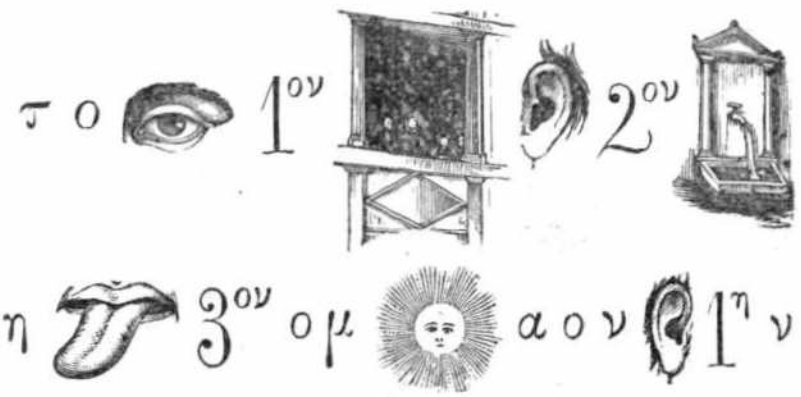

(1) Voyage dans la Grèce, 1820, τόμ. Β'. σελ. 176.